

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗ — Ένετική Λέσχη ἐν Κρήτῃ.
ΓΚΑΙΤΕ — Ἡ Θεά μου — ποίημα — μετάφρ. Ι. Ν. Γρυπάρη.
Θ. ΣΟΔΟΓΟΥΜΠ — Παραμύθια.
ΝΙΚΟΥ Α. ΒΕΗ — Έκθεσις παλαιογραφικῆς καὶ ιστοριοδιφικῆς ἐκδρομῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρυτίων.
ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ — Οἱ καταφρονεμένοι — ποίημα.
Θ. ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΥ — Οἱ δυστυχισμένοι — μυθιστόρημα — συνέχεια.
ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ — Φιλολογικὴ Ζωή — Ἡ Ἀντιγονὴ ὑπὸ Κωνστ. Μάνου.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ — Θεατρικὴ Ζωή — Αἱ παραστάσεις τῆς Σάρας Μπερνάρ.
ΜΙΧΑΗΛ ΔΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΥ — Ἐπιστολαὶ ἐκ Μόσχας — Ἀντώνιος Ρουμπινστάιν — Ἐνα ρωσικὸν βιβλίον περὶ Ἑλλάδος.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ — Σεβαστιανὸς Μέλμοθ. — Τὰ διηγήματα τοῦ Κίπλινγκ. — Τὸ νέον βιβλίον τοῦ Οὐέλς. — Τὸ ἔργον τοῦ Σέλλεϋ. — Ἡ Βυζαντιακὴ Ἐποποιία τοῦ Σλουμβερζέ. — Θεάτρον. — Λαογραφία. — Διάφορα: Ὁ Πίνδαρος ἐν φιάλῃ. — Τὸ πλοῖον τῆς ἐρήμου. — Δημοσιεύματα. — Εἰκόνες: Ὁ Ρέμπραντ νέος, αὐτοπροσωπογραφία — ἐκτὸς τοῦ κειμένου — Ένετική Λέσχη εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης. — Ἡ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου — Ἰωνᾶς Κανελλόπουλος. — Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ αὐτοκράτορος Κομνηνοῦ. — Χαρίτων Κανελλόπουλος ἡγούμενος τοῦ Μ. Σπηλαίου. — Ὑποδοχὴ τῆς βασιλίσσης Ὀλγας εἰς τὴν Σεβαστούπολιν 2 εἰκόνες. — Ρουμπινστάιν. — Τὸ πλοῖον τῆς ἐρήμου. — Γελοιογραφία τοῦ Δεκαπενθημέρου: Σάρα Μπερνάρ.

Ἐκαστὸν τεύχος Δρ. 1.20.

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25

„ δι' έξ μην. „ 13

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25

„ δι' έξ μην. „ 13

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ, 35, ΟΔΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Αι έγγραφαι λογίζονται άρχόμε-
ναι από 15 'Οκτωβρίου ή 15 Α
πριλίου.

Τα χειρόγραφα δέν επιστρέ-
φονται.

Εν τεύχος άποστέλλεται δωρεάν
ώς δείγμα.

Αγγέλλεται πών νεον βιβλίον, του
οποιου άποστέλλονται εις το γρα-
φείον δύο αντίτυπα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΠΛΗΡΟΝΟΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 5 κατά την έγγραφήν, Δρ.—Φρ. 25
μετά 2 μήνας και ούτω καθεξής μέχρις αποπληρωμής.

Έκαστον έτος των «Παναθηναίων» αποτελούν δύο όγκώδεις και πλουσίως εικονογραφημένοι τόμοι

ΤΙΜΩΜΕΝΟΙ: Πολυτελώς χρυσόδετοι	φρ. χρ.	30	} έλεύθεροι ταχ. τελών
Απλώς „ „	„ „	28	
Χαρτόδετοι „ „	„ „	25	

Εν τῷ έσωτερικῷ αἱ τιμαὶ αὐται εἰσδραχμας.

— Πάσα αίτησις πρὸς έγγραφήν συνοδεύεται άπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ αντίτιμου εἰς τραπεζ.
ή ταχ. έπιταγήν
πρὸς τὸν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» δὸδὸς Ἀριστοτέλους 35, Ἀθήνας,

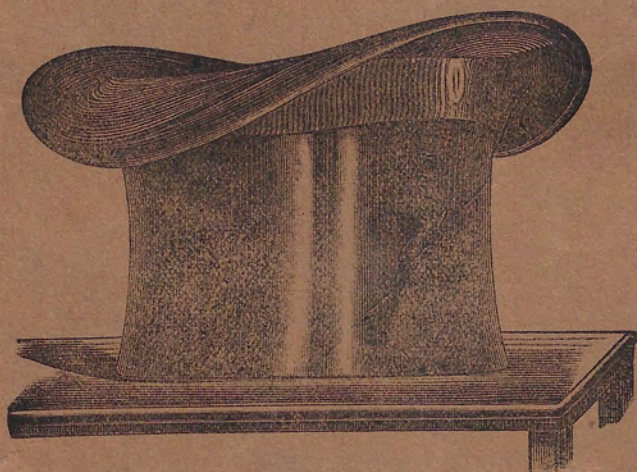
ή πρὸς τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ -- ΑΘΗΝΑΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων» εἰς ὅλην τὴν Ρωσσίαν ὁ κ. Αναστάσιος Μάλτος,
ὁδησὸς τῆς Pouschkin N° 66.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ εἰς ὅλην τὴν Αἴγυπτον ὁ κ. Γε'αντάφυλλος Τσιτσέλης Βιβλιοπωλεῖον δ' «Ερ-
μης» ἔναντι τοῦ Ἀβερωφίου Γυμνασίου.

Πὼς πρέπει νὰ τοποθετῇ κάθε κύριος τὸ καπέλο
του ὅταν δέν τὸ φορεῖ.

Β. ΚΑΣΔΟΝΗΣ

Ἀθήναι

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κ. κ. συνδρομηταὶ τῶν «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»
ΝΑ ΕΜΒΑΣΟΥΝ τὸ τίμημα τῆς νέας έγγραφῆς των, ἀρξαμένης
ἀπὸ 15 'Οκτωβρίου, διὰ ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς έπιταγῆς.

RICHARD JOHNSON CLAPHARER & MORRIS L^D

24 — 26 LEVER STREET

MANCHESTER

Ἐμποροὶ καὶ Προμηθευταὶ εἰς τὰ ἑξῆς εἶδη:

Γαλβανισμένοι λαμαρίναι ἴσαι καὶ αὐλακωταί.
Λαμαρίναι μαύραι.
Τενεκέδες διάφοροι.
» γαλλικοί.
Μόλυβδος εἰς φύλλα καὶ χελῶνας.
Κασσίτερος.
Χαλκὸς εἰς φύλλα καὶ κύκλους.
Σωλήνες διὰ κλίνας.
Σιδηροσωλήνες διὰ φωταέριον καὶ ὕδωρ.
Σωλήνες ἐκ χαλκοῦ, ὀρειχάλκου καὶ μολύβδου.

Σύρματα σιδηρᾶ, γαλβανισμένα καὶ μὴ.
» χάλκινα, ὀρειχάλκινα καὶ κασσιτερωμένα.
Συρματοφόρα γαλβανισμένοι.
Σουηδικὸς Σίδηρος.
Ἄγκυραι καὶ Ἄλυστοι.
Κλῖναι διάφοροι.
Χημικὰ προϊόντα.
Χρώματα διάφορα.
Ἐλαια.
»
Γλυκερίνη.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΙΑΤΡΟΙ ΑΘΗΝΩΝ

Α. Ἀραβαντινός,	ὁδὸς	Ἀκαδημίας 5α.
Α. Καλλιφωνᾶς,	»	Κουμουνδούρου 3.
Μιχ. Κατσαράς,	»	Μαυρομυχάλη 1.
Διβαθινόπουλος,	»	Δημοκρίτου 3.
Σπυρ. Λούρος (παιδίατρος),	ὁδὸς	Πανακωτῶν 15α.
Ν. Μαννῆς,	ὁδὸς	Σόλωνος 10.
Δ. Μιχαλοπούλου,	»	Ἀγ. Κωνσταντίνου 4.
Μιχ. Οἰκονομάκης,	»	Πανακωτῶν 18.
Μ. Παπαδόπουλος (λαρυγγολ.),	ὁδὸς	Σατωβριάνδου 6.
Γ. Σκιαδᾶς,	ὁδὸς	Ἀριστοτέλους 21.
Γ. Σπ. Φαραντάτος,	»	Ἀγ. Μάρκου 29β.
Γ. Φερρεντίνος,	»	Ζήνωνος 2.
Γεράσιμος Φωκάς,	»	Πινδάρου 10.
Δ. Φωκάς,	»	Ἀγ. Κωνσταντίνου 16.
Σ. Χαραμῆς (ὀφθαλμίατρος),	ὁδὸς	Σωκράτους 51.
Μ. Χατζημυχάλης,	Πλ.	Βαρβακείου 12.

ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΙ

J. Walker, ὁδὸς Ἀκαδημίας 17.

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ ΑΘΗΝΩΝ

Σπυρ. Βελέντζας,	ὁδὸς	Κωλέτη 15
Π. Γρασερολαδᾶς,	»	Σοφοκλέους 3
Κ. Ἐσολῆν,	»	Πειραιῶς 7α.
Γ. Ἐδκλείδης,	»	Πανεπιστημίου 21.
Θρ. Ζωϊόπουλος,	»	Στουρνάρα —
Π. Θηβαῖος,	»	Κωλέτη 1
Γ. Μαντᾶς,	»	Κλείσσοβας 31.
Νικόλ. Μαντζαβίνος,	»	Καποδιστριαίου —
Δημ. Τσατσός,	»	Βησσαρίωνος 8.
Ἀδ. Χαροτυλάκης,	»	Ζήνωνος 1.
Ἐδστ. Χοιδᾶς,	»	Γ. Σβορίου 41.

“ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ,”

Ἐθνικὸν ὄργανον τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων.

Ἰδρύθη τῷ 1901 διὰ μετοχῶν ὑπὸ Ἀντ. Σπηλιωτοπούλου διευθυντοῦ καὶ Θάνου Τζαδέλλα ἀρχισυντάκτου: Παρακολουθεῖ τὰ ἐθνικὰ πράγματα ἐκ τοῦ συνεγγυς, ἔχει συνεργάτας τοὺς πατριωτικωτέρους καλὰ μους ἐν οἷς τοὺς τῶν κ. Καζάκη, Καρολίδου κλπ. οὐδεμίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν μερίδων ἀνέχει, καὶ ἔχει γενικὴν κυκλοφορίαν ἐν ὅλῳ τῷ ἔθῳ Ἑλληνισμῷ.

Τιμὴ συνδρομῆς ἑτησίᾳ: ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ δρχ. 25.
ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ φρ. 25.

Ἀπευθυντέον διὰ πᾶσαν αἴτησιν:

Διεύθυνσιν ἡμερησίου «Τὸ Κράτος»

Ἀθήνας

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Μηνιαῖον Ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν

Συντάκτης καὶ Διευθυντής

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Νευρολόγος καὶ ψυχίατρος

Γραφεῖα: 16 ὁδὸς Ζήνωνος 16 ἐν Ἀθήναις

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ δρχ. 6: ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Ὑπνωτισμός, Πνευματισμός, ψυχοπαιδαγωγία, Ὑγιεινὴ τοῦ πνεύματος, Ἑγκληματολογικὴ ἀνθρωπολογία, Ψυχοθεραπεία, Ἠλεκτροθεραπεία, Κοινωνιολογικὴ Φρενολογία, Ἱατροδικαστικὴ, Ἱστορία τῆς Ψυχιατρικῆς, Φυσιολογικὴ Ψυχολογία κλπ. κλπ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3	τελ.	4400	δρ.	48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Α. Τσακαλώτου	»	780	»	10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Α. Τσακαλώτου	»	872	»	12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Δ. Ι. Ὀλυμπίου	»	360	»	6
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	»	1087	»	11
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	»	1100	»	11
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	»	1087	»	11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	»	1000	»	11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	»	1146	»	10
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ρ. Ρουσοπούλου	»	1080	»	10

Εὐρίσκονται ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ

Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΛΩΝ & Σ^Α

ΟΙΝΟΙ, ΗΛΥΠΟΤΑ, ΚΟΝΙΑΚ, ΒΕΡΜΟΥΘ
κτλ.

Ἀνώτατα βραβεῖα καὶ διπλώματα τιμῆς εἰς τὰς διαφόρους Ἐκθέσεις οἱ μόνοι δὲ εἰς τὴν τελευταίαν Ἐκθεσὶν τοῦ 1900 τῶν Παρισίων λαβόντες δύο Μεγάλα Βραβεῖα (Grand prix).

ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ

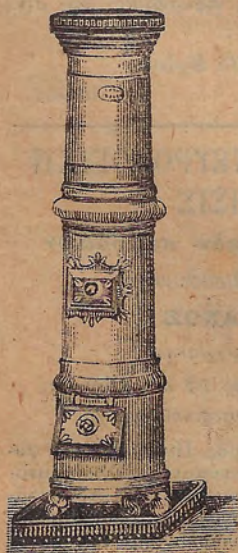
Ὑπουργοὶ καὶ τμηματάρχαι καὶ πάντες οἱ τοῦ δημοσίου καὶ ἐταιριῶν καὶ ἰδιωτῶν ὑπάλληλοι, μὴ φοβήσθε, δὲν πρόκειται νὰ πάρετε τὰ παπούτσια στὸ χέρι ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους σας. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῶν ὑποδημάτων τοῦ κ. **Σκαρδιάκου** τῶν ὁποίων ἡ τελειότης ὑπὸ ἔποψιν κομψότητος καὶ ἐργασίας καὶ στερεότητος εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ φιλόκαλοι πελάται του, λυπούμενοι νὰ ποδοπατήσουν ἀριστοτεχνήματα τῆς τέχνης, τὰ κρατοῦν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς χεῖράς των θαυμάζοντες αὐτά. Νομίζετε, ὅτι εἶναι ὑπερβολή; Περάστε ἀπὸ τὸ ὑποδηματοποιεῖον του καὶ θὰ βεβαιωθῇτε.

Εὐρίσκεται εἰς τὴν *ὁδὸν Προαστείου* ἀρ. 10

ΘΕΡΙΑΜΒΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΘΕΡΜΑΣΤΡΑΣ

Ἐγχωρίους, τὰς καὶ μόνας ἐφαμίλλους τῶν εὐρωπαϊκῶν, εὐθηνότερας δὲ κατὰ 50 οο, (διὰ καυσόξυλα καὶ κῶκ) κατασκευάζει τὸ ἐργοστάσιον **Ἀδελφῶν Πετροπούλων** ὁδὸς Προαστείου 34. Ἐγκατάστασιν καὶ πᾶσαν σχετικὴν ἐργασίαν ἐκτελεῖ εἰδικὸς τεχνίτης. Ἐκτελοῦνται καὶ ἅπασαι αἱ ὑδραυλικαὶ ἐργασίαι.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

Ὀδὸς Ἑρμοῦ Ἀθῆναι

Πλούτος γραφικῆς ὕλης.— Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά.— Ἐργοστάσιον φακέλων τέλειον.— Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἑξωφύλλων παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.
Εὐθηνία, ταχύτης, ἀκρίβεια.

Ο ΡΕΜΠΡΑΝΤ ΝΕΟΣ — ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1904

ΕΝΕΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΕΝ ΚΡΗΤΗ,

Ὅταν περίπου θέσιν κατεῖχεν ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἑλληνικαῖς πόλεσιν ἡ Ἀγορά, τοιαύτην εἶχε καὶ παρόμοιον σκοπὸν ἐτέλει ἐν ταῖς ἰταλिकाῖς τοῦ Μεσαίωνος πόλεσιν, ἡ λεγομένη *Loggia*. Ἡ λέξις εἶναι τὸ ἑλληνικὸν *Δογεῖον*, τὸ ἀνυψωθὲν προσκίηνιον τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ θεάτρου.

Ἡ ἰταλικὴ *Loggia* καὶ *Loggetta* ἦτο οἰκοδόμημα δημόσιον κτιζόμενον ἐν τῷ κεντρικωτέρῳ τῆς πόλεως μέρει, Στοιὰ ἀνοικτὴ μονώροφος ἢ διώροφος, τόπος συνεντεύξεως τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν εὐγενῶν τῆς πόλεως, Λέσχη πολιτικὴ καὶ ἐμπορικὴ.

Ἡ Φλωρεντία σώζει καὶ μέχρι σήμερον τὴν περιφημον *Loggia dei Lanzi*, ἡ Ἐνετία πρὸ τετραετίας ἔσωξεν ἀκόμη τὴν ἰδικήν της ἐν τῇ Πλατείᾳ τοῦ Ἀγίου Μάρκου, ὅτε τὸ περιφημον Κωδωνοστάσιον (*Campanile*) καταπεσὸν αἰφνιδίως κατεπλάκωσε καὶ διέφθειρεν αὐτήν.

Πᾶσα ἀποικία ἐνετικὴ καὶ κτήσις, ἐν ἣ ἐγκαθίσταντο Ἐνετοί, ἔπρεπε νὰ ἔχη τὴν ἀπαράιτητον Λέσχην. Ἡ Κρήτη, ἡ πολυτιμότερα τῆς Γαληνοτάτης κτήσις, τὸ Βασίλειον τῆς Κρήτης, ὡς ἐπωνομάζετο ἐμφαντικῶς, εἶχε τὰς ἰδικὰς της, κτίσματα τῶν Ἐνετῶν ἀποίκων. Ἐν Ρεθύμνῃ σώζεται ἀκόμη μεταβεβλημένον εἰς τζαμίον τουρκικόν. Ὁ Χάνδαξ, (τὸ σημερινὸν Ἡράκλειον) ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βασιλείου, εἶχε τὴν ὡραιότεραν *Loggia*, κτίσμα τῆς Ἀναγεννήσεως.

Ἡ δημόδης κορητικὴ διάλεκτος διέσωσε τὴν ἑξὶν ὑπὸ τὸν τύπον *λόντζα*, δι' ἣς δηλοῖ ὁμιλον ἢ ὁμιλίαν ἀνθρώπων φιλικῶς διαλεγομένων.

Ἡ *Loggia* τοῦ Ἡρακλείου ἐκτίσθη εἰς τὴν κεντρικωτάτην θέσιν τῆς πόλεως παρὰ τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Τίτου, τὸ Λουκικὸν Ἀνάκτορον, τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Μάρκου, τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Ἀρχιστρατήγου. Ἡ πρόσοψις αὐτῆς καὶ ἡ κυρία εἴσοδος εὕρισκετο εἰς τὴν *Μεγάλην Ροῦραν* τὴν ἄγουσαν ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ τὰ παλάτια τοῦ Δουκὸς καὶ Ἀρχιστρατήγου.

Ἐκτίσθη κατὰ τὸ μέσον τοῦ 16ου αἰῶνος ὑπὸ διασήμου ἀρχιτέκτονος πιθανώτατα τοῦ ἐκ Βερώνης Μιχ. *Sammicheli*, ὅστις διέτριψεν ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τοῦ 1537-1542, ὅτε ἐσχεδίασε τὰ κολοσιᾶτα τοῦ Χάνδακος τείχη καὶ τὰ λοιπὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα.

Εἰς τὴν Λέσχην ταύτην συνήρχοντο οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πολῖται πρὸς ἀναψυχὴν καὶ συνδιάλεξιν καὶ πρὸς σύσκεψιν περὶ διαφορῶν ζητημάτων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν καὶ ἐμπορικῶν· οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ εὐγενεῖς τιμαριούχοι διέτριβον ἴσως εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, οἱ δὲ λοιποὶ πολῖται κάτω. Ἀπὸ τῶν ἀνοικτῶν τῆς Λέσχης στοῶν ὁ δημόσιος κήρυξ (*Gastaldio*) ἐκήρυττε τὰ διατάγματα τῆς Κυβερνήσεως, ἐντεῦθεν ὁ Δοῦξ καὶ αἱ ἄλλαι Ἀρχαὶ προσεφώνουν τὸ πλῆθος κάτω ἐν τῇ Μεγάλῃ ὁδῷ καὶ ἐντεῦθεν ἐθεῶντο τὰς δι' αὐτῆς διερχομένας πομπὰς καὶ λιτανείας.

Καὶ ἐκτίσθη μὲν ἡ *Loggia* τοῦ Ἡρακλείου, ὡς εἵπομεν, κατὰ τὸ μέσον τοῦ 16ου αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ πρότερον ἐπὶ αἰῶνας καὶ πάντως ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ὑπῆρχεν ἀρχαιότερα καὶ ἀπλουστερά τὴν οἰκοδομίαν Λέσχη. Τοῦτο μανθάνο-

μεν ἐκ τῶν διαταγμάτων (banna) τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑνετικῆς Κυβερνήσεως τῶν δημοσιευθέντων πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ Βυζαντινοῦ Δελτίου τοῦ Κρουμβάχερ, ἐν οἷς στερεοτύπως ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης διαταγῆς «ἐκηρύχθη δημοσίᾳ ὑπὸ τοῦ (δεῖνα) δημοσίου κήρυκος ἀπὸ τοῦ Λωβίου (Lobium),» ὡς ἐκαλεῖτο ἡ Loggia ἐν τῇ ἐπισήμῳ Λατινικῇ τῆς ἐποχῆς ἀπὸ τοῦ γερμανικοῦ Laube. Χάριν περιεργείας ἀναφέρομεν ὅτι ἐν τῇ Λέσχῃ ταύτῃ ἐπετρέποντο κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν χρονολογοῦνται τὰ διατάγματα (περὶ τὸ 1350), ἐνταῦθα καὶ τὰ τυχερὰ παιγνίδια καὶ δὴ ἡ ἀγαπητοτάτη τοῖς τότε Ἑνετοῖς κυβεία, ἀπαγορευομένη ἀλλαχοῦ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

Ἡ Λέσχῃ τοῦ Ἡρακλείου, ἥς εἰκόνα παραθέτομεν κατὰ τὰ σχέδια καὶ τὰς συμπληρώσεις τοῦ μελετήσαντος αὐτὴν ἰταλοῦ ἀρχιτέκτονος Berchet, εἶναι κτίριον ὀρθογώνιον ἔχον μῆκος 28 μέτρα καὶ πλάτος 11 περίπου. Ἦτο Στοὰ διώροφος, καὶ ὁ μὲν ἰσόγειος ὄροφος ἔχων ἕξ δωρικοὺς ἀρραβδώτους ἡμικύκλους καὶ δύο τετραγώνους παραστάδας κατὰ τὰ ἄκρα ἦτο δωρικοῦ ρυθμοῦ, ὁ δὲ ἄνω ἦτο ἰωνικοῦ μὲ ὀκτὼ ἀντιστοιχοῦς τοῖς κάτω ἰωνικοὺς ραβδώτους ἡμικύκλους. Τὰ μεταξὺ τῶν κιόνων τόξα, κάτω μὲν ἦσαν πάντα ἀνοικτὰ ἔχοντα μόνον χαμηλὸν θωράκιον, τὰ δὲ ἄνω ἦσαν ἐναλλάξ ἀνοικτὰ καὶ κλειστά. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἰσογείου ὁρόφου περιθέει διάζωμα τριγλύφων καὶ μετοπῶν, ἐν αἷς ἐναλλάξ εἰκονίζονται ἐν ἀναγλύφοις ὁ Λέων τοῦ Ἀγίου Μάρκου καὶ τρόπαια ἢ πανοπλῖαι ἢ ἱππῶται ἐν πολεμικῇ στολῇ. Ὁ ἄνω ὄροφος ὑποτίθεται ὅτι ἔφερεν ὑπὲρ τὸν θριγκὸν δρύφακτον (ballustrade), ἐφ' οὗ κατὰ μὲν τὰς τέσσαρας γωνίας ὑπῆρχεν ὀβελίσκος, εἰς ἐν ἐκάστη, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἀγάλματα διακοσμητικά. Ομοίᾳ τῇ προσόψει εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐξωτερικὴ διάταξις καὶ τῶν δύο στενῶν πλευρῶν. Ὅπισθεν ἡ Loggia συνείχετο καὶ συνεκινῶναι πρὸς ἄλλο δημόσιον οἰκοδόμημα τὴν Ἑνετικὴν Ὀπλοθήκην (Armeria).

Ἡ Λέσχῃ ἦτο πᾶσα ἐκτισμένη διὰ λίθων πορύνων πελεκητῶν καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν εὐγενὴ ἀρχαϊκὴν ἀπλότητα καὶ τὴν μεγάλην ἁρμονίαν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μερῶν, δικαίως δὲ ἐθαυμάσθη καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ὁ μὲν διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Dörpfeld ἰδὼν πολλάκις τὸ οἰκοδόμημα πρὸ τῆς τελευταίας καταστροφῆς, ἀποκαλεῖ αὐτὸ

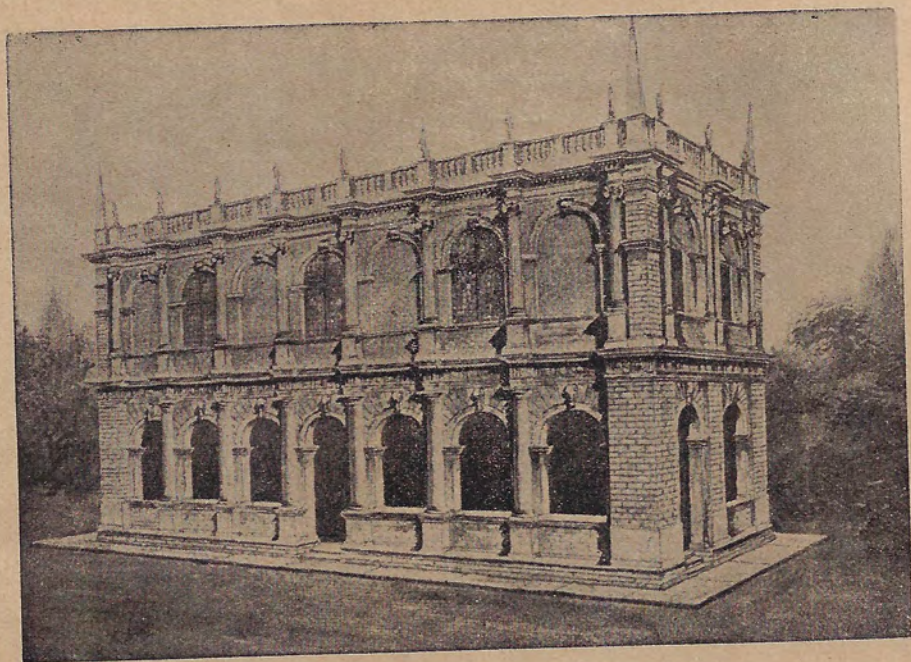
ἐν ἐπιστολῇ τοῦ καλλιτέχνημα τοῦ ρυθμοῦ τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁ δὲ E. Gerland λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι ἱστορικὸν μνημεῖον καὶ τὸ μοναδικὸν ἐγκαλλώπισμα τῆς πόλεως Ἡρακλείου.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ οἰκοδόμημα ἐπὶ Ἑνετοκρατίας καὶ ὅπως βλέπομεν αὐτὸ ἐν τῇ εἰκόνι.

Οἱ Τούρκοι καταλαβόντες τὸν Χάνδακα τῷ 1669 συνήνωσαν τὴν ἄχρηστον πλέον δι' αὐτοὺς Λέσχην μετὰ τῆς ὀπισθεν συνεχομένης Ὀπλοθήκης, καὶ ἐχρησιμοποίησαν ἀμφοτέρω πρὸς φύλαξιν τῶν κυριευθέντων καὶ καταλειφθέντων ἐνετικῶν ὄπλων καὶ ἄλλων πολεμικῶν ἐφοδίων. Ἡ χρῆσις δὲ αὕτη ἐξηκολούθησε καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Κρήτῃ Τουρκοκρατίας ἐπὶ δύο καὶ ἡμίσειαι αἰῶνας περίπου. Ἐντεῦθεν ὁλόκληρον τὸ ἀποτελεσθὲν οἰκοδόμημα ὠνομάσθη Τσεπανές, ὅπως καλεῖται καὶ σήμερον. Ὅπλα ἐνετικά καὶ πανοπλῖαι ἱπποτικά, τόξα καὶ βέλη ἀναριθμητὰ ἐφυλάσσοντο ἐνταῦθα. Κατὰ τοὺς τελευταίους ὅμως χρόνους, ὅτε ἀνεπτύχθη ἡ ἀρχαιοφιλία, ἐξηφανίζοντο κατὰ μικρὸν τὰ μεσαιωνικὰ ταῦτα λείψανα ἀφαιρούμενα καὶ ἀπεμπολούμενα ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς Τούρκων διοικητῶν καὶ φρουράρχων, διετηροῦντο δὲ πλέον ὀλίγα μόνον τόξα καὶ βέλη πρὸ ἕξ ἐτῶν, ὅτε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, παρελήφθησαν καὶ ταῦτα ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν ἄλλων πολεμοφοδίων.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Κρήτῃ Τουρκοκρατίας, τὸ κτίριον ὑπέστη σοβαρὰς βλάβας ἕκ τε τοῦ χρόνου καὶ μάλιστα ἕκ τῶν συχνῶν καὶ καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῶν δονούντων τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἡρακλείου. Ἐκ τούτων πάντως θὰ κατέρρευσεν ὁ θριγκὸς τοῦ ἄνω πατώματος καὶ τὸ δρύφακτον μετὰ τῶν ὀβελίσκων καὶ τῶν διακοσμητικῶν ἀγαλμάτων οἱ δὲ πρεσβύτεροι ἐνθυμοῦνται καὶ ἀναφέρουσιν ὅτι κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 1856 κατέπεσεν ἡ πρὸς Ν. στενὴ πλευρὰ τοῦ ἄνω ὁρόφου, ἐπισκευασθεῖσα μετ' ὀλίγον βαναύσως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Καὶ ἄλλας δὲ τινας ἀγροίκους ἀλλ' ἀναγκαίας ἐπισκευὰς ὑπέστη τὸ οἰκοδόμημα κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας, ἵνα εἶναι κατάλληλον δι' ὃν ἐχρησίμευε σκοπὸν καὶ οὕτω διετηρήθη μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ ἱστορικοῦ μνημείου διὰ χειρῶν ἀνθρωπίνων ἐγένετο δυστυχῶς ἐσχάτως, ὀφείλεται δὲ ἀκριβῶς εἰς ἐκείνην ἐκ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῆς Κρητικῆς Πολιτείας, ἥτις εἶχε τὸ καθήκον ἐκ τῶν γνώσεων καὶ τῶν

ΕΝΕΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

φώτων της να τὸ σώσῃ, ἐννοῶ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν δημοσίων ἔργων. Ἀρχιτέκτων τοῦ δημοσίου ἤρchiσε τὴν καταστροφὴν πρὸ τετραετίας καὶ μηχανικὸς τὴν συνεπλήρωσε πρὸ δύο μηνῶν.

Ἡ Κρητικὴ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ σώσῃ καὶ διατηρήσῃ τὸ μνημεῖον τοῦτο, τοῦ ὁποίου τὴν σημασίαν καὶ οἱ ξένοι ἀρχαιολόγοι καὶ ἡ ἐγγύρως ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία εἶχον ὑποδείξει, ἐσκέφθη ἐπιδιορθοῦσα καὶ μεταρρυθμίζουσα αὐτὸ νὰ τὸ μετατρέψῃ εἰς Μουσεῖον ἀρχαιολογικόν, οὗ ἐπείγουσαν ἀνάγκην εἶχεν ἡ Πολιτεία. Ἡ ἰδέα ἦτο καλὴ καὶ ἡ προαίρεσις ἐξαίρετος, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου ἀνετέθη εἰς χεῖρας ἀνικάνου καὶ ἐπιπολαίου ἀρχιτέκτονος, ὅστις χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ τὴν κατάστασιν καὶ ἀντοχὴν τοῦ κτιρίου προέβη εἰς τὸ ἔργον μὲ τόσην ἔνοχον κουφότητα, ὥστε μετὰ τινος μῆνας ἡ μὲν Κρητικὴ Πολιτεία, ἀφ' οὗ ἔδαπάνησε μᾶτην δεκάδας τινὰς χιλιάδων δραχμῶν, ἐγκατέλιπε τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἐζήτησεν ἄλλον χῶρον διὰ τὸ Μουσεῖον, ὃ μηχανικὸς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἡμικατεστραμμένον ἔμενε περιβεβλημένον ἐπὶ ἔτι τὰ ἱκνώματα καὶ ἔτοιμον νὰ καταπέσῃ εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν διαβατῶν. Πρὸς ἀποσόβησιν καὶ τῆς περιτετείας ταύτης ἡ Κυβέρνησις ἔδωκε πρὸ δύο μηνῶν

τὴν διαταγὴν νὰ ἀφαιρεθῇ ὁ ἐτοιμόρροπος ἄνω ὄροφος καὶ ὁ ἐνταλθεὶς ὅμως τὴν ἐργασίαν ταύτην μηχανικὸς διέπραξεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ μιᾷ νυκτὶ ἐντελῇ καταστροφὴν παρὰ τὰς διαμαρτυρίας καὶ τὰς συστάσεις τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας. Ἐνῷ ἦτο εὐκόλον καὶ λογικὸν νὰ ἀφαιρῇται μετὰ προσοχῆς τὸ ὑλικὸν καὶ νὰ φυλάσσεται διὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ κτιρίου ἀνακαίνισιν, κατερρίπτοντο μετὰ λύσσης καὶ μανίας πρωτοφανοῦς ἀπὸ ὕψους 10-15 μέτρων ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς ὁδοῦ οἱ κίονες καὶ τὰ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη καὶ ἐθρομμαιζόντο, ἐν τῇ φοβερᾷ δὲ ταύτῃ πτώσει ἠκρωτηρίαζον καὶ κατεκερμάτιζον καὶ τὰ κάλλιστα διατηρούμενα μέρη τοῦ ἰσογείου ὁρόφου, μάλιστα δὲ τὸν στυλοβάτην καὶ τὰ προέχοντα γείσα τὰ ὁποῖα καὶ ἐκολόβωσαν κατὰ τρόπον οἰκτρὸν.

Ἡ Λέσχη τοῦ Ἡρακλείου νῦν σώζει μόνον τὸ κάτω πάτωμα, στερεὸν μὲν τοῦτο ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀναλλοίωτον οὐδὲ ἀλώβητον ἐκ τῶν γενομένων βανδαλισμῶν. Εἰς τὴν Κρητικὴν Πολιτείαν ἐπιβάλλεται τὸ στοιχειῶδες καθῆκον μετὰ τὰ γενόμενα καὶ τοῦτο νὰ διατηρήσῃ καὶ τὸν ἄνω ὄροφον νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα. Λέγεται ὅτι ὁ δῆμος τοῦ Ἡρακλείου σκέπτεται νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Πολιτείας τὸ οἰκοδόμημα καὶ τὸ χρησιμοποίησιν ὡς Δημαρ-

χειον με την υποχρέωσιν της κατά τὸ ἀρχικὸν σχέδιον ἀνακαινίσεως. Πολιτεία καὶ Λῆμος ὀφείλουσι νὰ ἐξαλείψωσι τὸ προσαφθὲν ὄνειδος τοῦ βανδαλισμοῦ ἀνακαινίζοντες καὶ ἐπανάγοντες τὸ μεσαιωνικὸν καλλιτέχνημα κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ μορφήν.

Τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα παρ' οἰουδήποτε καὶ ἂν προέρχονται, καὶ παρὰ τυράννων καὶ κατακτητῶν ἀκόμη, σήμερον εἶναι σεβαστὰ καὶ πᾶσα πολιτισμένη Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ τὰ σώξῃ καὶ τὰ διατηρῇ. Εἶναι ταῦτα αἱ ζῶσαι καὶ φθεγγόμεναι σελίδες τῆς πατρίου ἱστορίας, ὁ θέλων δὲ νὰ καταστρέφῃ τὰ μνημεῖα ταῦτα διὰ λόγους δῆθεν ἐθνικοῦς, ὥς ἀναμνησκοντα χρόνους δυστυχεῖς καὶ ἡμέρας ἐθνικῶν συμφορῶν παραλογίζεται, ὅπως καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξαλείρῃ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἐθνικῆς τὰς σελίδας ἐκεῖνας, ἐν αἷς ἀναφέρονται ἀτυχίαι καὶ συμφοραὶ καὶ ταπεινώσεις ἐθνικαί. Ἄν τὰ μνημεῖα ταῦτα ὑπενθυμίζουσι ἀτυχίας καὶ συμφοράς, δὲν ἀναμνησκουσι αὐτοχρόνως τὸ ἀδάμαστον φρόνημα τοῦ ἔθνους καὶ ἀντὶ νὰ ταπεινώσῃ τὰς ψυχάς, δὲν παραδειγματίζουν καὶ τὰς ζῶντας καὶ δὲν φρονηματίζουν αὐτοὺς διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν ἱστορικῶν τοῦ ἀτυχοῦς παρελθόντος διδαγμάτων; Ἡ παρατήρησις αὕτη ἰσχύει κατὰ μέγιστα λόγον, ὅταν πρὸς τῇ ἱστορικῇ συνδυάζεται καὶ καλλιτεχνικὴ τοῦ μνημείου ἀξία, ὅπως ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει. Ἡ ἐξαφάνισις τοιοῦ-

του μνημείου εἶναι ἀμάρτημα ἐθνικόν, ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς πατρίου ἱστορίας, βανδαλισμὸς μὴ δικαιολογούμενος εἰμὴ παρ' ἀνθρώπους στερουμένους παντὸς ἔχρους ἡμερώσεως καὶ ἀνθρωπισμοῦ. Ἡμεῖς μάλιστα οἱ νέοι Ἕλληνες, οἵτινες ὀφείλομεν πλεῖστον μέρος τῆς ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς φυλῆς παρελθόν, δὲν πρέπει κατὰ τοῦτο νὰ φαινόμεθα κατώτεροι ἄλλων ἐθνῶν τὰ ὁποῖα μετὰ τὴς ζηλοτυπίας διαφυλάττουσι τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα, οὐχὶ μόνον τὰ ἐθνικὰ ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ξένοι ἀφῆκαν ἐπὶ τοῦ πατρίου ἐδάφους, διότι καὶ ταῦτα θεωροῦσιν οὐχ ἥττον ἐθνικὰ, ὅπως λόγον χάριν οἱ Ἴταλοι τὰ ἀπειρα Ἑλληνικὰ καὶ Βυζαντιὰ ἐν τῇ Κάτῳ Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, οἱ Γάλλοι τὰ Ρωμαϊκὰ καὶ τὰ Φραγκικά, οἱ Ἰσπανοὶ τὰ Ἀραβικὰ καὶ ἄλλοι ἄλλα. Ἄν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ φαινόμεθα σοφώτεροι καὶ ἐθνικώτεροι τῶν ἄλλων, περιπίπτωμεν ἀκριβῶς εἰς τὸ ἐναντίον. Τὸ πρᾶγμα εὐτυχῶς κατενοήθη καὶ ἐν Ἑλλάδι οὐχὶ πρὸ πολλοῦ, πολλὰ δὲ φωναὶ καὶ διαμαρτυρίαι ἠγέρθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ τὸν ἐξαφανισμὸν τῶν μεσαιωνικῶν καὶ ἱστορικῶν ἐν Ἑλλάδι μνημείων, ὅπως π. χ. τοῦ Φραγκικοῦ πύργου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν τειχῶν τοῦ Ναυπλίου, ἔκτοτε δὲ εὐτυχῶς σκέψεις συνετώτεραι καὶ πραγματικῶς ἐθνικώτεραι ἐπεκράτησαν καὶ ἡ δέουσα προσοχὴ ἤρχισε νὰ ἀποδίδεται εἰς τὰ ἔτι σωζόμενα ἀραιὰ μεσαιωνικὰ ἐν Ἑλλάδι μνημεῖα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΕΛΛΗΝΟΟΥΔΙΔΗΣ

ΓΚΑΙΤΕ

Μ Θ Ε Λ Μ Ο Υ

Σὲ ποιά ἀπ' τὶς ἀθάνατες
πρέπει ἡ πρωτεία;
Καθένας τῇ γνώμῃ του,
μὰ ἐγὼ τῇ δύνῳ
στὴν πάντα ἀεικίνητη
καὶ πάντα νέα,
θανμαστὴ τοῦ Διὸς θυγατέρα
καὶ χαῖδοκόρη του,
τῇ Φαντασίᾳ.

Γιατὶ ὅλες τὶς πρόσχαρες
ὁρμὲς τῆς ψυχῆς,

ποῦ φύλαξε μόνο
γιὰ τὸν ἑαυτό του,
σ' αὐτὴν παραχώρησε
κ' εἶναι ἡ χαρὰ του
ἡ τρελλοκόρη.

Εἴτε ροδοστεφάνωτη
μὲ κρίνων κλώνια στὸ χέρι
προβαίνει σὲ ἀνθόκαμπους,
κυβερνάει πεταλοῦδες,
κι ἀνάλαφρη δροσιὰ
βυζαίνει ἀπὸ τᾶνθη,

Εἴτε μὲ κυματοῦσα
ξέπλεγη κόμη,
καὶ σκοτεινὸ βλέμμα
στροβιλίζει στοὺς ἀνεμους
γύρω στοὺς βράχους,
καὶ μὲ χρώματα χίλια
σὰν αὐγὴ καὶ σὰν δεῖλι,
πάντα μυριάλλαγη
σὰν ὄψη φεγγαριοῦ
στοὺς θνητοὺς δείχνεται.

Ὅλοι ἐμεῖς
τὸν πατέρα ἃς ὑμνήσωμε
τὸ δυνατό, τὸ μεγάλο,
ποῦ μὴ τέτοια ὁμορφη
γυνᾶκα ἀθάνατη
στὸ θνητὸν ἀνθρωπο
ἔδωσε ταῖρι!

Γιατὶ μόνον μ' ἐμᾶς
τὴν ἔχει δέση
μὲ οὐράνιους δεσμούς
καὶ τὴν πρόσταξε
στὴ χαρὰ καὶ στὴ λύπη
σὰν πιστὴ σύζυγος
νὰ μὴ μᾶς ἀφήνῃ.

Ὅλα τὰ ἐπίλοιπα
γένῃ ἀθλιώτατα
τῆς πολύτεκνης γῆς

καὶ πολύζωσης
ζοῦνε καὶ βόσκουνε
μ' ἀδηλὴ ἀπόλαυση
κι ὀδύνη στυγνὴ
περιορισμένης ζωῆς
μιαῖς μόνου στιγμῆς
καὶ κάτω ἀπ' τῆς ἀνάγκης
τὸ ζυγὸ σκλαβωμένα.

Μὰ σὲ μᾶς χάρισε
τὴν πρὸ ἐπιδέξια
τὴ χαῖδοῦσα, χαρὰ μας!
τὴν κόρη του.
Καλοδεχούμενη νᾶναι
σὰν ἐρωμένη μας,
κ οἰκοδόμους θέσης
ἃς ἔχῃ στὸ σπίτι.
Καὶ ποτὲς ἢ γρηά
πεθερά, ἢ σοφία,
τὴ γλυκιὰ τὴν ψυχούλα
νὰ μὴν πληγώσῃ.

Μὰ ξέρω καὶ τὴν ἀδελφὴ της
τὴ μεγαλύτερη καὶ σοβαρότερη
τὴν ἡσυχὴ φίλη μου:

Ὡ ἄμπο:ε μόνο
μὲ τὸ φῶς τῆς ζωῆς μου
νὰ μ' ἀπαρτήσῃ
ἢ εὐγενικιά μου ὁδηγήτριά
καὶ παρηγόρια μου, ἢ Ἐλπίδα!

Μετάφρ. Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ

Θ. ΣΟΛΟΓΟΥΜΠ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ*

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΕΥΩΔΙΑΖΕΙ

Ήταν μιὰ φορὰ ἓνα ἄρρωστο κοριτσάκι. Ὁ Θεὸς διάταξε ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους νὰ πάῃ νὰ χορέψῃ ἔμπρὸς στὸ ἄρρωστο κοριτσάκι, γιὰ νὰ τὸ διασκεδάσῃ. Ὁ ἄγγελος σκέφθηκε

* Μεταφράζομεν ὀλίγα παραμῦθια ἀπὸ τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Σολογοῦμπ, ἐπιφυλαττόμενοι προσεχῶς νὰ δημοσιεύσωμεν ἓνα του διήγημα καὶ σημειώσεις περὶ τοῦ ρώσου συγγραφέως.

πῶς δὲν ταιριάζει στοὺς ἀγγέλους νὰ χορεύουν ἔμπρὸς στοὺς ἀνθρώπους.

Ἀμέσως ὁ Θεὸς εἶδε τὴ σκέψιν του καὶ τιμώρησε τὸν ἄγγελο καὶ τὸν μεταμόρφωσε σὲ μιὰ βασιλοπούλα, ποῦ ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ εἶχε γεννηθῇ· καὶ ὁ ἄγγελος λησμόνησε ἔτσι τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸν οὐρανὸν κ' αὐτὸ τ' ὄνομά του.

Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου ἦταν λευκὸ καὶ εὐωδίαζε. Οἱ ἀνθρώποι δὲν ἔχουν τέτοια ὀνόματα. Ἐδωσαν στὸν ἄγγελο ἓνα γήινο ὄνομα

βαρὺ—καὶ ὠνόμασαν τὴ βασιλοπούλα Μαργαρίτα.

Μεγάλωσε ἡ βασιλοπούλα.

Μὰ συχνὰ ἦταν συλλογισμένη· ἤθελε κάτι νὰ θυμηθῇ καὶ δὲν ἤξερε τί, καὶ μελαγχολοῦσε καὶ ἦταν λυπημένη.

Μιά φορὰ ἐρώτησε τὸν πατέρα της :

— Γιατί λάμπει ὁ ἥλιος σιωπηλά ;

Ὁ πατέρας της ἐγέλασε καὶ δὲν ἀποκρίθη· Καὶ ἡ βασιλοπούλα μελαγχόλησε.

Μιὰν ἄλλη φορὰ εἶπε τῆς μητέρας της :

— Τί γλυκὰ ποῦ μυρίζουν τὰ τριαντάφυλλα· μὰ γιατί δὲν βλέπομε τὴ μυρωδιά τους ;

Ἐγέλασε ἡ μητέρα, καὶ ἡ βασιλοπούλα μελαγχόλησε.

Κ' ἐρώτησε τὴν νταντά της :

— Γιατί δὲν μυρίζουν τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων ;

Ἐγέλασε ἡ γρηά, καὶ ἡ βασιλοπούλα μελαγχόλησε.

Καὶ στὴ χώρα ἄρχισαν νὰ σιγολένε πῶς ἡ κόρη τοῦ βασιλεῖ ἦταν κουτή.

Καὶ ὁ βασιλεὺς δὲν ἤξερε τί νὰ κάνῃ γιὰ νὰ γίνῃ ἡ κόρη του σὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Μὰ ἐκεῖνὴ πάντα ἦταν συλλογισμένη καὶ ρωτοῦσε παρ᾽ ἑξῆς ἐρωτήσεις.

Ἀπὸ μακρινὰς χώρες ἔφθαναν βασιλόπουλα νὰ τὴν ζητήσουν, μὰ ἀφοῦ τῆς μιλοῦσαν, κατέναντας δὲν ἤθελε νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα του.

Ἦλθε καὶ ὁ πρίγκιπας Μαξιμιλιανός. Ἡ βασιλοπούλα τοῦ λέγει :

— Ἐδῶ στὸν κόσμον, κάθε πρᾶγμα εἶναι χωρισμένο. Ἡ λέξεις ἡχοῦν μόνον, τὰ ἄνθη μόνον μυρίζουν. Ὅλα εἶναι ἔτσι — καὶ πλήττω.

— Τί ἐπιθυμεῖς ; τὴν ἐρωτᾷ ὁ Μαξιμιλιανός.

— Ἡ βασιλοπούλα σκέφθηκε πολὺ καὶ εἶπε :

— Θέλω νὰ ἔχω ἓνα ὄνομα ποῦ νὰ εὐωδιάζῃ.

Καὶ ὁ Μαξιμιλιανός τῆς ἀποκρίθη :

— Σοῦ πρέπει ἓνα ὄνομα ποῦ νὰ εὐωδιάζῃ, τὸ ὄνομά σου Μαργαρίτα δὲν εἶναι ὡραῖο· μὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν τέτοιο ὄνομα ποῦ σοῦ πρέπει !

Ἡ βασιλοπούλα ἔκλαψε. Καὶ ὁ Μαξιμιλιανός τὴν ἐλυπήθη καὶ τὴν ἀγάπησε περισσότερο ἀπὸ καθεὶ στὸν κόσμον.

Καὶ τῆς εἶπε :

— Μὴν κλαῖς, θὰ βρῶ ἐκεῖνο ποῦ ἐπιθυμεῖς.

Ἡ βασιλοπούλα χαμογέλασε καὶ τοῦ εἶπε :

— Ὅταν μοῦ βρῇς ἓνα ὄνομα ποῦ νὰ εὐω-

διάζῃ, θὰ φιλήσω τῆς σκάλες τῆς σέλλας σου.

Κ' ἐκοκκίνισε γιατί ἦταν ὑπερήφανη.

Ὁ Μαξιμιλιανός τῆς εἶπε :

— Τότε, θὰ γίνῃς γυναῖκα μου ;

— Ναί, ἀποκρίθη ἡ βασιλοπούλα.

Καὶ ὁ Μαξιμιλιανός ἔφυγε καὶ πάει νὰ εὑρῇ τὸ ὄνομα ποῦ εὐωδιάζει. Ἐγύρισε ὅλη τὴ γῆ, ἐρώτησε ὅλους τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ἀπλοῦς, καὶ παντοῦ τὸν περιγέλασαν.

Μὰ ὅταν ἐπέστρεψε στὴν πόλιν ποῦ κατοικοῦσε ἡ βασιλοπούλα, εἶδε μιὰ φτωχικὴ καλύβα καὶ ἓνα γέρο ἀσπρομάλλη καθισμένο στὸ κατῶφλι. Ὁ Μαξιμιλιανός σκέφθηκε : « νά, αὐτὸς ὁ γέρος θὰ τὸ γνωρίζῃ ».

Ὁ πρίγκιπας διηγήθηκε τοῦ γέρου τοῦ ἀσπρομάλλη τὴν ἱστορίαν του. Ὁ γέρος ἐχάρηκε, χαμογέλασε καὶ τοῦ εἶπε :

— Εἶναι ἓνα τέτοιο ὄνομα, ὄνομα ποῦ εὐωδιάζει· ἐγὼ δὲν τὸ γνωρίζω, μὰ ἡ μικρὴ μου κόρη τῷχει ἀκούσει.

Ὁ Μαξιμιλιανός ἐμπῆκε στὴν καλύβα καὶ εἶδε ἓνα ἄρρωστο κοριτσάκι.

Καὶ ὁ γέρος εἶπε :

— Δονούσκα, ὁ ἀφέντης ἐδῶ θέλει νὰ μάθῃ τὸ ὄνομα ποῦ εὐωδιάζει. Θυμήσου το καὶ πές το.

Ἡ κόρη χάρηκε, χαμογέλασε μὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ θυμηθῇ τὸ ὄνομα ποῦ εὐωδιάζει.

Καὶ διηγήθηκε πῶς εἶδε στὸν ὕπνον της ἓναν ἄγγελον ποῦ χόρευε μπροστά της καὶ εἶχε χίλια χρώματα. Καὶ τῆς εἶπε πῶς τὴν ἴδια ἡμέραν θὰ ἔλθῃ στὴν καλύβα ἓνας ἄλλος ἄγγελος καὶ θὰ χορέψῃ καὶ θ' ἀστράφτῃ μὲ χίλια χρώματα καλλιτέρα ἀπ' αὐτὸν καὶ θὰ εἰπῇ τὸ ὄνομά του, καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ θὰ σκορπίσῃ γύρω ἓνα ἄρωμα γλυκό.

Καὶ ἡ κόρη αἰσθάνθηκε μιὰ χαρά.

Καὶ ἔπειτα ἐξακολούθησε :

Μοῦ κάνει τόση χαρὰ νὰ συλλογίζωμαι τὸν ἄγγελον αὐτόν, μὰ δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ τὸ ὄνομά του. Καὶ ἂν τὸ θυμηθῶ, θὰ γίνω καλὰ ἀμέσως. Μὰ τώρα δὰ θὰ ἔλθῃ.

Ὁ Μαξιμιλιανός ἐπῆγε στῆς βασιλοπούλας καὶ ἦλθαν μαζί στὴν καλύβα.

Καὶ ἡ βασιλοπούλα, σὰν εἶδε τὴ φτωχὴ καλύβα καὶ τὸ ἄρρωστο κορίτσι, αἰσθάνθηκε λύπη καὶ τὴν ἐχάιδεε καὶ τὴν διασκέδαζε.

Ἐπειτα στάθηκε στὴ μέση τῆς καλύβας καὶ ἄρχισε νὰ χορεύῃ χτυπώντας τὰ χέρια καὶ τραγουδώντας.

Καὶ τὸ ἄρρωστο κορίτσι εἶδε πολὺ φῶς, καὶ ἄκουσε διάφορους ἤχους, καὶ ἐχάρηκε, καὶ ἐγέλασε, καὶ θυμήθηκε τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου, καὶ τὸ πρόφερε.

Καὶ ὅλη ἡ καλύβα εὐωδίασε.

Τότε ἡ βασιλοπούλα θυμήθηκε τὸ ἀληθινὸ της ὄνομα, θυμήθηκε γιατί τὴν εἶχαν στείλει στὴ γῆ καὶ χαρούμενη ἐπῆγε στὸ σπίτι.

Τὸ ἄρρωστο κοριτσάκι ἔγινε καλὰ καὶ ἡ βασιλοπούλα πανδρεύτηκε τὸν Μαξιμιλιανὸ καὶ ὅταν ἦλθε ὁ καιρὸς, ἀφοῦ ἔζησε ἀρκετὰ στὴ γῆ, ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα της, στοὺς Οὐρανούς.

ΤΑ ΔΥΟ ΓΥΑΛΙΑ

Τὸ ἓνα γυαλὶ ἔδειχνε τὰ πράγματα μεγαλείτερα. Τὸ ἄλλο μικρότερα. Τὸ πρῶτο τὸ ἔβαλαν ἐπάνω σὲ μιὰ στάλα νερό.

Καὶ ἔλεγε τοῦ ἄλλου :

— Μεγάλα καὶ τρομερὰ ζῶα στριφογυρίζουν καὶ ἀλληλοτρώνονται.

Τὸ ἄλλο ἔβλεπε τὸν δρόμο καὶ ἔλεγε :

— Κάτι ἀνθρωπάκια συνομιλοῦν καὶ περνοῦν, ὁλοένα περνοῦν.

Τὸ πρῶτο εἶπε :

— Τὰ δικὰ μου μένουν. Φοβοῦμαι ὥς τὸ τέλος μὴ φθάσουν τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ τὸ ἄλλο ἀπήντησε :

— Μὴ σὲ μέλη — οἱ ἀνθρωποὶ θὰ φύγουν.

ΤΟ ΡΑΒΔΑΚΙ

Εἶναι στὴ γῆ ἓνα ραβδάκι μαγικό. Ὅ,τι ἐγγίξη, γίνεται ὄνειρο καὶ χάνεται.

Ἔτσι λοιπόν, ἂν ἡ ζωὴ σου δὲν σ' ἀρέσῃ, πάρε τὸ ραβδάκι αὐτό, πλησίασέ το καὶ σφίξε το ἐπάνω στὸ μέτωπό σου — καὶ θὰ ἰδῇς ἀμέσως πῶς ὅλα ἦταν ὄνειρα καὶ θ' ἀρχίσῃς νὰ ξαναζῇς καινούργια ζωὴ.

Καὶ ὅ,τι ἦταν πρὶν ὄνειρο, θὰ τὰ λησμονήσῃς ὅλα.

Αὐτὸ τὸ μαγικὸ ραβδάκι εἶναι στὴ γῆ ἐπάνω.

Η ΛΑΜΠ ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΙΡΤΟ

Ἐπάνω στὸ τραπέζι στεκότανε μιὰ λάμπα.

Τῆς ἔβγαλαν τὸ γυαλί. Ἡ λάμπα βλέπει τὸ σπίρτο καὶ λέγει :

— Πρόσεχε, μικρό μου, στάσου μακρότερα· εἶμαι ἐπικίνδυνη· θὰ πάρω ἀμέσως φωτιά. Κάθε βράδυ ἀνάβω — χωρὶς ἐμένα δὲν θὰ μπορούσαν οἱ ἀνθρωποὶ νὰ ἐργασθοῦν τὸ βράδυ.

— Κάθε βράδυ! εἶπε τὸ σπίρτο, κάθε βράδυ ἀνάβεις. Κοῖμα σὲ σένα!

— Καὶ γιατί; ἐρώτησε ἡ λάμπα.

— Μιὰ φορὰ μονάχα ἀγαπᾷ κανεὶς! εἶπε τὸ σπίρτο, ἐπῆρε φωτιά, καὶ ἀπέθανε.

ΙΣΟΤΗΣ

Ἐνα μεγάλο ψάρι ἔπιασε ἓνα μικρὸ καὶ ἤθελε νὰ τὸ φάῃ. Τὸ μικρὸ ψάρι εἶπε :

— Εἶναι ἄδικο! Κ' ἐγὼ θέλω νὰ ζήσω, ὅλα τὰ ψάρια εἶναι ἴσα 'μπρὸς στὸν νόμο.

Τότε τὸ μεγάλο ψάρι ἀπήντησε :

— Καλὰ, ἐγὼ δὲν λέω πῶς δὲν εἵμαστε ὅλοι ἴσοι. Ἄν δὲν θῆς νὰ σὲ φάω, τότε φάγε με ἐσύ, μὲ τὴν ὑγείᾳ σου, μὴ φοβᾶσαι, κάνε το.

Τὸ μικρὸ ψάρι δοκίμασε ἀπ' ἐδῶ, δοκίμασε ἀπ' ἐκεῖ, μὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ φάῃ τὸ μεγάλο ψάρι.

Τότε ἀναστέναξε καὶ εἶπε τοῦ μεγάλου ψαριοῦ :

— Τί νὰ γίνῃ; Φάε με.

[Μετάφρασις ἐκ τοῦ ρωσικοῦ τῇ ἀδείᾳ τοῦ συγγραφέως ὑπὸ Μ. Α. καὶ Κ. Μ.]

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Μ^ο ἓνα ἐξαιρετικὸν ἀναγάλλισμα τῆς ψυχῆς μου — εὐκόλως δικαιολογούμενον — ἐπιχειρῶ ν' ἀνακοινώσω τὸ πόρισμα τῆς ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρυτῶν τριμῆνου ἐρεῦνης μου, ἥτις μοῦ ἐπεφύλασσε συχνὴν συχνὴν τὴν μεγάλην ἐκείνην εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ἐρευνητὴς ὅταν ἀποκαλύπτῃ κρίκους συμπληροῦντας τὴν ἱστορικὴν τοῦ παρελθόντος ἄλυσιν, ὅταν ἀπὸ παλαιὰ ἀπερριμμένα καὶ τιλφόβρωτα χειρόγραφα ἀναπλάτῃ σκηνὰς λησιμονημένας καὶ ἀγνώστους, ὅταν ἀνευρίσκῃ ἐξ αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν παραχαραγμένην ἀπὸ τὴν ἀνεξέλεγκτον παράδοσιν, τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ποίησιν.

Καὶ συναισθάνομαι ἀκόμη καὶ τώρα τὴν ἀνέκφραστον αὐτὴν χαρὰν νὰ πλημυρίζῃ τὴν καρδιάν μου, χωρὶς ἀφ' ἐτέρου νὰ δύναμαι νὰ παραδόσω εἰς τὴν λήθην ὅλας ἐκείνας τὰς πικρίας καὶ τὰς στερήσεις, ὅλα τὰ βάσανα τὰ ὁποῖα ἀδιάπτωτα στερωδῶς μὲ παρηκολούθησαν κατὰ τὸ τρίμηνον αὐτὸ διάστημα τῆς ἐκδρομῆς μου.

Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ὑπεσχέθην νὰ παράσχω εἰς τοὺς περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν παλαιογραφίαν ἀσχολουμένους τὴν ἐπιστημονικὴν ἀναγραφὴν πάντων τῶν εἰς κοινοτικάς, σχολικάς καὶ μοναστηριακάς βιβλιοθήκας τῆς Πελοποννήσου διασωθέντων κωδίκων¹. Οὐδεὶς εἶχεν ἐπιχειρήσῃ τὴν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης συστηματικὴν ἀναδίφησιν καὶ ταξινόμησιν αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἀπέκειντο κονισαλέα ἔρμαια τῶν διαφόρων ζωύφων, διηρπάζοντο καὶ ἐξεπατρίζοντο ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων καὶ κατεστρέφοντο ὑπ' ἀμαθῶν καλογήρων, καθὼς συμβαίνει δυστυχῶς καὶ εἰς τόσας ἄλλας τῆς Ἀνατολῆς βιβλιοθήκας. Περὶ τὸ ἔργον τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἐπιβάλλεται ὁπωσδήποτε ἡ ἀποπεράτωσις ἔστω καὶ ἂν ἐλπίς μικρῶν εὐρημάτων ὑπῆρχε καὶ ἀκόμη ἂν πρόκειται εἰς ὀρηκτικὰ πολλάκις ἀποτελέσματα νὰ φέρῃ, ἡσχολήθην ἤδη κατὰ τοὺς θερινοὺς καὶ φθινοπω-

ρινοὺς μῆνας τῶν τελευταίων τεσσάρων ἐτῶν. Διαδοχικῶς ἠρεύνησα καὶ ἐκαταλογοτοίησα ὡς πρὸς τὰ χειρόγραφα τὰς ἐν Ἀρκαδίᾳ, Μεσσηνίᾳ καὶ Λακεδαίμονι βιβλιοθήκας, ἐκ παραλλήλου ἅμα ἀναδιφῶν τὰ διάφορα οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα, καταρτίζων συναγωγὰς χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν καὶ χαραγμάτων καὶ ἀποθησαυρίζων ζῶντα μνημεῖα τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης. Ἡ εἰς τοὺς τρεῖς τοῦτους νομοὺς ἐργασία μου συνετελέσθη κατὰ τὰ ἔτη 1901-1903. Ἐφέτος δὲ ἐπεχείρησα τὴν ὑπὸ τὰς προμνημονευθείσας ἐπόψεις ἐξερεύνειν τῆς ἐπαρχίας Καλαβρυτῶν, ἔνθα ὄντως ἐμετριάζετο τὸ ἄχαι τοῦ ἡμετέρου ἔργου, ἀφ' οὗ εἶχα νὰ διέλθω ἐν ἐκ τῶν ὥραιότερων τμημάτων τῆς ἐλευθέρας πατρίδος, συγκεντρῶνον τὰς ποιητικωτέρας ἀναμνήσεις τοῦ ἀρχαίου βίου καὶ τὰς πλέον ἐνδόξους τῆς νέας ἡμῶν Ἱστορίας. Βουνὰ συνεχῇ, πολυκόρυφα καὶ νεφελογεῖτονα, μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζονται πλούσιαι εἰς βλάστησιν ρομαντικώταται κοιλάδες, κατάφυτα ἀπὸ σκιερὰ δάση καὶ κατοικοῦμενα ἀπὸ λαὸν διακρινόμενον διὰ τὴν σωματικὴν χάριν καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ αἰσθήματος, ἀποτελοῦσι τὴν προορηθεῖσαν ἐπαρχίαν. Εἰς τὰς ρωγμὰς καὶ τὰς φάραγγας τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῆς Ἑλβετίας, ὅθεν ἡ Παλιγγενεσία τοῦ Ἐθνους ἀνέτειλε, συναισθάνεται κανεὶς ὅλην τὴν ποίησιν, ὅλην τὴν ἀγνότητα, ὅλον τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον ἀποπνέουσιν αἱ πρῶται τοῦ Μεγάλου Ἀγῶνος ἡμέραι.

Ἡ εὐαγὴς καὶ περιώνυμος μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ὑπῆρξε τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς ἐρεῦνης μου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρυτῶν. Ἀναχωρήσας ἐξ Ἀθηνῶν τῇ 28 Ἰουλίου ἔφθασα αὐθημερὸν εἰς αὐτὴν ἐφωδιασμένος διὰ καταλλήλων συστατικῶν γραμμάτων. Ἀλλ' οὔτε αἱ θερμαὶ συστάσεις τὰς ὁποίας ἔφερον, οὔτε αἱ γνωριμίαι μου μετὰ τινῶν τῶν Πατέρων συνετέλεσαν εἰς τὴν ἄνευ δυσκολιῶν ἄμεσον ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν μου. Ἀφ' ἐνὸς ὑπῆρχον μερικοὶ ἀμαθεῖς καὶ φανατικοὶ καλόγεροι, οἱ ὁποῖοι ἀπέστεργον ὅλως διόλου πᾶσαν ἀνάμixin τῶν κοσμικῶν εἰς τὰ μοναστηριακὰ πράγματα, ὁμίλουν δὲ περὶ τῆς βιβλιοθήκης καὶ

¹ Περὶ *Νίκου Βέη*: Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεράπλαις Μονῆς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα. [Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσοῦ Ἡ' ἔτους]. Ἐν Ἀθήναις 1904, σ. 5.

τῶν χειρογράφων τῆς μετὰ τινος μυστικισμοῦ ὅλως ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸν αἰῶνα καθ' ὃν ζῶμεν, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἐλλόγιμοι Πατέρες, πρὸς οὓς ἀκριβῶς ἀπετάθην, οἱ δυνάμενοι νὰ κατανοήσωσι τὴν χρησιμότητα τῆς σπουδῆς καὶ καταλογοποιήσεως τῶν χειρογράφων, ἐδίσιάζον νὰ μοῦ ἐπιτρέψωσι νὰ ἐργασθῶ ἐπ' αὐτῶν δι' οὓς λόγους κατωτέρω ἀναφέρω. Ἡ ἄρνησις καὶ ἡ ἐμφεκτικότητα, τὴν ὁποίαν συνηθέστατα δεικνύουσιν οἱ μοναχοὶ τῶν Ἑλληνικῶν μονῶν, τοῦ νὰ ἀνοίξωσι τὰς βιβλιοθήκας των εἰς τοὺς ὁπωσδήποτε ἀνεγνωρισμένους ἐπιστήμονας, εἶναι ἀδικαιολόγητος, γελοία καὶ ἀξιοκατάκριτος, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον σήμερον ὄχι μόνον τὰ πολιτικὰ ἀρχεῖα ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ ἀνευ δυσκολιῶν χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ μυστηριώδη τοῦ Βατικανοῦ ἀρχεῖα ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν χάριν τῆς ἐπιστήμης ἤνοιξεν ἡ ἐλευθεριότης τοῦ Λέοντος ΙΓ'. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν μοναχῶν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι εἶχον ὑπὸ μίαν ἔποψιν δίκαιον νὰ διατάξωσι νὰ παρασχωσι τὴν ἄδειαν πρὸς ἀναδίφησιν τῆς βιβλιοθήκης των καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ὑπαρχόντων χειρογράφων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γνωστὸς κύριος, μέλος ἀποστολῆς Γερμανικῆς Ἀκαδημίας, φέρων καὶ ἐπισήμους συστάσεις, ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἀντιβολὴ τῶν χειρογράφων Εὐαγγελίων, ἐφωράθη, ὡς βεβαιοῦσιν οἱ Πατέρες, κατ' αὐτὴν μάλιστα τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου του, ἀποκόπτων βεβήλως φύλλα, εἰκόνας καὶ ἐπίτιτλα ἐκ τῶν περιγαμινῶν κωδίκων, τοὺς ὁποίους εἶχε λάβῃ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης εἰς ἴδιον κελλίον πρὸς μελέτην. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξώργισεν εὐλόγως τοὺς Σηλαιώτας καὶ μέχρις αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ σημείου, ὥστε ἠρνήθησαν ἀποφατικώτατα νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν μελέτην καὶ ἀναγραφὴν τῶν χειρογράφων των εἰς κορυφαίους ἀληθῶς ἐπιστήμονας, κατ' ἐπανάληψιν ζητήσαντας τοῦτο. Πλέον ἐπίμονος ἐγώ, κατώρθωσα τέλος πάντων ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν τόσοι ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ

Ἡ ΜΟΝΗ ΤΟΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

ἐρευνηταί, γνωστότεροι καὶ ἀφθονώτερα διαθέτοντες μέσα. Ἡ ἐπιτυχία μου ὅμως αὐτὴ συνδέεται μὲ ἀγῶνας καὶ περιστατικά, περὶ τῶν ὁποίων ἂν ἔγραφα ἀπομνημονεύματα ὁμολογῶ ὅτι θὰ ἦσαν ὄντως περίεργα καὶ ἐνδιαφέροντα.

Εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος μονὴν εἰργάσθην δύο περιόδους, κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Αὐγούστου καὶ καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν μῆνα Ὀκτώβριον. Ἡ βιβλιοθήκη αὐτῆς κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς μου περιλαμβάνει πλέον τῶν δέκα χιλιάδων τόμων, ἐκ τῶν ὁποίων δυστυχῶς μόνον μέρος ἐναπόκειται ἐν καταλλήλῳ καὶ ἀσφαλεῖ χώρῳ. Κατὰ τὸ 1860 ὁ φιλόμουντος προηγούμενος Ἰωνᾶς Κανελλόπουλος, καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου *Χαλκιάδικα* τῆς Νωνάκριδος καὶ ἐκ τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης τάξεως τῶν καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν δρασάντων ἱερωμένων, ἴδρυσεν τὴν παρὰ τὸ κωδωνοστάσιον τῆς μονῆς εὐπρόσωπον βιβλιοθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν συνήθως εἰσάγονται καὶ οἱ προσκυνηταί.

Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτῆς ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη συναγωγὴ βιβλίων, ἀγνοουμένων, ὡς ἐνόησα, καὶ ἀπὸ πολλοὺς τῶν Πατέρων, ἐντὸς ἐρεβώδους θολωτοῦ ὑπερφύου, καταμύεστου ρακῶν καὶ κονιορτοῦ, ἐνδαιτῖματος παντοίων ἐρπετῶν καὶ ἐντόμων. Ἡ δευτέρα αὐτῇ βιβλιοθήκῃ, ἂν βεβαίως δύναται νὰ ὀνομασθῇ οὕτω, εἶναι οὐ

Ἰωάνης Κανελλόπουλος — ιδρυτὴς τῆς Βιβλιοθήκης Μ. Σπηλαίου — Ἐκ παλαιᾶς ἐλαιογραφίας.

λύτιμον ἀφιέρωμα Ἰταλοῦ τινος ἱατροφιλοσόφου, τίς οἶδε διὰ ποίους λόγους ζητήσαντος πρὸ οὐκ ὀκτὼ δεκαδῶν ἐτῶν καταφύγιον εἰς τὴν μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Περιέχει ἄς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ξενόγλωσσα βιβλία, ἱατρικά, φιλοσοφικά, ἀλχημιστικά καὶ φιλολογικά. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι βαρύτιμα ἔκ τῶν χαρακτηριζομένων διὰ λατινικοῦ ὅρου *incunabula*, ἀρχέτυποι καὶ περίφημοι ἐκδόσεις τῶν πιεστηρίων τοῦ Ἄλδου Μανουτίου καὶ *Junta*. Τολμῶ δὲ νὰ εἶπω ὅτι εἶναι πραγματικὸν ἔγκλημα νὰ καταστρέφεται ὁσημέραι εἰς τὸ κατασκότεινον ἐκεῖνο κελλὶον ὅ,τι θὰ ἐθεωρεῖτο κόσμημα διὰ μίαν βιβλιοθήκην καὶ θησαυρίσμα δι' ἓνα βιβλιόφιλον. Εὐτυχῶς ὁ διακεκριμένος Θεολόγος ἀρχιμανδρίτης κ. Χαρίτων Κανελλόπουλος, ὁ κατ' αὐτὰς ἀκριβῶς τὴν ἡγουμενείαν τῆς Μονῆς ἀναλαβὼν καὶ ρηξικέλευθα δι' αὐτὴν σκεπτόμενος, μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι μία ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων του θὰ εἶναι ἡ διάσωσης τῶν ἀπερομιμμένων πλὴν πολυτίμων αὐτῶν βιβλίων. Εἰς τὸ ἔργον αὐτό, τὸ θελήσεως μόνον, θέλει εὖρον καὶ ἐμὲ πρόθυμον συνεργάτην.

Ἀλλὰ καὶ ἡ παρὰ τὸ κωδωνοστάσιον βιβλιοθήκη, ἡ ὅπωςδήποτε ὡς εἶπομεν εὐπρόσωπος, κυρίως δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ σωροὶ βιβλίων ἐντὸς ὑαλοφράκτων θηκῶν εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε

κεκλεισμένοι. Ὑπάρχουσι μερικοὶ παλαιοὶ κατάλογοι αὐτῶν, ἀλλ' ἄνευ συστήματος συντεταγμένοι, ἀτελεῖς, ἄχρηστοι. Μόνον περὶ τοὺς χιλίους τόμους κατέταξε πρὸ τινων ἐτῶν, μετὰ μεθόδου μάλιστα ἱκανῶς πρακτικῆς, ὁ ἐλλόγιμος Πατὴρ κ. Νεῖλος Νικολαΐδης, τότε βιβλιοθηκάριος καὶ νῦν σύμβουλος τῆς Μονῆς, ὅστις εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς λοιπῆς βιβλιοθήκης τὴν κατάταξιν. Καὶ ἐγὼ μὲν δὲν εἶχα καιρὸν νὰ ταξινομήσω ἔστω καὶ προχείρως καὶ τὰ ἔντυπα, μετεχειρίσθην ὁμῶς τὴν πλουσίαν αὐτῶν συλλογὴν εἰς τὸ νὰ καταρτίσω προσθήκας τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας τοῦ μακαρίτου φίλου *Émile Legrand*¹, τοῦ καταλόγου τοῦ Ἀνδρέου Βρετοῦ Παπαδοπούλου² καὶ τῶν συμπληρωμάτων αὐτοῦ. Αἱ βιβλιογραφικαὶ μου αὐταὶ προσθήκαι, καθὼς καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀλλαχόθεν κατηρτισμέναι, δὲν θ' ἀργήσωσι νὰ ἔλθωσι εἰς τὴν δημοσιότητα λίαν προσεχῶς.

Τῶν χειρογράφων δὲ κωδίκων, οἵτινες κυρίως μᾶς ἐνδιέφερον, οὔτε κἂν προχειρότατον κατάλογον ἢ καὶ εὐρετήριο ἐύρον, ἀλλ' οὔτε ποτέ, εἶμαι βέβαιος, ἐφιλοπονήθη. Τὸ δὲ χειρότερον, δὲν ἦσαν συνηγμένα ὅλα τὰ χειρόγραφα ἐπὶ τὸ αὐτό, ὥστε παρέστη ἡ ἀνάγκη νὰ κυττάξω ἐπανειλημμένως ἓνα πρὸς ἓνα ὅλους τοὺς τόμους τῆς βιβλιοθήκης, μήπως μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ χειρόγραφοι κώδικες. Ἀφίνω δὲ καθένα νὰ ἀναλογισθῇ πόσον κοπιῶδες καὶ ἀνιαρὸν ἦτο τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἀναζητήσεως τῶν κωδίκων καὶ πόσῃ σκόνῃ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀνέπνευσα. Κατὰ τὰ προειρημένα λοιπόν, ταξινόμησιν, συστηματικὴν μελέτην καὶ καταλογοποίησιν τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μ. Σπηλαίου χειρογράφων εἶχα τὴν τιμὴν νὰ κάμω πρῶτος ἐγώ.

Τὸ Μ. Σπήλαιον κέχτηται τὸ ὅλον 351 κώδικας· 36 περγαμινούς, τοὺς δὲ λοιποὺς βομβυκίνους καὶ χαρτῶους. Ἐκ τῶν ἐπὶ περγαμνῆς, τρεῖς εἶναι ἄξιοι νὰ μνημονευθῶσι καὶ ἐνταῦθα. Ὁ ὑπ' ἀρ. 1 περιέχων τὰ εὐαγγελικά κείμενα, γραμμένος τὸν Θ' αἰῶνα καὶ κοσμούμενος ὑπὸ τεσσάρων εἰκόνων τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ ἰσαριθμῶν ἄλλων *miniatures* παριστῶντων τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν

¹ *Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés en Grèce par des Grecs aux XVe — et XVI siècle.* (Τόμοι 3, ἐν Παρισίοις 1889-1903) — *Bibliographie hellénique...* au XVII siècle (Τόμοι 5, ἐν Παρισίοις 1894-1903).

² *Νεοελληνικὴ φιλολογία...* Τόμοι 2, ἐν Ἀθῇναις 1854.

Γέννησιν, Βάπτισιν καὶ εἰς Ἀδὴν κάθοδον τοῦ Κυρίου. Αἱ εἰκόνες αὐταί, θαυμασίως διὰ πολλῶν χρωμάτων εἰς βάθος διάχρυσον ἱστορημέναι καὶ ἄριστα διατηρούμεναι, εἶναι σπουδαιότατα λείψανα τῆς Βυζαντινῆς γραφικῆς. Τοιαῦτα καλλιστεύματα ἀπαντῶσι καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς κώδικας τοῦ Μ. Σπηλαίου, ἄξια πολλῆς προσοχῆς διὰ τὴν μελέτην τῆς μεσοχρονίου τέχνης καὶ περισσοτέρας διὰ τὴν μελέτην τῶν ζητημάτων τῶν ἀναγομένων εἰς τὸ οἶκημα καὶ τὰ ἔπιπλα τῶν Βυζαντινῶν. Ἐτερος ἀξιωμακτικὸς περγαμηνὸς κώδιξ εἶναι ὁ ὑπ' ἀρ. 26 περιέχων τὸ ἀρχέγραφον Τυπικόν, δυστυχῶς ἀκέφαλον, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ. Ἐν τέλει αὐτοῦ ἀναγινώσκωμεν :

Ἡ ἰωάννης χυ τῷ
 αὐτοκράτορι
 πορφυρογέννητος
 καὶ αυτοκράτορι
 ὁ κομνηνός

Εἶναι ἡ ἐπίσημος ὑπογραφή τοῦ ἰδιοκλήτου τῆς ρηθείσης Μονῆς αὐτοκράτορος, ὅστις ὑπεσημήνατο τὸ ἐν τῷ κώδικι Τυπικόν τῷ 1136, ὡς μαρτυροῦμεν ἐκ σημειώματος μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολυτίμου κειμένου. Ἡ αὐτοκρατορικὴ ὑπογραφή εἶναι μὲ μεγάλα διὰ κινναβάρεως γράμματα, ζωηρά, ζωηρά, καὶ βλέπομεν αὐτὴν ὡς νὰ ἐκινεῖτο ἡ γράφουσα χεὶρ πρὸ τῶν ἰδίων ἡμῶν ὀφθαλμῶν. Τρίτος ἀξιόλογος περγαμηνὸς κώδιξ εἶναι ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 34 ὑπ' ἐμοῦ ταχθεὶς, τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, περιέχων λόγους Λουκά τοῦ Ἀδιαλείπτου καὶ ἀνέκδοτον βίον τοῦ Ἀγίου Φιλοθέου.

Τὸ σπουδαιότατον ὅμως καὶ κλασσικὸν εὑρημά μου εἶναι κώδιξ βομβύκινος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, περιέχων τὸ Λεξικὸν τοῦ Ἡσυχίου. Ἡ ἀνεύρεσις τοῦ χειρογράφου τούτου, τὸ ὁποῖον

ὑπόσχομαι ταχέως νὰ ἐκμεταλλευθῶ ἐπιστημονικῶς, εἶναι ἀξιοσημεῖωτον φιλολογικὸν γεγονός. Μέχρι τοῦδε ἐν μόνον τοῦ Ἡσυχίου χειρογράφου ἦτο γνωστὸν· τὸ ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ, καθ' ὃ ὁ Μάρκος Μουσούρος, ὁ ἐπιφανὴς λόγιος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐξέδωκε τὸν λεξικογράφον αὐτόν. Ὁ ὕψ' ἡμῶν ὅμως ἀνευρεθεὶς κώδιξ καὶ ἀρχαιότερος εἶναι καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πλεονεκτεῖ τοῦ μέχρι τοῦδε γνωστοῦ.

Ἐπίσης ἀξιωμακτικὰ εὐρήματά μου ἐν Μεγάλῳ Σπηλαίῳ εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. (ἀρ. 43) Κώδιξ τῆς ὑπὸ Δημητρίου Ἀνδῶν μεταφράσεως τῶν κατ' ἐθνικῶν λόγων τοῦ Θωμᾶ [Ἀκινάτου], μεταγραφεὶς κατὰ πρόσταξιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Κατακουζηνοῦ διὰ χειρὸς Μανουὴλ Τζυκανδήλη τοῦ Βυζαντινοῦ.

2. (ἀρ. 46) Χρονικὸν Γεωργίου Φραντζῆ, ἀνήκον εἰς καλὴν οἰκογένειαν κωδίκων, τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

3. (ἀρ. 48) Κώδιξ περιέχων ἔργα Μάρκου Ἐφέσου, γραφεὶς κατ' αὐτὸν τὸν αἰῶνα τοῦ μεγάλου προμάχου τῆς Ὁρθοδοξίας.

4. (ἀρ. 54) Ἰλιάδος παράφρασις ἔμμετρος, γενομένη ὑπ' ἀδήλου τινὸς λογίου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Δὲν εἶναι τῶν γνωστῶν παραφραστῶν.

5. (ἀρ. 62) Κώδιξ περιέχων μεταξὺ ἄλλων καὶ ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Μάρκου Ἐφέσου, γραφεὶς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα.

6. (ἀρ. 64) Κώδιξ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἐν ᾧ ὁ Αἴας καὶ Ἡλέκτρα τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὁ Ὁρέστης καὶ Ἑκάβη τοῦ Εὐριπίδου.

7. (ἀρ. 70) Νομικὸς βομβύκινος κώδιξ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ ἐκλογή τῶν Ἰσαύρων.

8. (ἀρ. 80) Κώδιξ περιέχων αὐτόγραφα φροντίσματα διαφόρων λογίων τῆς ΙΖ' ἐκατονταετηρίδος, Ἰωάννου Καρυστίλλου, Μανουὴλ Μεγάλου Προμυκαρίου, Δημητρίου Νοταρᾶ κλπ.

9. (ἀρ. 105) Χρονικὸν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος γραμμένον εἰς τὴν δημοτικὴν. Ἀρχεῖται ἀπὸ κτίσεως κόσμου καὶ ἔφθανε μέχρι τοῦ ἔτους ΖΠΑ' (= 1573) δυστυχῶς ὅμως μέχρι τοῦ Ἰουστιανοῦ σφύζεται !

10. (ἀρ. 109) «Βιβλίον χρονολογιακόν» τῆς τῶν Ρωμαίων βασιλείας ἀπὸ κτίσεως κόσ-

Ὁ ἡγούμενος Μ. Σπηλαίου Ἱ. Χαρίτων
Κανελλόπουλος Πρ. Θ.

σμου, ἕως τῆς βασιλείας κὺρ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ». Ἐγράφη κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Σερῶν Θεοφάνους. Εἶναι τὸ αὐτὸ σχεδὸν πρὸς τὸ χρονικὸν τὸ ὁποῖον ὑπ' ἀρ. 33 κατέταξα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς Ἀγ. Τεσσαράκοντα Θεραπνῶν.

11. (ἀρ. 157) Νομοκάνων καλούμενος Βακτηρία τῶν Ἀρχιερέων, γραφεὶς τὴν ΙΗ' ἐκατονταετηρίδα.

12. (ἀρ. 289) Πολυμιγῆς βομβύκινος κώδιξ τοῦ ΙΔ αἰῶνος, ἐν ᾧ Βυζαντινὰ αἰνίγματα, παροιμίαι καὶ γνωμικὰ ἐκ τῶν γραφικῶν καὶ κλασσικῶν κειμένων, παράδοξα ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Σολωμονικῆς κλπ. κλπ.

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνωτέρω κωδίκων καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶναι χρησιμώτατοι διὰ τὴν παράδοσιν τῶν γραφικῶν καὶ μεσοχρονίων κειμένων, καθὼς καὶ διὰ τὴν μελέτην τῆς φιλολογίας καὶ τῶν σχολικῶν πραγμάτων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Ρητὸς δὲ ἀναφέρω ὅτι ἠτύχησα νὰ εὕρω νέους Ἀθηναίους κώδικας καθὼς καὶ ὑφ' Ἑλληνίδων γραμμένους ἢ κατεχομένους, περὶ τῶν ὁποίων ἔγραψεν ὁ καθηγητὴς μου κ. Σ. Λάμπρος¹, ὅπως καὶ κώδικας ἀνήκοντας

ποτὲ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Νικολάου Καρατζᾶ, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη ὁ πολῦτιμος φίλος κ. Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς¹. Πρὸς τούτοις ἐκ τῶν διαφόρων σημειωμάτων τῶν κωδίκων ἀφ' ἑνὸς πολλὰ ἱστορικὰ γεγονότα διασαφηνίζονται, χρονολογοῦνται καὶ γνωρίζονται, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ ἑκατοντάδας ἀυξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλιογράφων, κτητόρων, καθηλωτῶν, ἀνακαινιστῶν καὶ τῶν δαπανησάντων πρὸς γραφὴν κωδίκων.

Ἐν τέλει ἔχω ν' ἀναγγείλω ὅτι ἐκ τῶν κωδίκων ἀντέγραψα ἀνέκδοτα παντοίας ὕλης, λόγους ἐκκλησιαστικούς, μαρτύρια καὶ βίους ἁγίων, σύντομα χρονικά, γράμματα, δημῶδη κείμενα, κρυπτογραφικὰ σημειώματα κλπ. κλπ. Ὡσαύτως ἀντέγραψα εἴτε ἀντέβαλον τὰ χρυσόβουλλα καὶ σιγίλλια τῆς μονῆς, ἐκ δὲ τῶν παλαιῶν κτηματολογίων, ἐκφωνήσεων καὶ καταστίχων αὐτῆς ἐσταχυολόγησα πλουσίως λέξεις, συντάξεις καὶ φράσεις δημοτικὰς, καθὼς καὶ βαπτιστικὰ ὀνόματα, ἐπώνυμα καὶ τοπωνυμίας, τὰ ὁποῖα καὶ γλωσσικὰ μνημεῖα πολῦτιμα εἶναι καὶ μεγάλως συντείνουσιν εἰς τὴν ἐθνολογικὴν ἐξέτασιν τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

Αὐτὴ εἶναι δι' ὀλίγων ἢ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μ. Σπηλαίου ἐργασία μου.

Εὐχομαι νὰ κατορθώσω ταχέως νὰ δημοσιεύσω τὸν λεπτομερὴ κατὰλογον τῶν χειρογράφων αὐτῆς καὶ νὰ ἐκδώσω εἰς τόμον εἴτε τόμους τὰ Σπηλαιωτικὰ ἀνέκδοτα, ἵνα καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ σπουδαιότης αὐτῶν ἀριδῇως καταδειχθῇ, καὶ οἱ ἰδιοὶ μου κόποι ἐκτιμηθῶσι δεόντως.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τὸν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Μεγάλῃ Σπηλαίῳ ἐργασίας μου καθηγουμένον κ. Ἀνθιμὸν Γραῖον, ὅστις ἐξαιρετικῶς ἐπέτρεψε νὰ ἐργασθῶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς, πρὸς τούτοις δὲ νὰ εὐχαριστήσω τοὺς ὁπωσδήποτε συντελέσαντας εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ βαρέως ἔργου μου καὶ ἰδίως τοὺς πανοσιωτάτους πατέρας κ.κ. Χαρίτων Κανελλόπουλον, Νεῖλον Νικολαΐδην, Διονύσιον Ἰωαννίδην, Θεόφιλον Τσεκούραν, Ἀνδρόνικον

Παρνασσὸς Η' ἔτους. Ἐν Ἀθήναις 1904. — Ἑλληνίδες βιβλιογράφοι καὶ κυρίαι κωδίκων ... Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπετηρίδος τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις 1904.

¹ Δύο κώδικες τῆς βιβλιοθήκης Νικολάου Καρατζᾶ. (Ἀνατύψεις ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσὸς Η' ἔτους). Ἐν Ἀθήναις 1904

¹ Ἀθηναῖοι βιβλιογράφοι καὶ κτήτορες κωδίκων κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας (Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσὸς). Ἐν Ἀθήναις 1902. — Συμπληρώματα εἰς τοὺς Ἀθηναίους βιβλιογράφους, ... Ἀνατύψεις ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ

Πανόπουλον, Εὐστράτιον Εὐσταθίον καὶ Γαβριήλ Πράσινον.

Ἐπιτρέπεται δὲ τέλος, νομίζω, καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ζητήσω τὴν εὐμένειαν καὶ συμπάθειαν τῶν ἐπιστημόνων, τῶν ὁποίων ἡ εἰλικρίνεια ἀφίνει ἐλευθέραν τὴν γνώμην, καθὼς καὶ τῶν ἐρευνητῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀναλαβόντες παρόμοια πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔργον, καλῶς γνωρίζουσι μὲ πόσας συνοδεύεται αὐτὸ δυσκολίας καὶ βάρσανα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἔχω τὸ παράπονον, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ τὸ καύχημα, ὅτι ὑπερεπήδησα

μόνος μου, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπισήμου ἢ ἄλλης ἐπικουρίας, ἐμπνεόμενος μόνον ἀπὸ ζήλον ἐπιστημονικὸν καὶ ἐθνικὴν φιλοτιμίαν.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

[Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐπόμενον]

Υ. Γ. Πλήρης ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐν τῇ σελίδι 139 πανομοιοτύπου τῆς αὐτοκρατορικῆς ὑπεγραφῆς ἔχει ὡς ἑξῆς: † *Ἰω(άννης) ἐν Χ(ριστῷ) τῷ Θ(εῷ) πιστὸς βασιλεὺς πορφυρογέννητος καὶ αὐτοκράτωρ Ρωμαίων ὁ Κομνηνός.*

N. A. B.

ΟΙ ΚΑΤΑΦΡΟΝΕΜΕΝΟΙ

Γεννοῦν μὲς τὴν ψυχὴ μου τὴν ἀγάπην
οἱ ἀδύνατοι καὶ οἱ καταφρονεμένοι,
ποῦ τῆς ζωῆς τὰ ψίγαλα τοὺς φτάνουν
μὰ τὴ φτωχὴ ὑπαρξὴ τους τὴ θλιμένη.

ὦ, οἱ καλοὶ καὶ οἱ ταπεινοὶ καὶ οἱ ἀνίδεοι,
ὅποῦ περνοῦν ἀφ' τῆς ζωῆς τὸ δρόμο
δίχως ὀνείρατα καὶ πόθους μεγαλόφτερους
μ' ἓνα σταυρὸ μαρτυρικὸ σιὸν ὦμο.

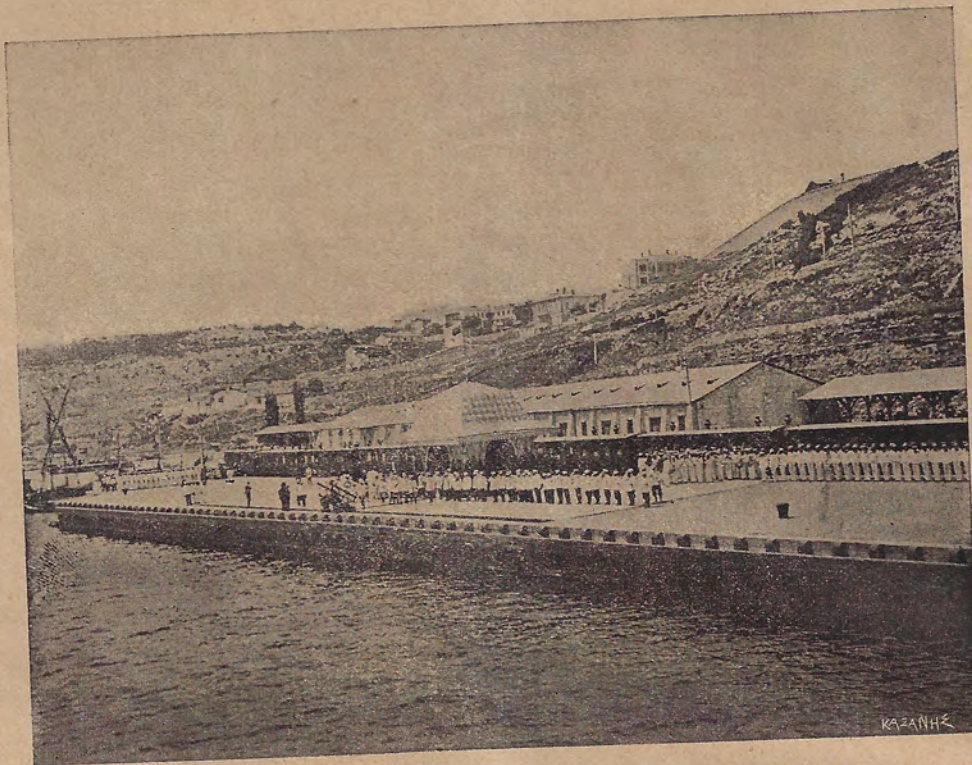
Καὶ οἱ ἄλυσίδες ἄσπλαχνα τοὺς ζώνουνε,
τῆς Μοίρας οἱ σκληρὲς οἱ ἄλυσίδες,
ὅποῦ δεσμεύουν καὶ μαραίνουν καὶ νεκρώνουνε
τὰ ἀνθὴ τῆς ζωῆς καὶ τίς ἐλπίδες.

Ἀδιάφοροι στοῦ κόσμου τὰ πλανέματα
περνοῦν ἀφ' τῆς ζωῆς τὸ μονοπάτι
καὶ δὲν ζητοῦν τοὺς δρόμους τοὺς πλατύτερους
ποῦ μᾶς καλεῖ ἡ Δόξα, — ἀνάθεμά τη!

Ἰχνη τὸ πέρασμά τους δὲν ἀφίνει
ὥς ποῦ νὰ φτάσουν στὸ κατῶφλι τοῦ θανάτου.
Πάντα ὅμοια ἀπὸ τὴν πρώτην ἡλικίαν
ἐζήσανε καὶ ἐσβύσανε ἐδῶ κάτω.

Μὲς τ' ἄχαρὰ κορμιά τους λὲς φωλιάζει
μὴ ἀδύνατη ψυχὴ ταπεινωμένη,
σὰν τοὺς θυμοῦμαι ἢ καρδιὰ σπαράζει.
Σᾶς ἀγαπῶ, ὦ καταφρονεμένοι!..

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΠΑΡΑΤΑΞΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΚΥΜΑΙΑΝ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ
ΟΛΓΑΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Ν. ΣΤΑΥΡΙΔΗ ΤΟΥ Β. Ν.

Θ. ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΥ

ΟΙ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΟΙ *

27 Ιουνίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Ἡ Φεδόρα λέγει ὅτι ἀρκεῖ νὰ θέλω, γιὰ νὰ φροντίσουν μερικά πρόσωπα νὰ μοῦ δώσουν μιὰ καλὴ θέσι σὲ οἰκογένεια· μιὰ θέσι διδασκάλισσας. Τί νομίζετε, φίλε μου; Νὰ δεχθῶ ἢ νὰ μὴ δεχθῶ; Χωρὶς ἀμφιβολία, τότε δὲν θὰ ἦμαι πιὰ βάρος σὲ σὰς* ἔπειτα, ἡ θέσις φαίνεται καλοῦτσικη. Ἀλλὰ πάλιν εἶναι ἀρκετὰ σκληρὸ νὰ πάη κανεὶς σὲ σπίτι ἄγνωστο. Εἶναι κτηματῖαι. Θὰ ζητήσουν πληροφορίες, θὰ ἐρωτήσουν, θὰ θελήσουν νὰ μάθουν· λοιπόν, τί θὰ εἰπῶ τότε; Ἐπειτα, εἶμαι τόσο δειλή, δὲν θέλω νὰ ἐγκαταλείψω τὴ γωνιά μου, τὴ συνειθισμένη. Εἶναι καλλίτερα κανεὶς ἐκεῖ ποῦ συνείθισε.

Καὶ πρέπει νὰ πάω στὴν ἐπαρχία, καὶ ὁ Θεὸς ξέρει τί θὰ μὲ κάμουν· ἴσως κανένα εἶδος νταντᾶς. Ποιὸς ξέρει καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν μέσα σὲ τρία χρόνια ἄλλαξαν τρεῖς διδασκάλισσες. Συμβουλευσέτε με λοιπόν, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· νὰ πάω ἢ νὰ μὴν πάω; — Μὰ γιατί δὲν ἔρχεσθε ποτὲ νὰ μὲ ἰδῆτε; Πότε καὶ πότε μόνον φαίνεσθε. Σχεδὸν μόνον τὴν Κυριακὴ στὴ λειτουργία βλεπόμεθα. Τί μισάνθρωπος ποῦ εἰσθε! Ἀπαράλλακτος σὰν ἐμένα! Καὶ εἶμαι σχεδὸν συγγενὴς σας. Δὲν μ' ἀγαπᾶτε, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Στὴ μοναξιά εἶμαι κάποτε τόσο μελαγχολικὴ. Προπάντων τὸ βραδυνό, ποῦ εἶμαι ὁλομόναχη στὸ σπίτι. Ἡ Φεδόρα κάπου πηγαίνει. Καὶ ἐγὼ ἀρχίζω νὰ σκέπτομαι, ν' ἀναπολῶ τὸ παρελθόν, τὴν ὁμορφιά του καὶ τῆς λύπης του· ὅλα

* Συνέχεια ἀπὸ σελίδος 120.

παρουσιάζονται μπροστά μου, όλα βγαίνουν σαν μέσα από δμίχλη. Βλέπω πρόσωπα γνωστά μου (ἀρχίζω νὰ ἔχω ὀπτασίες)· συχνότερα βλέπω τὴ μητέρα μου. . . Καὶ τί ὄνειρα βλέπω! Αἰσθάνομαι πῶς ἡ ὑγεία μου εἶναι κατεστραμμένη· εἶμαι τόσο ἀδύνατη· σήμερα τὸ πρῶτ' ὅταν ἐξύπνησα, αἰσθάνθηκα μιὰ ζάλη· ἔχω καὶ ἓνα τόσο κακὸ βῆχα! Τὸ αἰσθάνομαι, τὸ ξέρω πῶς γρήγορα θὰ πεθάνω. Ποιὸς θὰ μὲ θάψῃ; Ποιὸς θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ λείψανό μου; Ποιὸς θὰ μὲ κλάψῃ; Καὶ τώρα, ἴσως θὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ τελειώσω ἀνάμεσα σὲ ξένους, σὲ ξένο σπίτι! Θεέ μου, τί θλιβερὴ ποῦ εἶναι ἡ ζωὴ, Μάκαρ 'Αλεξέγεβιτς! — Γιατί, φίλε μου, μοῦ στέλλετε πάντα ζαχαρωτά; Μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲν ἤξερω ποῦ βρίσκετε τόσα χρήματα! "Α, φίλε μου, πρέπει νὰ φειδωλεῖσθε, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ οἰκονομῆτε τὸ χρῆμα σας. — Ἡ Φεδόρα θὰ πουλήσῃ τὸ σκέπασμα ποῦ ἐκέντησα· μοῦ δίνουν πενήντα ρούβλια χάριτι· Πολὺ καλὴ τιμὴ! Δὲν ἤλπιζα νὰ ἐπιτύχω τόσα. Θὰ δώσω τρία ρούβλια ἀργυρᾷ τῆς Φεδόρας καὶ θ' ἀγοράσω ἓνα πολὺ ἀπλὸ καὶ ζεστὸ φόρεμα. Θὰ κάνω ἓνα γελέκο γιὰ σᾶς, θὰ τὸ ράψω μὲ τὰ χέρια μου, θὰ διαλέξω ἓνα καλὸ ὕφασμα.

Ἡ Φεδόρα μοῦ ἔφερε ἓνα βιβλίον, *Διηγήματα τοῦ Μπίλκιν*, καὶ θὰ σᾶς τὸ στείλω ἂν θέλετε νὰ τὸ διαβάσετε. Σᾶς παρακαλῶ μόνον νὰ μὴν τὸ λερώσετε καὶ νὰ μὴν τὸ κρατήσετε πολὺν καιρὸ, δὲν εἶναι δικό μου — τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι ἔργον τοῦ Πούσκιν. Πρὸ δύο ἐτῶν ἐδιάβασα αὐτὰ τὰ διηγήματα μαζί μὲ τὴ μητέρα μου, καὶ τώρα ποῦ τὰ ξαναδιάβασα μελαγχόλησα πολὺ! "Αν ἔχετε τίποτε βιβλία, στείλετέ μου, φθάνει νὰ μὴν εἶναι ἀπὸ τὸν Ραταζάγεφ. Θὰ σᾶς δώσῃ βέβαια κανένα δικό του, ἂν ἐδημοσίευσε. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σᾶς ἀρέσουν, Μάκαρ 'Αλεξέγεβιτς, τέτοιαις βλακείαις. . . — Λοιπόν, σᾶς χαιρετῶ! Πῶς πῆρε ἡ πένα μου τὸν κατήφορο! "Όταν εἶμαι λυπημένη, θέλω γιὰ κάτι νὰ φλυαρῶ. Εἶναι κι' αὐτὸ ἀνακούφισις. Αἰσθάνομαι μονομιᾶς ξελαφρωμένη, προπάντων ὅταν μιλῶ γιὰ ὅ,τι μοῦ σφίγγει τὴν καρδιά. Ὑγιαίνειτε, ὑγιαίνειτε, φίλε μου.

Διή σας Β. Α.

28 Ἰουνίου

ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ, ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

Φθάνουν ἡ λύπαις! Εἶναι ἐντροπὴ ἐπὶ τέ-

λους! Πῶς ἡμπορεῖς, ἀγγελοῦδι μου, νὰ ἔχῃς τέτοιες ιδέες; Δὲν εἶσαι ἄρρωστη, ψυχούλα μου· καθόλου· εἶσαι σαν τὸ λουλουδι, σαν τὸ λουλουδι· λίγο χλωμὴ, μὰ πάντα σαν τὸ λουλουδι. Τί μοῦ γράφεις γιὰ ὄνειρα, γιὰ ὀπτασίες; Ντροπὴ, ἀγαπητή μου· ἄφησέ τα τὰ ὄνειρα αὐτά, μὴν τὰ συλλογίζεσαι. Γιατί ἐγὼ κοιμοῦμαι καλά; Γιατί δὲν μοῦ συμβαίνει τίποτε; Κύτταξέ με, ἀγάπη μου. Περνῶ μιὰ ἡσυχὴ ζωὴ, κοιμοῦμαι ἐν εἰρήνῃ, εἶμαι καλά, εἶμαι χαρούμενος. Σοῦ κάνει εὐχαρίστησι νὰ μὲ βλέπῃς. "Επρεπε νὰ ντρέπεσαι, ἀγάπη μου, νὰ γράφῃς τέτοια πράγματα! Νὰ γίνῃς διαφορετικὴ. Σὲ γνωρίζω καλά ἐγώ, ψυχὴ μου· μὲ τὸ παραμικρὸ μελαγχολεῖς καὶ ὅλα τὰ βλέπεις μαῦρα. Νὰ δεχθῇς θεοὶ σὲ ξένο σπίτι; — Ποτέ! "Όχι, ὄχι, ὄχι! Καὶ πῶς ἡμπορεῖς νὰ τὸ σκεφθῇς; "Όχι, ἀγάπη μου, δὲν τὸ ἐπιτρέπω, ἐγείρομαι μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις κατὰ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ. Θὰ πουλήσω τὸ παλαιό μου φόρεμα καὶ θὰ περπατῶ στοὺς δρόμους μὲ τὸ πουνκάμισο, μὰ ἐσὺ δὲν θὰ στενοχωρεθῇς. "Όχι, Βάρεγκα, ὄχι, σὲ γνωρίζω! Θὰ ἦτον τρέλλα μονάχη! Βέβαια ὅλα τὰ πταίει ἡ Φεδόρα· εἶναι φανερό πῶς αὐτὴ ἡ ἀνόητη σοῦ ἔβαλε αὐτὴ τὴν ιδέα! Μὴν τὴν ἀκοῦς, ἀγάπη μου! . . Δὲν τὰ γνωρίζεις ἀκόμη ὅλα, ψυχὴ μου. Εἶναι γυναῖκα κουτὴ, ραδιούργα, δύστροπη· αὐτὴ ἔφερε μιὰν ὥρα πιὸ γρήγορα στὸν τάφο τὸν ἄνδρα της. Βέβαια, θὰ σ' ἔκανε νὰ θυμώσῃς. "Όχι, ὄχι, ἀγάπη μου, γιὰ ὅλο τὸν κόσμον! Καὶ ἐγώ, τί θὰ γίνω τότε; Τί θὰ κάνω; "Όχι, Βάρεγκα, ψυχὴ μου, διότι σκέψι αὐτὴ. Τί σοῦ λείπει ἐδῶ, μαζί μας; Ἡ παρουσία σου μὲ κάνει χαρούμενον, μὲ ἀγαπᾷ· λοιπὸν ζῆσε ἡσυχᾶ ἐδῶ· θὰ κεντᾷς ἢ θὰ διαβάξῃς, ἂν θέλῃς μὴ κεντᾷς, ἀδιάφορον, φθάνει νὰ μείνῃς μαζί μας. Θὰ σοῦ προμηθεύω βιβλία, ἔπειτα θὰ ὀρίσωμε μιὰν ἡμέρα γιὰ νὰ περιπατήσωμε πάλι μαζί. "Αφησε ὅμως τὴν ιδέα αὐτὴ, ἀγάπη μου, ἄφησέ την, σκέψου καλά, λησμόνησε τῆς τρελλῆς φαντασίας! Θὰ ἔλθω νὰ σὲ ἰδῶ πολὺ γρήγορα, ἄφησέ με ὅμως κ' ἐμένα νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ εἰλικρινῶς καὶ χωρὶς περιστροφές, δὲν εἶναι ὀρθὸ αὐτὸ ποῦ ζητεῖς, δὲν εἶναι ὀρθὸ! Βέβαια, δὲν ἔχω μόρφωσι, τὸ ξέρω κ' ἐγὼ πῶς δὲν εἶμαι κανένας πεπαιδευμένος καὶ πῶς δὲν ἐξόδεψαν πολλὰ γιὰ τὴν ἀνατροφὴν μου· μὰ δὲν θέλω νὰ μιλήσω γι' αὐτό, δὲν πρόκειται τώρα γιὰ μένα, θέλω νὰ ὑπερασπισθῶ τὸν Ραταζάγεφ, σοῦ τὸ λέγω, χωρὶς νὰ θέλω ὅμως καὶ νὰ δυσανε-

στηθῇς

Εἶναι φίλος μου, γι' αὐτὸ θέλω νὰ τὸν ὑπερασπισθῶ. Γράφει πολὺ καλὰ, πολὺ, πολὺ καλὰ, τὸ ξαναλέγω. Δὲν συμφωνῶ μὲ σένα καὶ μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ συμμερισθῶ τὴ γνώμη σου. Εἶναι γραμμένον μὲ ὕψος ἀνθρώ, δυνατὸ, γεμῆτο εἰκόνες· ἔχει διάφορες σκέψεις· εἶναι πολὺ ὡραῖο! Ἴσως τὸ διάβασες, Βάρεγκα, ψυχρὰ ἢ θὰ ἦσουν χωρὶς διάθεσιν ἢ Φεδόρα θὰ βοήκε τρόπο νὰ σὲ δυσανεγίσῃ, κατιτὶ ἐπιτέλους εἶχες ἐκείνη τὴ στιγμή. Ὅχι, διάβασέ το μὲ αἰσθημα ὅταν θὰ ἦσαι χαρούμενη, εὐχαριστημένη, ὅταν θὰ ἦσαι σὲ μιὰ εὐχάριστη ψυχικὴ κατάστασι, π.χ. νὰ ἔχῃς τὴ στιγμή ἐκείνη ἓνα ζαχαρωτὸ στὸ στόμα: μιὰ τέτοια στιγμή πρέπει νὰ τὸ διαβάσῃς. Παραδέχομαι (ποιοὺς λέγει τὸ ἐναντίον;) πῶς ὑπάρχουν συγγραφεῖς καλλίτεροι ἀπὸ τὸν Ραταζάγεφ, πῶς εἶναι μάλιστα καὶ πολὺ καλλίτεροι, ἀλλὰ ἡ ἀξία τῶν δὲν εἶναι λόγος νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἰδική του ἀξία· γράφουν καλὰ, καὶ γράφει καλὰ καὶ αὐτός. Πότε καὶ πότε, ἀπλῶς γιὰ νὰ διασκεδάσῃ, γράφει μόνον γιὰ νὰ μαυρίσῃ τὸ χαρτί, καὶ ἔχει δίκαιον. Λοιπόν, ὑγείαινε, ἀγάπη μου δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐξακολουθήσω· εἶμαι βιαστικός. Πρόσεξε ὅμως, ἀγάπη μου, γλυκεῖα ὁμορφοῦλα μου, ἡσύχασε, ὁ Κύριος νὰ σὲ προστατεύῃ. Ἐγὼ μένω

Ὁ πιστὸς φίλος σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

Υ. Γ. Εὐχαριστῶ γιὰ τὸ βιβλίον, ἀγαπητή μου, θὰ διαβάσωμε καὶ Πούσκιν· ἀπόψε χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλθω.

ΑΓΑΠΗΤΕ ΜΟΥ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

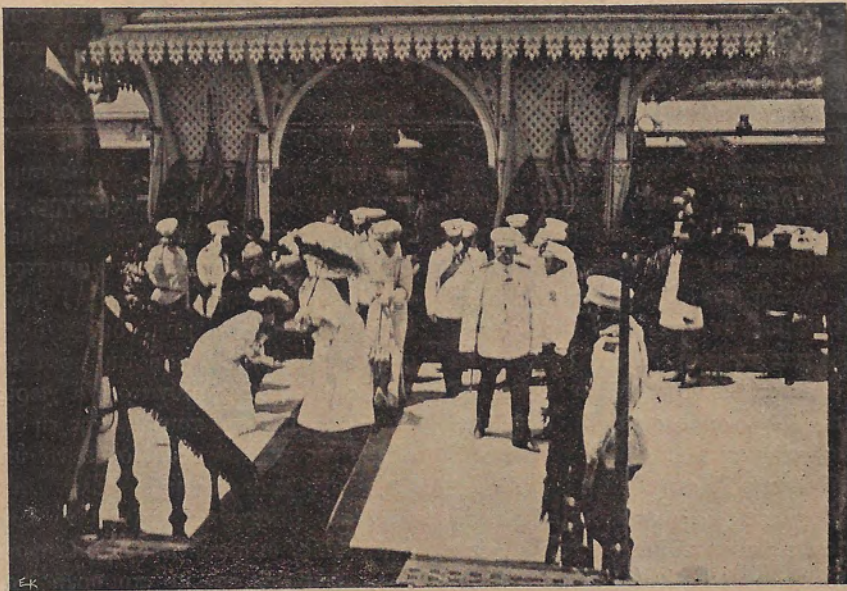
Ὅχι, φίλε μου, ὄχι, δὲν ἠμπορῶ νὰ μείνω μαζί σας. Σκέφθηκα κ' ἔφθασα στὸ συμπέρασμα πῶς δὲν πρέπει μὲ κανένα τρόπο ν' ἀρνηθῶ μιὰ τόσο καλὴ θέσι. Ἐκεῖ τουλάχιστον θὰ ἔχω ἐξασφαλισμένο ἓνα κομμάτι ψωμί. Θὰ βάλω τὰ δυνατά μου γιὰ νὰ ἦμαι ἀξία τῆς καλωσύνης τῶν κυρίων μου· θὰ προσπαθῶ καὶ τὸν χαρακτήρα μου ἀκόμη ν' ἀλλάξω, ἂν ἦναι ἀνάγκη. Βέβαια, εἶναι λυπηρὸ, εἶναι σκληρὸ νὰ ζῇ κανεὶς μὲ ξένους, νὰ ζητῇς τὴν εὐνοια τῶν ξένων, νὰ ὑποκρίνεσαι μὴ ὁ Θεὸς θὰ μὲ βοηθήσῃ. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ κανεὶς ὅλη του τὴ ζωὴ μισάνθρωπος. Εὐρέθηκα καὶ ἄλλοτε σὲ τέτοιες περιστάσεις. Θυμοῦμαι ὅταν μικρὴ ἦμουν οἰκότροφος. Τὴν Κυριακή, ὅταν ἐπὶ γαίνα στὸ σπῆτι, πηδοῦσα, χαλοῦσα τὸν κόσμο, τόσο, ποῦ κάποτε μ' ἐμάλωνα καὶ ἡ μη-

τέρα μου· ἦτον ὅμως χαρούμενη ἡ καρδιά μου, ἡ ψυχὴ μου γαληνεμένη. Ὅταν ἐβράδυναζε, μ' ἔπιανε μιὰ θανάσιμη μελαγχολία· ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψω στὰς ἐννέα στὸ οἰκοτροφεῖον ὅπου ὅλα ἦταν παράδοξα, ψυχρά, σοβαρά. Τὴν Δευτέρα, ἡ δασκάλισσας ἦταν τόσο δξύθυμης, καὶ αὐτὸ μοῦ ἔσφιγγε τὴν καρδιά! Μ' ἔπιανε τὸ παράπονον, ἐπὶ γαίνα σὲ μιὰ γωνιά, κ' ἐκεῖ κατὰ μνην προσπαθοῦσα νὰ κρύψω τὰ δάκρυα ποῦ μ' ἔπνιγαν· μοῦ ἔλεγαν πῶς εἶμαι ὀκνηρὴ· ἂν ἔκλαια, δὲν ἔκλαια γιὰ τὰ μαθήματα. — Καὶ ὅμως συνείθισα καὶ ἀργότερα, ὅταν ἐβγήκα ἀπὸ τὸ οἰκοτροφεῖον, ἔκλαψα καὶ τότε, ἀποχαιρετῶντας τῆς συμμαθήτριάς μου. — Ἐπειτα, τί νὰ σὰς πῶ, εἶναι ἀδιακρισία μου νὰ ἦμαι βάρος καὶ τῶν δύο σας. Αὐτὴ ἡ σκέψις μὲ βασανίζει ἀδιάκοπα. Σὰς τὰ λέγω εἰλικρινῶς, γιατί μαζί σας εἶμαι εἰλικρινής. Μήπως δὲν βλέπω τὴ Φεδόρα νὰ ξυπνᾷ πρωτὶ-πρωτὶ, νὰ πλένῃ καὶ νὰ ἐργάζεται ὡς τὴ μία μετὰ τὰ μεσάνυχτα καὶ ἀργότερα; — Καὶ ὅμως τὰ παλὰ κόκκαλα θέλουν ἀνάπαισι. Μήπως δὲν βλέπω πῶς καταστρέφεσθε γιὰ μένα, πῶς θυσιάζετε γιὰ μένα τὸ τελευταῖον σας καπίκι; Κάνετε περισσότερα ἀπ' ὅτι μπορεῖτε νὰ κάνετε, φίλε μου! Μοῦ γράφετε πῶς θὰ πουλήσετε καὶ τὸ τελευταῖον σας φόρεμα γιὰ νὰ μὴ μ' ἀφήσετε νὰ στερηθῶ. Τὸ πιστεύω, φίλε μου, πιστεύω στὴν ἀγαθὴν σας καρδιά, μὰ αὐτὰ τὰ γράφετε τώρα. Τώρα, ποῦ σὰς ἦλθε αὐτὴ ἡ ἀπρόοπτη ἀμοιβή. Ἐπειτα ὅμως; Τὸ ξέρετε καὶ σεῖς, εἶμαι πάντα ἄρρωστη· δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐργασθῶ σὰν ἐσὰς, ὅσο καὶ ἂν τὸ θέλω· ἔπειτα δὲν εὐρίσκω καὶ πάντοτε ἐργασία. Τί νὰ κάμω λοιπόν; Πρέπει διαρκῶς νὰ λυώνω ἀπὸ τὴ λύπη μου ποῦ σὰς βλέπω καὶ τοὺς δύο τόσο ἀφωσιωμένους. Τί νὰ κάνω κ' ἐγὼ γιὰ σὰς; Καὶ γιατί τάχα δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ζήσετε χωρὶς ἐμένα; Τί καλὸ σὰς ἔκαμα; Σὰς εἶμαι μόνον ἀφωσιωμένη μὲ ὅλη μου τὴν ψυχὴ, σὰς ἀγαπῶ μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά, μὰ — μαύρη μου μοῖρα! — τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπὸ τὴν ἀγάπην μου· δὲν ἠμπορῶ νὰ σὰς κάνω κανένα καλόν, οὔτε νὰ ξεπληρώσω τὴν ἰδική σας καλωσύνη. Μὴ μὲ κρατῇτε λοιπὸν περισσότερο· σκεφθῆτε καὶ πῆτε μου τὴν τελειωτικὴ γνώμη σας. Καὶ τώρα μένω

Με ἀγάπην Β. Α.

1 Ἰουλίου

Αὐτὸ εἶναι τρέλλα, εἶναι τρέλλα, Βάρεγκα,

Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΟΛΓΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΑΘΜΟΝ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ — ΦΩΤΟ-
ΓΡΑΦΙΑ Ν. ΣΤΑΥΡΙΔΗ ΤΟΥ Β. Ν.

ἀπλή παραδοξολογία! Ἄν τὴν ἀφήσω ἐλεύθερη τὴ φαντασία σου, καὶ τί δὲν θὰ πλάσῃ; Μὰ ὄχι, δὲν εἶναι αὐτό! Τώρα βλέπω πῶς ὅλα αὐτὰ εἶναι τρέλλα. Μὰ τί σοῦ λείπει λοιπὸν μαζί μας, ἀγάπη μου; Πές το! Σὲ ἀγαποῦν, μᾶς ἀγαπᾷς, ὅλοι εἴμεθα εὐχαριστημένοι καὶ εὐτυχισμένοι. Τί ἄλλο; Τί θὰ κάνῃς λοιπὸν μέσα σὲ ἀνθρώπους ξένους; Δὲν γνωρίζεις ἀκόμη τί θὰ εἴπῃ ξένος. . . Ὅχι, ἐρώτησε ἐμένα καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ τί σημαίνει ξένος. Τοὺς γνωρίζω, ἀγάπη μου· τοὺς γνωρίζω καλὰ· ἔφαγα τὸ ψωμί τους. Εἶναι κακοί, Βάρεγκα, κακοί, τόσο κακοί, ποῦ ἡ καρδιὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀνθέξῃ στὸν πόνο ποῦ προξενοῦν ἢ παρατηρήσεις των, τὰ μαλώματά των, ἡ κακὴ ματιά των. Μαζί μας ἔχεις ζεστασιά, ἔχεις ὅλα, εὐρίσκεισαι, σὰν νὰ εἰποῦμε, σὲ μιὰ φιλόξενη φωλιά. Καὶ ἡ ἀναχώρησίς σου θὰ μᾶς ἄφινε ἔτσι, σὰν ἀκέφαλους. Τί θὰ κάνωμε λοιπὸν χωρὶς ἐσένα; Τί θὰ κάνω τότε ἐγὼ ὁ γέρος; Γιατί λέγεις πῶς δὲν ἔχομε τὴν ἀνάγκη σου, πῶς δὲν μᾶς ὠφελεῖς σὲ τίποτε; Ὅχι, ἀγάπη μου, κρίνε μόνη σου. Εἶσαι μάλιστα πολὺ ὠφέλιμη σ' ἐμένα, Βάρεγκα. Μοῦ κάνει τόσο καλὸ ἡ παρουσία σου. . . Νά, μόλις ποῦ σὲ συλλογίζομαι αὐτὴ τὴ στιγμή καὶ εἶμαι χαρούμενος. Κάποτε σοῦ γράφω κανένα γράμμα, σοῦ ἐκ-

θέτω ὅλα μου τὰ αἰσθήματα καὶ λαβαίνω ἀπὸ σένα ἀπάντησι στὸ καθετί. — Σοῦ ἀγόρασα μερικὰ φορέματα, σοῦ παρήγγειλα καὶ ἓνα καπέλο· ὅταν ἔχῃς καμμιά παραγγελία, ἐγὼ τὴν ἀναλαμβάνω. . . Πῶς λοιπὸν δὲν εἶσαι ὠφέλιμη; Ὅταν γεράσω, τί θὰ κάνω μόνος; Πῶς θὰ ζήσω; Ἴσως δὲν τὸ σκέφθηκες αὐτό, Βάρεγκα. Σκέψου το λίγο: Πῶς θὰ ζήσῃ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὅταν λείψω ἐγὼ; Συνείθισα μαζί σου, ἀγαπητή μου. — Ἄν φύγῃς, τί θὰ γίνω; Θὰ ριχθῶ στὸν Νέβα καὶ ἔτσι θὰ τελειώσῃ ἡ δουλειά μου. Ναί, μὰ τὴν ἀλήθεια, κάτι τέτοιο θὰ γίνῃ, Βάρεγκα. Χωρὶς ἐσένα γιατί νὰ ζῶ; Ἄ, γλυκειά μου Βάρεγκα! Θέλεις λοιπὸν νὰ μὲ πᾶνε στὸ Βολκόβο κατάμονο, νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κηδεῖα μου καμμιά γρηὰ ζητιάννα μόνον, ἀπ' ἐκεῖνες ποῦ τὸ ἔχουν ἔργον, νὰ μὲ σκεπάσουν μὲ χῶμα καὶ νὰ φύγουν, νὰ μ' ἀφήσουν ἐκεῖ μόνον. Γιατί, ἀγάπη μου, γιατί; Μὰ τὴν ἀλήθεια, σὲ βεβαιῶνω, εἶναι ἁμαρτία αὐτό! Σοῦ ἐπιστρέφω τὸ βιβλίον, ἀγαπητή μου Βάρεγκα· καὶ ἂν ἐρωτᾷς τὴ γνώμη μου γὰρ τὸ ἔργον αὐτό, σοῦ λέγω πῶς δὲν ἐδιάβασα ἀκόμη στὴ ζωὴ μου ὠραιότερο ἀπ' αὐτό. Συλλογίζομαι τώρα, ἀγάπη μου, τὸ πῶς ἠμπόρεσα ὡς τώρα νὰ μείνω ζῶν, ποῦ ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρέσῃ! Τί ἔκαμα; Ἀπὸ τί ξύλο ἐβγήκα;

Δὲν ἤξερω, ἀγάπη μου, δὲν ἤξερω τίποτε! Μὰ τίποτε, τίποτε. Νὰ σοῦ εἰπῶ εἰλικρινῶς, Βάρεγκα, εἶμαι ἄνθρωπος ἀμόρφωτος. Λίγο ἐδιάβασα ὡς τώρα, πολὺ λίγο, σχεδὸν τίποτε· ἐδιάβασα τὴν *Εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου*, ἓνα ἔξυπνο βιβλίο· ἐδιάβασα τὸ *Παῖδι ποῦ ἐκτελεῖ διάφορα τεμάχια μουσικὰ μὲ κονδούνα* καὶ τοὺς *Γερανούς τοῦ Ἰβύκον*· αὐτὰ εἶναι ὅλα ποῦ διάβασα, ἄλλο τίποτε. Τώρα, στὸ βιβλίο ποῦ μοῦ ἔδωκες, ἐδιάβασα τὸν *Ἐπιστάτη τοῦ σταθμοῦ*. Λοιπὸν, ἀγάπη μου, ζοῦμε καὶ δὲν ἤξερομε πῶς δίπλα μας ὑπάρχει ἓνα βιβλίο ποῦ ζωγραφίζει ὅλη μας τὴ ζωή. Ὅταν ἀρχίσῃς νὰ τὸ διαβάξῃς βλέπεις ἐκεῖνο ποῦ δὲν εἶχες ἰδῆ πρωτύτερα στὴ ζωή, σιγὰ σιγὰ τὸ θυμᾶσαι, τὸ ξαναβλέπεις, τὸ μαντεύεις. Καὶ νά, ἀκόμη κάτι, ποῦ μοῦ ἔκανε ἀγαπητὸ τὸ βιβλιαράκι σου: μερικὰ ἔργα τοῦ κάκου τὰ διαβάξεις, τὰ διαβάξεις, τυραννεῖς τὸ πνεῦμα σου· εἶναι τόσο βαθειὰ ποῦ δὲν καταλαβαίνεις τίποτε. Ἐγώ, παραδείγματος χάριν, εἶμαι φυσικὰ χονδροκέφαλος, δύσκολα ἐννοῶ, καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ διαβάσω πολὺ σοβαρὰ βιβλία· αὐτὸ ὅμως τὸ διαβάξεις καὶ νομίζεις πῶς τῶροαψες ἐσὺ ὁ ἴδιος· σὰν νὰ πῆρε ὁ συγγραφεὺς τὴν ἰδική σου καρδιά, τὴν ἐγύρισε μέσα ἔξω καὶ τὴν δείχνει στοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς νὰ λησιμονήσῃ καμμιὰ λεπτομέρεια! Καὶ εἶναι ἀπλό, Θεέ μου. Τόσο, μὰ τὴν ἀλήθεια, ποῦ κ' ἐγὼ ἀκόμη θὰ τὸ ἔγραφα! Γιατί τάχα δὲν θὰ μποροῦσα νὰ τὸ γράψω; Αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ αἰσθάνομαι κ' ἐγώ, ἀπαράλλακτα ὅπως εἶναι στὸ βιβλίο· εὐρῆθηκα κ' ἐγὼ σὲ ὅμοιες περιστάσεις, ὅπως π. χ. ὁ Σαμφὼν Βύριν. Καὶ πόσοι Σαμφὼν Βύριν εἶνε μεταξύ μας, δυστυχισμένοι σὰν αὐτόν! Καὶ τί ὠραία ποῦ περιγράφονται ὅλα! Μοῦ ἤλθαν σχεδὸν δάκρυα, ἀγάπη μου, ὅταν ἐδιάβασα πῶς ἤρχισε νὰ πίνη ὁ ἁμαρτωλός: ἔγινε μέθυσο, τὸ πιστὸ τοῦ ἀφῆρεσε τῆς αἰσθήσεως καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα κοιμᾶται τυλιγμένος σἀρνίσια προβειά: γιὰ νὰ ξυπνήσῃ πίνει πόντσι, θορνεὶ λυπητερὰ καὶ σκουπίζει τὰ δακρυσμένα του μάτια μὲ τὴν οὐρὰ τῆς τριμμένης ρεδιγκότας του ὅταν ὁμιλῇ γιὰ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον, τὴν κόρη του Δουνιάσκα! Ἄ, εἶναι τόσο φυσικὸ! Ζωντανό! Τὸ εἶδα μόνος μου· ἔξῃ τριγύρω σου· ἡ Τερέζα παραδείγματος χάριν... Μὰ τί νὰ πηγαίνωμε μακριά; Ὁ κακομοῖρης ὁ Γόρσκοφ εἶναι ἴσως καὶ αὐτὸς ἓνας Σαμφὼν Βύριν, μόνον πῶς ὀνομάζεται διαφορετικὰ. — Εἶναι τόσο κοινὸ πρᾶγμα, ἀγάπη μου· μπορεῖ νὰ συμβῇ τὸ ἴδιο καὶ σὲ σέ· καὶ σ' ἐμένα. Τὸ ἴδιο

θὰ εἶναι καὶ γιὰ τὸν κόμητα ποῦ κατοικεῖ ἐπάνω στὸ Νέβσκυ ἢ στὴν Προκυμαία· μόνον φαινομενικῶς θὰ διαφέρει τὸ πρᾶγμα, γιατί σ' αὐτοὺς βέβαια ὅλα εἶναι διαφορετικὰ, μὰ κατὰ βάθος θὰ εἶναι τὸ ἴδιο· ὅλα ἠμποροῦν νὰ συμβοῦν, καὶ ἠμπορῶ καὶ ἐγὼ νὰ βρεθῶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι. Αὐτὰ συμβαίνουν, ἀγάπη μου, καὶ σὺ θέλεις νὰ φύγῃς, νὰ μᾶς ἀφήσῃς· ἡ δυστυχία, Βάρεγκα, θὰ μὲ προφθάσῃ. Θέλεις νὰ προξενήσῃς τὴν καταστροφὴ καὶ τῶν δύο μας, ἀγαπητή μου. Ἄ, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁμορφοῦλα μου, διῶξε ὅλες αὐτὲς τῆς φιλελεύθερες ιδέες, καὶ μὴ μὲ ἀτελπίξῃς ἀνωφελῶς. Πουλᾶκι ἀδύνατο καὶ χωρὶς φτερὰ δὲν θὰ ξέρῃς οὔτε νὰ προφυλάξῃς τὴ ζωὴ σου, οὔτε νὰ φύγῃς τὴ δυστυχία, οὔτε νὰ ὑπερασπισθῇς ἀπὸ τοὺς κακοποιούς! Ἐλα λοιπὸν στὰ λογικά σου, Βάρεγκα. Ἀντὶ ν' ἀκούς ἀνόητες συμβουλές, διάβασε ἀκόμη μιὰ φορὰ τὸ βιβλίο σου, διάβασέ το μὲ προσοχή· αὐτὸ θὰ σὲ ὠφελήσῃ.

Μιλήσαμε μὲ τὸν Ραταζάγεφ γιὰ τὸν *Ἐπιστάτη τοῦ σταθμοῦ*. Μοῦ εἶπε πῶς εἶναι παλαιό, καὶ πῶς τώρα ὅλα τὰ βιβλία ποῦ ἐκδίδονται εἶναι μὲ εἰκόνες καὶ περιγραφές· ἀλήθεια, δὲν κατάλαβα καλὰ τὰ λόγια του. Μοῦ εἶπε ἀκόμη πῶς ὁ Πούσκιν ἦτο μεγάλος ποιητής, καὶ πῶς εἶχε δοξάσει τὴν ἁγίαν Ρωσσίαν· μοῦ εἶπε καὶ ἄλλα πολλὰ γι' αὐτόν. Ὁραῖα, Βάρεγκα· διάβασε λοιπὸν πάλι τὸ βιβλίο μὲ προσοχή, ἀκουσε τῆς συμβουλῆς μου καὶ μὲ τὴν ὑπακοή σου κάνε εὐτυχισμένον ἓνα γέροντα. Καὶ τότε καὶ ὁ Κύριος θὰ σὲ ἀνταμείψῃ, ἀγαπητή μου, θὰ σὲ ἀνταμείψῃ ἀφεικτως.

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος σου
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

Ἡ Φεδόρα μοῦ ἔφερε σήμερα δεκαπέντε ροῦβλια ἀργυρᾶ. Πῶς ἔχάρηκε ἡ καϋμένη ὅταν τῆς ἔδωκα τρία ροῦβλια! Σᾶς γράφω βιαστικά. Φοδράρω αὐτὴ τὴ στιγμή τὸ γελέκο σας, — εἶναι τόσο ὠραῖο τὸ ὕφασμα! Λουλουνδάκια ἐπάνω σὲ κίτρινο βάθος. Σᾶς στέλλω ἓνα βιβλίο· εἶναι καὶ αὐτὸ διηγῆματα. Ἐδιάβασα μερικὰ· σᾶς συνιστῶ ἐκεῖνο ποῦ ἐπιγράφεται: *Τὸ ἐπανωφόρι*! Μὲ παρακινεῖτε νὰ πᾶμε μαζὶ στὸ θέατρο. Δὲν θὰ στοιχίσῃ πολὺ; Ἐκτὸς ἂν πᾶμε κάπου ἐκεῖ στὸ ὑπερῶον. Εἶναι πολλὺς

¹ Διήγημα τοῦ Ρώσου συγγραφέως Γκογκὸλ.

καιρός ποῦ δὲν ἐπῆγα στὸ θέατρο, οὔτε θυμοῦμαι ἀπὸ πότε. Μὰ φοβοῦμαι, σᾶς τὸ ξαναλέω, πῶς αὐτὴ ἡ εὐχαρίστησις θὰ εἶναι πολὺ ἀκριβή. Ἡ Φεδόρα κουνᾷ μόνον τὸ κεφάλι της. Λέγει πῶς τώρα δὲν κανονίζετε πιά τὴ ζωὴ σας μὲ τὰ ἔσοδά σας· ἔπειτα τὸ βλέπω καὶ ἐγώ, ἓνα σωρὸ χρήματα ξοδέψατε γιὰ μένα μόνον! Προσέξτε, φίλε μου, μὴ σᾶς γυρίσῃ σὲ κακὸ. Ἡ Φεδόρα μοῦ μίλησε γιὰ μερικὰ πράγματα ποῦ ἄκουσε νὰ λέγωνται· φαίνεται πῶς εἴχατε κάποια ζωηρὴ συζήτησι μὲ τὴ νοικοκυρά σας, ἐπειδὴ δὲν τὴν πληρώνετε· μὲ κάνετε πολὺ νὰ φοβοῦμαι. Λοιπὸν, σᾶς ἀφίνω, εἶμαι βιαστική. Μιὰ μικρὴ ἐργασία ἔχω, ν' ἀλλάξω τὰ λουλούδια ἐνὸς καπέλου.

Υ. Γ. Ξέρετε, ἂν πᾶμε στὸ θέατρο, θὰ βάλω γιὰ πρώτη φορὰ τὸ καινούργιο μου καπέλο καὶ μιὰ μαντίλια μαύρη θὰ ρίξω ἐπάνω μου. Θὰ εἶμαι καλὰ ἔτσι;

7 Ἰουλίου

ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

... Ἐπανέρχομαι σὲ ὅ,τι σοῦ ἔλεγα χθές. Naί, ἀγάπη μου, κ' ἐμεῖς ἐκάναμε ἀνοησίες στὴν ἐποχὴ μας. Ἀγάπησα μιὰ μικροῦλα θεατρίνα, τὴν ἀγάπησα σὰν τρελλός, μὰ καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε· τὸ πῶς παρᾶξενο εἶναι, πῶς τὴν εἶδα μιὰ φορὰ μόνον, στὸ θέατρο, καὶ ὅμως ἐπιάσθηκα. Στὴ διπλανή μου κατοικία κατοικοῦσαν τότε τέσσερες νέοι, ζωηραὶς φύσεις. Τοὺς ἔβλεπα χωρὶς νὰ τὸ θέλω γνωρίσθηκα μαζί των χωρὶς ὅμως καὶ νὰ πάρωμε πολὺ θάρρος. Γιὰ νὰ μὴ φαίνωμαι μάλιστα πῶς κάνω τὸν ἰδιότροπο, ἤμουν πάντα σύμφωνος μαζί των. Μοῦ μιλοῦσαν τόσο γι' αὐτὴ τὴ μικροῦλα! Σὲ κάθε παράστασι, καὶ οἱ τέσσερες — γιὰ ἄλλα πράγματα, τῆς πρώτης ἀνάγκης, δὲν ἐξόδευαν οὔτε καπίκι — καὶ οἱ τέσσερες ἐπῆγαιναν στὸ θέατρο, στὸ ὑπερῶον, καὶ πῶς τὴν χειροκροτοῦσαν, πῶς τὴν χειροκροτοῦσαν! — Ἦταν χωρὶς ἀμφιβολία λυσσασμένοι! Καὶ κατόπι δὲν μ' ἀφίναν νὰ κοιμηθῶ· ὅλη τὴ νύκτα μιλοῦσαν γι' αὐτή, καθένας τους τὴν ἔλεγε Γκλάχα του, καὶ οἱ τέσσερες εἶχαν μουρλαθῇ, ὅλοι εἶχαν τὴν ἴδια ἔννοια. Εὐκόλα παρασύρθηκα κ' ἐγώ, ἤμουν τότε νέος ἀκόμη. Κ' ἐγὼ δὲν ἤξερω πῶς εὐρέθηκα μαζί τους στὸ θέατρο, στὸ ὑπερῶον. Ὅσο γιὰ τὰ βλέπω, μόλις ἔβλεπα ἓνα κομματάκι τῆς αὐλαίας, ἄκουα ὅμως ὅλα. Ἡ θεατρίνα εἶχε φωνὴ νόστιμη καὶ χαμηλή, ἡχηρὰ καὶ με-

λωδικὴ σὰν τοῦ ἀηδονιοῦ! Χειροκροτούσαμε καὶ φωνάζαμε τόσο δυνατὰ ποῦ μόλις γλυτώσαμε ἀπὸ τὰ χέρια τῆς ἀστυνομίας· ἓναν ἀπὸ μᾶς τὸν ἔβγαλαν ἔξω. Ὅταν ἐπέστρεφα στὸ δωμάτιό μου, ἐπῆγαινα σὰν ζαλισμένος ἀπὸ κάρβουνα μισοαναμμένα! Εἶχα ἀκόμη ἓνα ροῦβλι καὶ ἔπρεπε νὰ περάσω μ' αὐτὸ δέκα ἡμέρες. Μάντευσε λοιπὸν τί ἔκαμα, ἀγάπη μου! Τὴν ἄλλην ἡμέρα, πρὶν πάω στὸ γραφεῖο, ἐπῆγα σ' ἓνα γαλλικὸ μυροπωλεῖο καὶ ἀγόρασα μυρωδιὰς καὶ σαποῦνι μυρωδάτο· ὅλη μου τὴν περιουσίαν τὴν ἔδωσα· οὔτε ἐγὼ δὲν ἤξερω γιατί ἀγόρασα αὐτὰ τὰ πράγματα. Δὲν ἐγευματίσα στὸ σπίτι καὶ περπατοῦσα πολλὴ ὥρα κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς ὥραιάς μου. Κατοικοῦσε ἐπάνω στὸ Νέβσκυ, στὸ τέταρτο πάτωμα. Ὅταν ἐπῆγα στὸ σπίτι, ἀναπαύθηκα μόλις μιὰ ὥρα, κ' ἐπέστρεψα στὸ Νέβσκυ, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ περάσω ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κατοικίαν της. Ἐξῆ ἑβδομάδες τὴν ἀκολουθοῦσα διαρκῶς ἔπαιρνα ἀμάξι, περνοῦσα καὶ ξαναπερνοῦσα ἀπὸ τὸ σπίτι της· ἐξόδεψα ὅ,τι εἶχα, χρεώθηκα· τότε ἔπαυσα νὰ τὴν ἀγαπῶ· τὴν ἐχόρτασα! Naί, ποῦ μπορεῖ μιὰ παληοθεατρίνα νὰ καταντήσῃ ἓναν ἄνθρωπο καθὼς πρέπει, ἀγάπη μου! Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἤμουν νέος τότε, πολὺ νέος!...

M. Δ.

8 Ἰουλίου

ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ,

Σοῦ ἐπιστρέφω τὸ βιβλίον ποῦ μοῦ ἔστειλες στις 6 Ἰουλίου καὶ βιάζομαι νὰ ἐξηγηθῶ μαζί σου. Γιατί νὰ μὲ βάλῃς σ' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη; Ἐξηγοῦμαι, ἀγάπη μου. Ὁ Παντοδύναμος δίνει σὲ καθέναν τὴν τύχην του. Ὁ ἓνας εἶναι προσωρισμένος νὰ φορέσῃ ἐπωμίδες στρατηγοῦ, ὁ ἄλλος νὰ γίνῃ ἐπίτιμος σύμβουλος· ὁ ἓνας εἶναι γεννημένος νὰ διατάσῃ, ὁ ἄλλος νὰ ὑπακούῃ δειλὰ καὶ σιωπηλὰ. Αὐτὸ γίνεται ἀναλόγως τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνθρώπου· ὁ ἓνας εἶναι ἱκανὸς γιὰ τὸ ἓνα, ὁ ἄλλος γιὰ τὸ ἄλλο, καὶ αὐτὰ μοιράζονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ μόνον τὸν Θεό. — Εἶμαι ὑπάλληλος τριάντα χρόνια σχεδὸν τώρα· ἐργάζομαι ἀμέμπτως, ἡ διαγωγὴ μου εἶναι καλὴ, ποτὲ δὲν ἔλαβα μέρος σὲ ταραχές. Σὰν ἄνθρωπος ποῦ εἶμαι ἔχω βέβαια καὶ ἐγὼ τὰ σφάλματά μου ἄλλα ἔχω καὶ τῆς ἀρετῆς μου. Ἐχὼ τὴν ἐκτίμησιν τῶν προϊσταμένων μου καὶ ἀκόμη καὶ ὁ Ἐξοχώτατος εἶναι

εὐχαριστημένος ἀπὸ μένα· μολονότι δὲν μοῦ ἔχει δώσει ἀκόμη ξεχωριστὸ δείγμα τῆς εὐνοίας του, τὸ ξέρω πῶς εἶναι εὐχαριστημένος. Τὸ γράψιμό μου εἶναι ἀρκετὰ εὐανάγνωστο καὶ κομψό, οὔτε πολὺ χονδρὸ οὔτε πολὺ λεπτό, κλίνει μᾶλλον πρὸς τὸ ὀξύ, μὰ ὁπωσδήποτε εὐχάριστο· μόνον ὁ Ἰβάν Προκοφίεβιτς γράφει ἔτσι, καὶ ἀκόμη! Τὰ μαλλιά μου ἄσπρισαν καὶ κανένα μεγάλο ἁμάρτημα δὲν γνωρίζω νὰ ἔκαμα. Ὅσο γιὰ μικρά, καὶ ποιὸς δὲν ἔχει; Ὅλοι εἶναι ἁμαρτωλοί· καὶ σὺ ἀκόμη, ἀγάπη μου, εἶσαι ἁμαρτωλὴ! Ἀλλὰ κανένα σοβαρὸ σφάλμα, ἢ παρανομία ἢ προσβολὴ κατὰ τῆς δημοσίας τάξεως δὲν ἔχουν νὰ μοῦ προσάψουν· ἐπὶ ἥρα μάλιστα καὶ ἓνα μικρὸ παράσημο — αὐτὰ λοιπόν! Ὅλα αὐτά, ἀγάπη μου, ἔπρεπε νὰ τὰ γνωρίζῃς, καθὼς καὶ ἐκεῖνος· μὴ ποῦ ἐπεχείρησε νὰ περιγράψῃ ἓναν ἄνθρωπο ἔπρεπε ὅλα νὰ τὰ γνωρίζῃ. Ὅχι, δὲν περιμένα τέτοιο πρᾶγμα ἀπὸ σένα, ἀγάπη μου· ὄχι, Βάρεγκα! Προπάντων ἀπὸ σένα.

Λοιπόν, τώρα, ἔπειτα ἀπ' αὐτό, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσῃ πιά κανεὶς ἡσυχος στὴ γωνιά του, — ὅσο μικρὴ καὶ ἂν εἶναι — νὰ ζήσῃ μὲ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸν ἑαυτοῦ του! Πρέπει κάποιος νὰ σκοτίζεται γιὰ σένα, νὰ ἔρχεται νὰ σὲ ξετρυπώνῃ στὴ φωλιά σου, νὰ κατασκοπεύῃ τὴν ιδιωτικὴ σου ζωὴ, νὰ θέλῃ νὰ μάθῃ παραδείγματος χάριν ἂν τὸ γελέκο σου εἶναι ὠραῖο, ἂν φορῇ πανταλόνι τῆς προκοπῆς, ἂν ἔχῃς ψηλὰ ὑποδήματα καὶ ἂν εἶναι μπαλωμένα ἢ ὄχι· νὰ μάθῃ τί τρώς, τί πίνεις, τί ἀντιγράφεις! Μὰ καὶ ἂν ἔξαφνα, ὅταν ὁ δρόμος εἶναι χαλασμένος, περπατῶ μὲ τῆς ἄκρες γιὰ νὰ μὴ λερώσω τὰ ὑποδήματά μου, εἶναι κοῖμα κι' αὐτό, ἀγάπη μου; Γιατὶ νὰ κυττάζουμε ἂν ὁ ἄλλος εἶναι καμμιὰ φορὰ στενοχωρημένος χρηματικῶς, ἂν πίνῃ τσαϊ ἢ ὄχι; Σὰν νὰ ἦτον ὅλος ὁ κόσμος ἀναγκασμένος νὰ πίνῃ τσαϊ! Μὰ μήπως ἐγὼ πηγαίνω νὰ ἔξετάσω, νὰ μάθω τί τρώγουν οἱ ἄλλοι; Γιὰ ποιὸν ἔκαμα ποτὲ τέτοια ἀδιακρισία; Ὅχι, ἀγάπη μου, γιατί νὰ προσβάλλω τοὺς ἄλλους ὅταν δὲν μᾶς βλάπτουν σὲ τίποτε; Νά, ἓνα παράδειγμα ἀκόμη, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα· ἐργάζεσαι εὐσυνειδήτως, μὲ ζῆλον — πῶς! —, οἱ προϊστάμενοί σου σὲ ἐκτιμῶν (ὁπωσδήποτε, τὸ κάτω-κάτω, ἔχεις τὴν ἐκτίμησί τους) — καὶ ἔξαφνα κάποιος, σὰν φάντε μπαστούνης, χωρὶς κανένα λόγο, στὰ καλὰ καθούμενα, σοῦ κολλᾷ μιὰ σάτυρα. Βέβαια, εἶναι ἀλήθεια πῶς φορεῖς κάποτε καινούργια φορέματα· καὶ εἶσαι εὐχαρι-

στημένος, ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησι χάνεις τὸν ὕπνο σου· τὰ καινούργια ὑποδήματα, παραδείγματος χάριν, μὲ τί εὐχαρίστησι τὰ φορεῖς! — Τὴν εὐχαρίστησι αὐτὴ τὴν αἰσθάνθηκα, γιατί εἶναι ὠραῖο νὰ βλέπῃς τὸ πόδι σου σὲ λεπτὸ καὶ κομψὸ ὑπόδημα· — αὐτὴ ἢ παρατήρησις εἶναι ὀρθή! ἀλλ' ἀδιάφορο, ἀπορῶ μὰ τὴν ἀλήθεια πῶς ὁ Φεδόροβιτς ἔμεινε ἀπαθὴς μ' ἓνα τέτοιο βιβλίον καὶ δὲν διεμαρτυρήθη. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὁ ἀνώτερος αὐτὸς ὑπάλληλος εἶναι ἀκόμη νέος καὶ καμμιὰ φορὰ παραφέρεται καὶ φωνάζει· μὰ γιατί νὰ μὴ φωνάξῃ; Γιατὶ νὰ μὴ μᾶς ἐπιπλήξῃ ὅταν εἶναι ἀνάγκη; Ἄς εἶναι, ἄς παραδεχθῶμε πῶς ἐπιπλήττει, ἔτσι, γιὰ νὰ φωνάξῃ μόνον· εἶναι δικαίωμά του· πρέπει νὰ μάθουν οἱ ἄλλοι τὸ καθήκον τους, πρέπει νὰ τοὺς φωνάξῃς· ἐπειδὴ — ἐδῶ ποῦ τὰ λέμε, Βάρεγκα, — γιὰ νὰ ἐργασθῶμε, ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ σκούνημα δυνατὸ. Ὁ καθένας μας φροντίζει μόνον νὰ τὸν ἴδωσιν πῶς εἶναι στὴ θέσι του· τὴν ἐργασία του ὁμως τὴν παραμελεῖ. Μὰ ἐπειδὴ ὑπάρχουν διάφοροι βαθμοὶ στὴ γραφειοκρατικὴν ἱεραρχίαν, καὶ ἐπειδὴ κάθε ὑπάλληλος πρέπει νὰ ἐπιπλήττεται ἀναλόγως τῆς θέσεώς του, εἶναι ἐπόμενο, φυσικὰ, πῶς ὁ τόνος τῆς ἐπιπλήξεως ἀλλάζει κατὰ τὰ πρόσωπα· — αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἱεραρχία! Ἐπειτα, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁ κόσμος, πρέπει, ἀγάπη μου, καθένας νὰ ἐπιβάλλεται στὸν κατώτερό του, καὶ ὅλοι, ἀπὸ τὸν μεγαλειότερο ὡς τὸν μικρότερο, νὰ λέμε τὸν λόγον μας καὶ νὰ ξεθυμῶμε. Χωρὶς αὐτὸ τὸ μέτρον, δὲν θὰ ὑπῆρχε κόσμος, δὲν θὰ ὑπῆρχε τάξις. Μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀπορῶ πῶς ὁ Φεδόροβιτς ἔκλεισε τ' αὐτιά σὲ μιὰ τέτοια προσβολή!

Καὶ γιατί σοῦ γράφω αὐτὰ ὅλα; Σὲ τί θὰ χρησιμεύσουν; Μήπως κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀγνωστας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου θὰ μοῦ χαρίσῃ κανένα ἐπανωφόρι; Μήπως θὰ μοῦ ἀγοράσῃ νέα ὑποδήματα; — Ὅχι, Βάρεγκα, θὰ διαβάσῃ τὴν ἱστορίαν ὡς τὸ τέλος καὶ θὰ ζητήσῃ καὶ τὴ συνέχειαν. Κάποτε κρύβεσαι ἀπ' ὅλων τὰ μάτια, σὰν νὰ ἦσουν ἔνοχος, φοβᾶσαι νὰ φανῇς ὁπουδήποτε, ἐπειδὴ ἀηδιάζεις τῆς φλυαρίας, ἐπειδὴ γιὰ τὸ παραμικρὸ μιλοῦν, καὶ ἔξαφνα ὅλη σου ἡ ζωὴ, δημοσία καὶ ιδιωτικὴ, βγαίνει ζωγραφισμένη σ' ἓνα βιβλίον· ὅλη τυπωμένη, σχολιασμένη, γελοιοποιημένη! Μὰ δὲν θὰ τολμᾷ κανεὶς οὔτε νὰ βγαίῃ ἔξω, γιατί ἡ εἰκὼν ἔχει τόσῃν ὁμοιότητα ποῦ, ἀπὸ τὸ βάδισμα μόνον, θὰ μὲ ἀναγνωρίσουν! Τοῦλάχιστον ἂν ἐπιτέλους ὁ συγγραφεὺς ἄλλαςε τόνον· ἂν ἐλά-

φρονε λίγο τὰ χρώματα, ἄν, παραδείγματος χάριν, ἀφοῦ εἶπε πὼς ἔρριχναν ἐπάνω στοὺς κεφάλι τοῦ ὑπαλλήλου μικρὰ μικρὰ χαρτάκια, ἐπρόσθετε πὼς μὲ ὅλα αὐτὰ ἦτον ἄνθρωπος ἐνάρτεος, καλὸς πολίτης, πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν μεταχειρίζονται ἔτσι οἱ συνάδελφοί του, πὼς ἦτον πειθήνιος εἰς τοὺς ἀνωτέρους του (τόσο ποῦ τὸν ἀνέφεραν ὡς παράδειγμα), πὼς δὲν ἤθελε κανενὸς τὸ κακό, πὼς ἐπίστευε στὸν Θεὸ καὶ πὼς ὁ θάνατός του (ἂν ἤθελε καὶ καλὰ νὰ τὸν πεθάνῃ) ἔκαμε νὰ κλάψουν! Ἀλλὰ τὸ προτιμότερον ἦτο νὰ τὸν ἀφινε τὸν κακομοιρὴ νὰ ζήσει καὶ νὰ εὕρῃ τρόπο νὰ βρεθῇ τὸ ἐπανωφόρι του, καὶ ὁ Φεδόροβιτς μιλῶ σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ μένα), ὁ στρατηγὸς αὐτός, ποῦ γνωρίζει καλύτερα τῆς ἀρετῆς τοῦ ὑπαλλήλου, νὰ τὸν ζητήσῃ στὴν ὑπηρεσία του, νὰ τὸν προάξῃ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ἕνα καλὸ μισθό. Ἔτσι, βλέπεις, τὸ κακὸ θὰ ἐτιμωρεῖτο, ἡ ἀρετὴ θὰ ἀμείβετο, καὶ οἱ ἄλλοι ἀντιγραφεῖς, οἱ συνάδελφοι τοῦ κακομοιρῆ αὐτοῦ, θὰ ἔμεναν μὲ στόμα ἀνοιχτό. Ἐγὼ ἔξαφνα, αὐτὸ τὸ τέλος θὰ ἔδινε. Εἶδεμὴ δὲν βλέπω τίποτε ἰδιαιτέρο σ' αὐτὸ τὸ διήγημα. Ποιὰ εἶναι ἡ ἀξία του; Μιὰ κοινὴ ἱστορία τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Καὶ πὼς ἀποφάσισες νὰ μοῦ στείλῃς τέτοιο βιβλίον, ἀγαπητὴ μου; Εἶναι βιβλίον ποῦ κρύβει μέσα του κακία, Βάρεγκα· εἶναι ἀπίθανον· ἐπειδὴ οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ τέτοιος ὑπάλληλος. Ὅχι, θὰ παραπονεθῶ, Βάρεγκα, θὰ διαμαρτυρηθῶ χωρὶς ὅμως νὰ παραφερθῶ.

Ὁ ταπεινὸτατος θεράπων σου
ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΥΣΚΙΝ

27 Τουλίου

ΚΥΡΙΕ ΜΑΚΑΡ ΑΛΕΞΕΓΕΒΙΤΣ

Τὰ τελευταῖα γεγονότα καὶ τὰ γράμματά σας μὲ ἔβαλαν σὲ ἀνησυχία, σὲ ἀπορία· δὲν κατάλαβα ἰδίως τίποτε, μὰ ὅσα μοῦ διηγήθηκε ἡ Φεδόρα μ' ἔκαμαν νὰ ἐννοήσω. Γιατί λοιπὸν γράφετε ἔτσι ἀπελπισμένος κ' ἐπέσατε μονομιᾶς στὸ χάος αὐτό, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς; Ἡ ἐξηγήσεις σας δὲν μὲ εὐχαρίστησαν καθόλου. Δὲν εἶχα λοιπὸν δίκαιο νὰ θέλω τὴ θέσι ποῦ μοῦ ἐπρότειναν; Ἐπειτα, τὸ τελευταῖο μου συμβάν μοῦ δίνει σοβαρὰς ἀνησυχίας. Λέγετε πὼς ἡ πρὸς ἐμὲ ἀγάπη σας σᾶς ἀνάγκασε νὰ μοῦ κρύψετε τὴν ἀλήθεια. Ἦμουν, καὶ πρὶν ἀκόμη, πολὺ ὑποχρεωμένη ὅταν ἐλέγατε πὼς ἔσοδεύετε γιὰ μένα ἀπὸ τῆς οἰκονομίας σας, ποῦ εἴ-

χατε γιὰ κάθε ἐνδεχόμενον στὸ ταμειετήριον. Τώρα ποῦ ἔμαθα πὼς δὲν ἔχετε καθόλου χρήματα, πὼς ἐπῆρατε προκαταβολικῶς τὸν μισθό σας καὶ τὸν ἐξοδέψατε γιὰ μένα ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ μάθετε σὲ τί δυστυχία βρισκόμουν, καὶ πὼς πουλήσατε ἀκόμη καὶ τὰ φορέματά σας ὅταν ἤμουν ἄρρωστη, — τώρα, μὲ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτὴν, αἰσθάνομαι τόσο στενοχωρημένη, ποῦ δὲν ἤξερω ἀκόμη πὼς νὰ τὰ ἐξηγήσω ὅλα αὐτὰ καὶ τί νὰ σκεφθῶ. Ὁ ἄ! Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! Ἐπειτα ἀπὸ ὅ,τι ἐκάματε γιὰ μένα ἀπὸ αἰσθημα συμπαθείας καὶ συγγενείας, ἔπρεπε νὰ σταματήσετε καὶ νὰ μὴν ἐξοδεύετε κατόπι τὰ χρήματά σας γιὰ πράγματα περιττά. Ἐπροδώσατε τὴ φιλία μας, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, γιατί δὲν εἴσθε εὐκρινῆς μαζί μου, καὶ τώρα, ποῦ βλέπω πὼς θυσιάσατε γιὰ μένα τὰ τελευταῖα σας χρήματα σὲ φορέματα, σὲ ζαχαρωτά, σὲ περιπάτους, σὲ θέατρα, σὲ βιβλία, — τώρα ἐλεεινολογῶ τὸν ἑαυτό μου τὴν ἀσυγχώρητη ἀπερίσκεψία μου ποῦ δεχόμουν ὅλα σας τὰ δῶρα χωρὶς νὰ συλλογίζομαι τί σᾶς στοιχίζουν καὶ ὅ,τι μοῦ προξενοῦσε εὐχαρίστησι, τώρα μὲ μεταγχολεῖ. Εἶχα παρατηρήσει τὴν ἀνησυχία σας τώρα τελευταίως, καὶ μολονότι κ' ἐγὼ ἀνησυχῶσα σὰν καὶ νὰ περὶμένα, δὲν ἤμποροῦσα νὰ προῦδω τί θὰ συνέβαινε. Τόσο λοιπὸν ἔπαθε τὸ ἥθικόν σας, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς! Μὰ, τί θὰ σκεφθοῦν τώρα, τί θὰ εἰποῦν ὅσοι σᾶς γνωρίζουν; Ἐσεῖς, ποῦ σᾶς ἐκτιμοῦσα, ποῦ ὅλοι σᾶς ἐκτιμοῦσαν γιὰ τὴν ἀγαθὴν σας ψυχὴν, τὴν ἀξιοπρέπειά σας καὶ τὴν φρόνησί σας, ριχθήκατε τώρα ἔξαφνα σ' ἕνα ἐλεεινὸ ἐλάττωμα ποῦ ποτέ, νομίζω, πρὶν, δὲν ὑποπέσατε σ' αὐτό! Πὼς τὸ ἄκουσα τὸ ἄκουσμα αὐτό, ὅταν ἡ Φεδόρα ἦλθε νὰ μοῦ εἰπῇ ὅτι σᾶς βοήκων στὸν δρόμο μεθυσμένο καὶ ὅτι ἡ ἀστυνομία σᾶς πῆρε στὸ σπῆτι σας! Ἐμεῖνα ἀναυδῆ, μολονότι καὶ περὶμένα ἔκτακτο ποῦ τέσσερες ἡμέρες δὲν ἤξερε κανεὶς ποῦ βρισκεσθε. Σκεφθήκατε ὅμως, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, τί θὰ εἰποῦν οἱ προϊστάμενοί σας ὅταν μάθουν τὴν ἀληθινὴ αἰτία τῆς ἀπουσίας σας; Λέγετε πὼς ὅλοι σᾶς περιγελοῦν, πὼς ὅλοι γνωρίζουν τὴ φιλία μας καὶ πὼς οἱ γείτονές σας ἀστεινέομενοι ἀναφέρουν τὸ ὄνομά μου μαζί μὲ τὸ δικό σας. Μὴν προσέχετε σ' αὐτά, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς, καὶ ἡσυχάστετε γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Εἶμαι ἀνήσυχη καὶ γιὰ τὸ ἐπεισόδιό σας μὲ τοὺς ἀξιοματωμένους· ἄκουσα νὰ μιλοῦν γι' αὐτό. Γράφετέ μου τί σημαίνουν ὅλα αὐτά. Μοῦ γράφετε πὼς δὲν εἴχατε τὸ θάρρος νὰ μοῦ ἀνοίξετε τὴν καρδιά

σας, πῶς ἐφοβεῖσθε μὴ χάσετε τὴ φιλίαν μου ἂν μοῦ λέγατε τὴν ἀλήθειαν πῶς ἦσθε ἀπελπισμένος ποῦ δὲν ἤξερετε πῶς νὰ με βοηθήσετε σὰν ἤμουν ἄρρωστη· πῶς ἐπουλήσατε ὅλα σας γιὰ μένα, γιὰ νὰ μὴ μ' ἀφίσετε νὰ πάω στὸ νοσοκομεῖο· πῶς χρεωθήκατε πολὺ καὶ κάθε ἡμέρα ἔχετε σκηνὲς μετὰ τὴ νοικοκυρά σας· —γιατί νὰ μοῦ τὰ κρύψετε; ἦταν κακὴ σκέψις. Τώρα τοῦλάχιστον τὰ γνωρίζω ὅλα. Ἀπὸ λεπτότητα ἠθέλατε νὰ μὴ μάθω πῶς ἐγὼ ἤμουν ἀφορμὴ τῆς δυστυχίας σας, καὶ τώρα μ' ἐλυπήσατε διπλὰ μετὰ τὴ διαγωγὴ σας. Ὅλα αὐτὰ μ' ἐξάφνισαν, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς. Ὁ! φίλε μου! Ἡ δυστυχία εἶναι κολλητικὴ. Οἱ δυστυχισμένοι, οἱ φτωχοί, πρέπει νὰ φεύγουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον γιὰ νὰ μὴ χειροτερεύουν τὴ δυστυχία τους. Σὰς ἔφερα δυστυχίες ποῦ ποτὲ δὲν τῆς εἶχατε ὑποφέρει στὴν ταπεινὴ καὶ μοναχικὴ ζωὴ σας. Ὅλα αὐτὰ με βασανίζουν καὶ με σκοτώνουν.

Τώρα, γράφετέ μου με ὅλη τὴν εὐλικρίνεια τί σὰς συνέβη καὶ πῶς ἤλθατε στὸ σημεῖον αὐτό. Προσπαθήσατε νὰ ἡσυχάσετε. Δὲν σὰς ζητῶ αὐτὲς τῆς ἐξηγήσεις ἀπὸ ἐγωϊσμό, ἀλλὰ ἀπὸ φιλία, ἀπὸ ἀγάπην σὲ σὰς, ποῦ τίποτε δὲν θὰ τὴν σβύσῃ ἀπ' τὴν καρδιά μου. Σὰς ἀφίνω. Περιμένω τὴν ἀπάντησί σας ἀνυπόμονη. Κακῶς μ' ἐκρίνατε, Μάκαρ Ἀλεξέγεβιτς.

Με ἀγάπην εὐλικρινή
ΒΑΡΒΑΡΑ ΔΟΜΠΡΟΣΕΛΟΦ

28 Ἰουλίου

ΑΝΕΚΤΙΜΗΤΗ ΜΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ ΑΛΕΞΕΓΕΒΝΑ

Λοιπόν, ἀφοῦ ὅλα ἐτελείωσαν καὶ σιγὰ σιγὰ ἐπανερχόμεθα στὸ πρόωγ καθεστὸς, σοῦ τὰ γράφω ὅλα, ἀγάπη μου. Ἀνησυχεῖς γιὰ ὅτι θὰ εἰποῦν γιὰ μένα σ' αὐτὸ σοῦ ἀπαντῶ, Βαρβάρα Ἀλεξέγεβνα, πῶς γιὰ τὴ φήμην μου δίνω τὸ πᾶν. Γι' αὐτό, γράφοντάς σου γιὰ τῆς δυστυχίες καὶ τῆς ἀταξίας μου, σοῦ λέγω πῶς κανένας ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους μου δὲν ἔμαθε οὔτε θὰ μάθῃ τίποτε, ὥστε ὅλοι θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ μ' ἐκτιμῶν ὅπως καὶ πρὶν. Ἕνα

μόνον πράγμα φοβοῦμαι, τῆς φλυαρίας. Στὸ σπῆτι, μόνον ἡ νοικοκυρὰ φωνάζει τώρα ὁμως, ποῦ χάρις σὲ σένα τῆς ἐπλήρωσα δέκα ρούβλια ἀπέναντι τοῦ χρέους μου, γρινιάζει μόνον καὶ τίποτε ἄλλο. Οἱ ἄλλοι δὲν λέγουν τίποτε. Πρόπει ὁμως νὰ φυλαχθῇς νὰ τοὺς ζητήσης δανεικά, μόνον ἔτσι σωπαίνουν. Γιὰ νὰ τελειώσω τῆς ἐξηγήσεις μου, σοῦ λέγω, ἀγάπη μου, πῶς πιδ ψιλὰ ἀπ' ὅλα θέτω τὴν ἐκτίμησί σου, καὶ πῶς αὐτὴ εἶναι ἡ παρηγοριά μου τώρα στὴν περαστικὴ αὐτὴ ἀναποδιά. Χάρις στὸν Θεό, ὁ πρῶτος κλονισμός, ἡ πρώτη συγκίνησις ἐπέρασε· καὶ μετὰ τὸν τρόπο ποῦ μοῦ γράφεις, βλέπω πῶς δὲν με θεωρεῖς ἄπιστο καὶ ἐγωϊστὴ ποῦ μεταχειρίσθηκα τὸ ψέμα γιὰ νὰ σὲ κρατήσω σιμὰ μου, κι' αὐτὸ γιὰ τὸ δὲν εἶχα τὴ δύναμιν νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σένα, γιὰ τὸ σ' ἀγαπῶ σὰν ἀγγελοῦδι μου. Τώρα, ἄρχισα καὶ πάλιν με ζῆλο τὴν ἐργασία μου, καὶ τὴν ἐκτελῶ εὐσυνειδήτως. Ὁ Εὐστάθιος Ἰβάνοβιτς δὲν εἶπε χθὲς οὔτε λέξι ὅταν ἐπέρασα δίπλα του. Δὲν σοῦ κρύβω, ἀγάπη μου, πῶς τὰ χρέη μου καὶ ἡ κακὴ κατάστασις τῶν φορεμάτων μου με θλίβουν πολὺ. ὁμως δὲν εἶναι τίποτε, καὶ οὔτε καὶ σὺ νὰ λυπᾶσαι, ἀγάπη μου. Μοῦ στέλλεις μισὸ ρούβλι, Βάρεγκα, καὶ τὸ μισὸ αὐτὸ ρούβλι μοῦ πληγώνει τὴν καρδιά. Νὰ ποῦ κατήντησα τώρα! Δηλαδή, ἀντὶ ἐγώ, ὁ κουτόγερος, νὰ βοηθῶ τὸ ἀγγελοῦδι μου, με βοηθεῖς ἐσύ, μικροῦλα μου ὀρφανή! Καλὰ ἔκανε ἡ Φεδόρα καὶ ἔφερε χρήματα. Δὲν βλέπω πρὸς τὸ παρὸν κανένα μέσον νὰ εὕρω χρήματα, ἀγάπη μου· μόλις παρουσιάσθῃ ἡ παραμικρὴ ἐλπίς, θὰ σοῦ γράφω ἀμέσως. Τὰ λόγια ὁμως, ἡ φλυαρία με ἀνησυχοῦν παραπολύ. Ὑγίαινε, ἀγγελέ μου· φιλῶ τὸ χεράκι σου καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ φροντίξης γιὰ τὴν ὑγείαν σου. Δὲν γράφω περισσότερα, γιὰ τὸ μόλις προφθάνω νὰ πάω στὸ γραφεῖο· θέλω μετὰ τὸν ζῆλον μου καὶ με τὴν τάξιν μου νὰ διορθώσω ὅλες μου τῆς ἐλλείψεις· ἀναβάλλω γι' ἀπόψε τὴ λεπτομερὴ ἀφήγησιν ὅλων τῶν συμβάντων καὶ τοῦ ἐπεισοδίου μου με τοὺς ἀξιωματικούς.

Με σέβας καὶ ἀγάπην εὐλικρινή
ΜΑΚΑΡ ΔΙΕΒΟΥΣΚΙΝ

[Ἔπεται συνέχεια Μετάφρ. Κ. Μ.]

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ Ἀποδοθείσα εἰς
τὴν σύγχρονον γλῶσσαν ὑπὸ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΜΑΝΟΥ — ΑΘΗΝΑΙ 1905.

Οἱ πολέμοι τῆς ζωντανῆς γλώσσης, μαζί με τὰς ἄλλας τῶν ἀνησυχίας, ἐφοβήθησαν μήπως, ἢ ἐπιστροφή καὶ ἢ προσήλωσις πρὸς τὴν νέαν ζωὴν τοῦ ἔθνους, τὴν γλῶσσαν του καὶ τὴν ψυχὴν του, ἐπιφέρῃ μοιραίως ἓνα χάσμα μεταξὺ ἀρχαιότητος καὶ συγχρόνου ζωῆς, ἰσοδύναμον μὲ ἀπάρνησιν τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως καὶ ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. Τὴν ἀνησυχίαν αὐτήν, εἰς μίαν μονομερῆ ἀντίληψιν, ταχεῖαν καὶ πρόχειρον τῶν ζητημάτων ποῦ μᾶς ἀπασχολοῦν, ἐξέφρασε καὶ αὐτὸς ὁ Μορεάς, κατὰ τὰς τελευταίας ἐνδόξους ἀθηναϊκὰς του ἡμέρας. Καὶ ὅμως, διὰ νὰ ποδείχθῃ ὅτι ἡ ζωὴ δὲν προδίδει ποτὲ καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶνε πάντοτε ἡ ἀδελφὴ τῆς ὡραιότητος, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀφυπνίσεως τῶν τελευταίων ἐτῶν ὑπῆρξεν ἐντελὲς ἀντίθετον πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῦς.

Τὸ χάσμα π' ἀνοιξε ὁ σεισμὸς εὐθὺς ἐγέμισε ἄνθη.

Μὲ τὴν περιφρονημένην αὐτὴν γλῶσσαν, ποῦ κρύπτει μέσα της τοὺς παλμοὺς τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, ἀρχίσαμεν νὰ πλησιάζωμεν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον καὶ νὰ αἰσθανώμεθα τὴν πνοὴν του, ὅσον δὲν τὴν αἰσθάνθημεν ὑπὸ τὴν δουλείαν τῆς μακρᾶς σχολαστικῆς παραδόσεως. Ὅλίγον κατ' ὀλίγον τὰ ριστοουργήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου, μακροχρόνιος φροντὶς γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν ξηροτήτων, εἰς χεῖρας τῶν ἀπογόνων, ἤρχισαν νὰ εἰσέρχονται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ αἰσθήματος καὶ νὰ χύνουν πάλιν τριγύρω τῶν τὴν ζωὴν καὶ τὴν θερμότητα τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς τέχνης.

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Μάνος ἔρχεται τώρα φέρων πρὸς τὴν νέαν ζωὴν τὴν θείαν Ἀντιγόνην. Ἡ ὡραία εὐλάβεια τῆς θυγατρὸς τοῦ Οἰδίποδος, ὁ ἀδελφικὸς σπαραγμὸς τοῦ λευκοῦ θύματος μᾶς τρομερᾶς εἰμαρμένης, τὸ ὑπερτραγικὸν μαρτύριον τῆς ἀνύμφου, τῆς ἀνυμεναίου νύμφης, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ὁποίας βαρύνουν τὰ μυστὰ κρι-

ματα τοῦ γένους τῶν Λαβδακιδῶν, ὁ ὑπέροχος ἐκεῖνος νεκρικὸς ὕμναιος, ὁ ἐνόων εἰς ἓνα νυμφικὸν τάφον τὸν ὡραῖον βλαστὸν τοῦ Κρέοντος πρὸς τὴν κόρην τοῦ Οἰδίποδος, ὁ μέγας ἐκδικητήριος σεισμὸς, ὁ κρημνίζων σπαρακτικῶς τοῦ Κρέοντος τὸν οἶκον, καὶ ἔπειτα ἡ ἐρημία τοῦ τραγικοῦ ἥρωος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπομένει ὡς εἰρωνεία ἡ ζωὴ καὶ ὡς ἐμπαιγμὸς ἡ βασιλεία καὶ τὸ σκῆπτρον, ἐν μέσῳ ἐρειπίων στοργῆς δόξης καὶ ἀγάπης, ὅλη ἡ ὑπέροχος αὐτὴ τραγωδία τὴν ὁποίαν ἔκλεισαν οἱ λόγοι τοῦ τυφλοῦ προφήτου, ὅλη ἡ φρικτὴ τραγωδία, μὲ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἀπλότητα, ποῦ φυσᾷ ἡ μεγάλη τέχνη εἰς τῆς ζωῆς τὴν τρικυμίαν, ζωντανεῖ μὲ ἀσκετὴν ἔντασιν καὶ ὡραιότητα νέαν, εἰς τοὺς στίχους τοῦ νέου ποιητοῦ.

Ἄν εἰμποροῦσε νὰ ναναιζήσῃ ἐντονώτερα καὶ ὡραιότερα εἶνε ἄλλο ζήτημα. Αἱ μεταφράσεις ὅμως τὰς ὁποίας μᾶς δίδουν οἱ νέοι ποιηταί, ἀνυψώνοντες τὸ γλωσσικὸν ὄργανον τῆς τωρινῆς ζωῆς ἕως τὰς ἀνωτέρας σφαῖρας τῆς διανοήσεως καὶ τοῦ αἰσθήματος, ὕστερα ἀπὸ τὰ ψυχρὰ καὶ μοιμώδη βαλσαμώματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἔδωκεν ἡ περασμένη γενεά, ἀποτελοῦν πάντοτε καὶ ὁποσδήποτε καὶ μὲ ὅλας τὰς ἀτελείας των καὶ μὲ ὅλους τοὺς ὑπαισθημοὺς των, ἀποτελοῦν δι' ἡμᾶς μίαν ἀποκάλυψιν καὶ ἀνοίγουν ἓνα νέον δρόμον. Καὶ ὡς τοιαύτην ὑποδέχομαι τὴν ποιητικὴν ἀπόδοσιν τῆς «Ἀντιγόνης» ἀπὸ τὸν κ. Μάνον. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἡ μορφή τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ κ. Μάνος εἰς τὴν «Ἀντιγόνην», ὡς στιχογραφία καὶ ὡς ρυθμὸς, εἶνε ἡ ἰδανικὴ μορφή τὴν ὁποίαν ὀνειρεύεται κανεὶς διὰ τὴν ἀρχαίαν τραγωδίαν εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν καὶ ἔκφρασιν. Ἀμφιβάλλω πολὺ. Τὸ ζήτημα εἶνε πολυπλοκώτερον παρ' ὅσον φαίνεται, ἢ δὲ λύσις του ἀπόκειται μᾶλλον εἰς τὸ αἰσθημα τοῦ ποιητοῦ παρὰ εἰς τὴν λογικὴν τοῦ κριτικοῦ. Ὁ κ. Μάνος ἔκαμεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν — ὡς πρὸς τὴν στιχογραφίαν καὶ τὸν ρυθμὸν — ὅ,τι ἔκαμεν ὁ Μορεάς εἰς τὴν γαλλικὴν, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κάμῃ ἄλλο. Καὶ δι' αὐτό, οἱ ἑλληνικοὶ στίχοι τοῦ κ. Μάνου ἂν ἦσαν στίχοι Μορεάδ, ἢ «Ἀντιγόνη» του θὰ ἦτο ἴσως ἀδελφὴ τῆς «Ἰφιγενείας».

Ἀλλὰ ἡ θανασιὰ εὐκαμψία καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἁρμονία τοῦ ὁργάνου, τὸ ὅποιον ἔλαχεν εἰς τὸν μεταφραστὴν τῆς «Ἀντιγόνης», αὐτὴ ἀκόμη ἡ νεωτέρα στιχογραφικὴ παράδοσις, νομίζω ὅτι θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ ἀναπνεύσῃ ὀλίγον πλατύτερα, ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ στιχογραφίσματα τῆς ρίμας, ἀπὸ τὴν μονοτονίαν τοῦ δεκαπεντασυλλάβου, ἀπὸ τὴν ὀδικοτήτα τῆς ἐπανησιακῆς στιχοπλετικῆς, ἀπὸ καθεὶ ποῦ εἶνε θηλυκοφανές, ἐλαφρόν, παιγνιώδες, τραγουδιστόν κ' αἰσθηματολογικόν. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ὅπως καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον πρέπει νὰ ἔχη ἀντιληφθῇ ὁ μεταφραστὴς, ὁ ἐπιστρέφων μόλις ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σοφοκλέους, εἶνε ἡ αὐστηρά, λιτὴ καὶ ὑπερήφανος ὡραιότης, ἡ ἐκδηλουμένη τόσον εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸν στίχον καὶ τὸν ρυθμόν, ὅσον καὶ εἰς τὴν γραμμὴν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν καμπύλην καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι φέρει τὴν σφραγίδα τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοψυχίας. Ὑπὸ τὴν ἔσπιν αὐτὴν ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ κ. Μάνου μένει ἀτυχῶς ὀπίσω καὶ ἐνθυμίζει ἴσως περισσότερον εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς ἑνα ἐκφυλισμένον Ρακινὰν ἀπὸ ἑνα Σοφοκλῆ. Καὶ αὐτὸ εἶνε ἑνα ἐλάττωμα, πλησίον εἰς τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τῆς μεταφράσεως, ἐλάττωμα τὸ ὅποιον πιθανὸν νὰ δημιουργῇ μίαν πρόχειρον καὶ ἐφήμερον ἐπιτυχίαν, ἐφ' ὅσον ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν μικροχαρῇ καλαισθησίαν ἑνὸς ἀμνήτου κοινοῦ, ἐπιτυχίαν ὅμως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔχει καθήκον νὰ περιφρουρήσῃ ἑνα Σοφοκλῆ ὁ μεταφραστὴς καὶ ἀπόγονός του.

Δὲν θὰ εἰπῶ ἐγὼ εἰς τὸν κ. Μάνον, οὔτε εἰς κανένα, πῶς πρέπει νὰ μεταφράζωνται αἱ ἀρχαῖαι τραγωδίαι. Αὐτὸ θὰ τὸ εἶπῃ καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ὅλους τὸ αἶσθημα καὶ ἡ ἔμπνευσις τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν νέαν του ψυχὴν θὰ κλείσῃ τὸ τραγικὸν μεγαλεῖον τῆς ἀρχαίας θυμέλης, διὰ νὰ μᾶς τὸ ἀποδώσῃ μὲ τὴν δύναμιν, τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν αὐστηρότητα τῆς πνοῆς, ἡ ὁποία πλανᾶται ἀκόμη ὑπεράνω τῶν μαρμάρων τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ: Αἱ παραστάσεις τῆς Σάρας Μπερνάρ.

Η μεγάλη τραγωδὸς ἔφυγεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας μᾶλλον δυσηρεστημένη, διότι αὐτὴν τὴν φορὰν τὸ κοινὸν δὲν ἐξεδήλωσε τὸν ἐνθου-

σιασμόν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὴν ἀπεθέσεν ὅταν πρωτοῦλθε, πρὸ δωδεκαετίας.

Αὐτὸ εἶνε ἀληθές. Αἱ παραστάσεις τοῦ Βασιλικοῦ, μολοντί πανηγυρικαί, ἐνθουσιώδεις, μὲ ἀφθονίαν χειροκροτημάτων καὶ ζητωκραγῶν, δὲν εἶχαν τὸν ἐξωφρενισμόν τῶν παλαιῶν παραστάσεων τοῦ Δημοτικοῦ. Τὸ κομψὸν πληθὸς, ἀφοῦ ἐκάλει ἐπὶ τῆς σκηνῆς δις καὶ τρίς τὴν καλλιτέχνην εἰς τὸ τέλος, ἔφευγεν ἡρεμὸν, χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ἐξοδὸν τῆς διὰ νᾶπο-ζεύξῃ τὴν ἁμαξίαν τῆς καὶ νὰ τὴν σύρῃ μὲ τὰ χεῖρα μέχρι τοῦ ξενοδοχείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν, οὔτε πολλῶν θυμασιῶν ἐπισκέψεις ἐδέχθη, οὔτε εἶδε τὰ πλήθη τῶν συνωστιζόμενα πρὸ τοῦ ξενοδοχείου τῆς διὰ νὰ τὴν κάμουν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν ἐξώστην...

Τῆς μεταβολῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία ἔγινεν ἀρκετὰ αἰσθητή, τὰ αἷτια εἶνε πολλά. Καὶ πρῶτον, καθὼς ἐδιάβασα πρὸ ὀλίγου εἰς ἑνα χρονογράφημα τοῦ εὐφρεστάτου τῶν Ἀθηναίων, φαίνεται ὅτι ἀπέθανεν ἐν τῷ μεταξύ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν συνήθειαν καὶ τὴν πρωτοβουλίαν νᾶποξευγνύει τὰ ἁμάξια τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν, χωρὶς νᾶφίση διάδοχον. Δεύτερον, τὸ Βασιλικὸν Θέατρον εἶνε πάρα πολὺ πλούσιον, σοβαρὸν καὶ ἐπίσημον, ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ μεγάλας διαχύσεις, καὶ κυρίως στερεῖται εὐφλέκτου, λαϊκοῦ καὶ προσιτοῦ Ὑπερφρον, τὸ ὁποῖον, καὶ εἰς τὰς ἀριστοκρατικωτέρας ἐσπερίδας τοῦ Δημοτικοῦ, δίδει συνήθως τὸν *τόνον*. Τρίτον, εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς Σάρας, σεβαστὴν ἄλλως τε καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην τῆς ἐπίσκεψιν, προσετέθησαν δώδεκα ὁλόκληρα χρόνια, τὰ ὁποῖα, εὐθὺς ἀμέσως, ἀπεδείχθη ὅτι δὲν παρήλθον ὅλως ἐπὶ ματαίῳ... Τέταρτον, — καὶ πολὺ σπουδαῖον, — ὁ ἀθηναϊκὸς κόσμος ἤρχισε νὰ ὑποπτεύεται μήπως τὸν ἐκμεταλλεύωνται ὑπὲρ τὸ δέον οἱ ἐργολάβοι τῶν ξένων θιάσων, ὀρίζοντες τιμὰς εἰδικῶς διὰ τὰς Ἀθήνας, — ὑπόνοια ἡ ὁποία τὸν οἶονδήποτε ἐνθουσιασμόν συγκερνᾷ μὲ ἀρκετὴν ἀγανάκτησιν... Πέμπτον, ἀκόμη σπουδαιότερον, εἰς τὸ διάστημα τῆς τελευταίας δωδεκαετίας ἐπέρασαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας πολλοὶ ἔξοχοι καλλιτέχναι τῆς σκηνῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ μεγάλη ἐκεῖνη ἀντίζηλος, ἡ ὁποία ὀνομάζεται Δοῦζε... Καὶ δυστυχῶς, ἀπὸ τὴν ἀλησμόνητον ἐκεῖνην ἐπίσκεψιν, οἱ Ἀθηναῖοι, ὅπως ἄλλως τε ὅλος ὁ κόσμος, ἐπίστησαν ὅτι ἡ πρώτη ἡθοποιὸς τοῦ κόσμου δὲν εἶνε πλέον ἡ Σάρα Μπερνάρ. Εἶνε γεγονός, ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῆς Δοῦζε τὴν ἀδικοῦσε πολὺ, καὶ εἰς τὰ διαλείμ-

ματα τῶν παραστάσεών της ἤκουσα πολλοὺς συγκριτικοὺς νὰ ἐκφράζωνται δυσμενῶς περὶ τῆς τέχνης της, καὶ τῆς γαλλικῆς τέχνης ἐν γένει. Ἐννοεῖται, ὅτι ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς θὰ ἦτο κάπως δύσκολον νὰναγεννηθῇ ὁ πρὸ δωδεκαετίας ἄκροτος καὶ τρελὸς ἐνθουσιασμός.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει, ὅτι αἱ παραστάσεις τῆς Σάρας Μπερνάρ εἰς τὸ Βασιλικὸν δὲν ἦσαν ἀπὸ τὰς ἐκλεκτὰς καὶ ἐξόχους ἐκείνας ἀπολαύσεις, τὰς ὁποίας σπανιώτατα ἔχοντες οἱ Ἀθηναῖοι. Τὸ δραματολόγιον ἄλλως τε ἦτο τελειότερον ἀπὸ τὴν ἄλλην φορὰν, διότι τώρα ἡ Σάρα ἔδωκε καὶ μίαν τραγωδίαν, — τὴν *Φαίδραν*. Καὶ ἀκριβῶς, λέγουν, ὡς τραγωδὸς ἡ Σάρα διακρίνεται καὶ ὑπερέχει ἀπὸ κάθε ἄλλην. Ἡ τελειότερα ἀντιπρόσωπος μιᾶς τέχνης, ἡ ὁποία ἀνεπύχθη εἰδικῶς εἰς τὴν Γαλλίαν, χωρὶς νὰ εὕρῃ δεινὸν μιμητὰς εἰς τὸν ἐπίλοιπον κόσμον, μιᾶς τέχνης ἐπιπλάστου ἴσως καὶ συνθηματικῆς καὶ παρακμαζούσης καὶ ἐκθρονιζομένης, ἡ ὁποία ὅμως δὲν παύει νὰ λέγεται καὶ νὰ εἶνε *μεγάλῃ τέχνῃ*, ἡ Γαλλίς καλλιτέχνις συνεπλήρωσε τὴν ἀθηναϊκὴν ἐμφάνισίν της διὰ τῆς *Φαίδρας*, ἐπέδειξε κ' ἐδῶ ὁλόκληρον τὴν φυσιογνωμίαν της, ἐφανερώσεν ὅλην τὴν σκηναίαν της μεγαλοφυΐαν, κ' ἐμάγευσεν, κ' ἐγοήτευσεν, καὶ συνήρπασεν αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς φανατικοὺς θαυμαστάς τῆς Δοῦξ καὶ τῆς πραγματικῆς σχολῆς. Διότι εἶδαν, ὅτι ὅπως ἡ Σάρα θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ παίξῃ μὲ τὴν ἀλήθειαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν τελειότητα τῆς Δοῦξ ἕνα σύγχρονον ἔργον, ἕνα δράμα τοῦ Ἰψεν, ἀπαράλλακτα καὶ ἡ Δοῦξ θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ παίξῃ μίαν τραγωδίαν τοῦ Ρακίνα, μὲ τὴν μουσικὴν ἀπαγγελίαν, μὲ τὴν κομπήν χάριν, μὲ τὸ ἁρμονικὸν πάθος, μὲ τὰς μεγαλοπρεπεῖς παραφοράς, μὲ τὰς εὐγενεῖς κινήσεις καὶ μὲ τὸν ἀόρατον κόθορνον τῆς Σάρας Μπερνάρ. Καθεμίᾳ εἶνε *μεγάλῃ*, καὶ ἐπίσης *μεγάλῃ*, εἰς τὸ εἶδος της. Εἴμπορεῖ νὰ προτιμᾷ κανεὶς τὴν Δοῦξ εἰς τὴν *Κυρίαν* μὲ τὰς *Καμελίās* ἢ εἰς τὴν *Σύζυγον* τοῦ Κλανδίου, καὶ νὰ ἔχῃ δίκαιον, ἀλλ' εἰς τὴν *Φαίδραν* ἡ Σάρα εἶνε ἀμίμητος, ἀσύγκριτος, ἀπαράμιλλος.

Ἡ Γαλλίς καλλιτέχνις εἶνε σήμερον ἄνω τῶν ἑξήντα ἐτῶν. Καὶ ὅμως *διατηρεῖται*. . . εἰς τὴν σκηνὴν. Τοῦτο δὲν εἶνε παράδοξον δι' ὅσους γνωρίζουν ὅτι τὸ γῆρας καταπολεμεῖται ἐπιτυχῶς ὅχι τόσον δι' ἐνέσεων καὶ καλλυντικῶν, ὅσον διὰ τῆς θελήσεως. Ἀρκεῖ νὰμύνεται κατὰ τοῦ χρόνου ἡ ψυχὴ. Ἡ Σάρα θέλει νὰ εἶνε ἀκόμη νέα, καὶ εἶνε. Ἀλλὰ τί τὰ θέλετε! Πρὸ δώδεκα

ἐτῶν, ὅταν τὴν πρωτοείδαμεν, δὲν ἦτο μόνον, ἀλλὰ κ' ἐφαίνετο νεώτερα. . . Αἱ κυραὶ λέγουν ὅτι ἔχασεν ἔκτοτε πολὺ ἀπὸ τὴν δροσερότητα, τὴν χάριν καὶ τὴν πλαστικότητα τοῦ σώματος. Ἰσως. Ἄλλ' ἡ φωνὴ της μοῦ ἐφάνη ἡλλοιωμένη περισσότερον. Εἰς τοὺς χαμηλοὺς τόνους, ἡ γλυκεῖα μουσικὴ, τὸ θαυμάσιον μέταλλον διατηρεῖται. Ὅταν ὅμως ὑψόνεται καὶ μαίνεται καὶ βρυχάται, κάποια γεροντο-τραγικὴ βραχνάδα ἀκούεται εὐκρινῶς καὶ θλιβερώς. Ἀλλὰ πάλιν. . . διὰ τίποτε δὲν εἴμπορεῖ νὰ εἶνε κανεὶς βέβαιος, οὔτε διὰ τ' αὐτιά του. Νά, ἤκουσα πολλοὺς νὰ μὲ βεβαιόνουν ὅτι ἡ φωνὴ ἡ πρὸ δωδεκαετίας ἦτο ἀπαράλλακτη. Αὐτοὶ λοιπὸν ἔπαθαν ὑποβολὴν ἢ ἐγώ; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι προκειμένου περὶ τῆς Σάρας Μπερνάρ, μιᾶς δόξης, ἐνὸς θρύλλου, ἐνὸς εἰδώλου, τὰ πάντα εἶνε ὑποβολή: Τόσον καὶ ἡ ἰδέα ὅτι εἶνε πλέον *μάμμη*, ὅσον καὶ ἡ ἰδέα ὅτι εἶνε ἀκόμη *θεία*.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΜΟΣΧΑΣ

Ἐκ τῆς *Ἀντωνίας Ρουμπινσταίν*, 16 Νοεμβρίου 1829—8 Νοεμβρίου 1894.—Ἐνα ρωσικὸν βιβλίον περὶ Ἑλλάδος.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ρουμπινσταίν — εἴμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ βεβαιώσῃ — εἶναι πολὺ γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς μουσικοὺς. Ἐνῶ ὁ Τσαϊκόβσκι — ὁ μέγας συμπατριώτης καὶ σύγχρονος τοῦ Ρουμπινσταίν —, ἰδιοφυΐα πολὺ πλέον σημαντικὴ καὶ ἔνδοξος, ἀρχίζει μόλις τώρα, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, νὰ γίνεται παγκοσμίως δημοτικὸς, ὁ Ρουμπινσταίν ἀπέκτησε τὴν δημοτικότητα αὐτὴν ἐνόσω ἀκόμη ἔζη. Τοῦτο ἐξηγεῖται πρῶτον μὲ τὰς συχνὰς καλλιτεχνικὰς περιουλείας τοῦ Ρουμπινσταίν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ δεύτερον μὲ τὴν τέχνην του, ὡς συνθέτου, προσοιτὴν εἰς ὅλους, καταληπτὴν ἀπὸ ὅλους. Ὁ Τσαϊκόβσκι ἀπ' ἐναντίας ἔζησε ὅλην τὴν σχεδὸν τὴν ζωὴν μόνος, ἀπεσυρμένος, ἡ δὲ τέχνη του εἶναι δυσκολονόητος, προπάντων διὰ τοὺς μὴ Ρώσους. Ὁ Τσαϊκόβσκι εἶναι ὁ Τσέχοφ τῆς μουσικῆς. Ὁ Ρουμπινσταίν δὲν ἔχει ἰδικὴν τὴν φυσιογνωμίαν. Ὁ Τσαϊκόβσκι ἐνέχει πολὺ ἐνδιαφέρον ὡς δημιουργὸς (εἰς κανένα δὲν προστρέχει, εἰς καμίαν ἐποχὴν, εἰς κανένα λαόν). Ὁ Ρουμπινσταίν ἐπίσης ἄλλ' ἐργάζεται ἐπὶ θέματος γνωστοῦ, εἰς οἵανδήποτε τέχνην, ἂν ὅχι εἰς τὴν μουσικὴν. Ὅπωςδήποτε ὁ Ρουμπινσταίν θὰ κατέχῃ πάντοτε ἂν ὅχι ἐξαιρετι-

Ἀντώνιος Ρουμπινσταίν.

κήν, ἀλλ' ὅμως τιμητικὴν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς.

Ὁ Ρουμπινσταίν πρέπει νὰ μελετηθῇ ἀπὸ τρεῖς ἀπόψεις ὡς κλειδοκυμβαλιστής, ὡς συνθέτης καὶ ὡς ὁ πρῶτος διαδόσας τὴν μουσικὴν μόρφωσιν ἐν Ρωσσίᾳ. Ὁ Ρουμπινσταίν ἦτο κλειδοκυμβαλιστὴς παγκόσμιος, χωρὶς ἀντίπαλον. Ὅταν ὁ Λίστ ἤκουσε πρῶτην φορὰν τὸν μικρὸν Ρουμπινσταίν, ἀνέκραξε: «Ἰδοὺ ὁ διάδοχός μου!» Ὁ μέγας ἀριστοτέχνης δὲν ἠδυνήθη μέσα εἰς τὴν φράσιν του αὐτὴν νὰ περιλάβῃ ὅλην τὴν τέχνην τοῦ Ρουμπινσταίν, ὁ ὁποῖος, χάρις εἰς τὴν πρωτοτυπὸν ἐκτέλεσίν του, εἶναι μοναδικός. Ἡ πρωτοτυπία αὕτη συνίστατο εἰς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν τῆς τεχντροπίας του, εἰς τὴν ἔκτακτον δύναμιν ποῦ εἶχε τὸ παῖξιμόν του, εἰς μίαν ἐξαιρετικὴν μουσικὴν φρασσεολογίαν καὶ τέλος εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ποδοπλήκτρων—*pédales*—, ἄγνωστον ἕως τότε εἰς τὸν μουσικὸν κόσμον.

Ὡς συνθέτης, ὁ Ρουμπινσταίν ἦτο πολὺ γόνιμος. Ἐγράφε φινικά μᾶλλον διὰ τὸ ἰδικόν του ὄργανον, τὸ κλειδοκύμβαλον. Ἀλλ' ἐπλούτισε ὅλα τὰ εἶδη τῆς μουσικῆς, ἐκτὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς: Συμφωνίας, χορικά, ἐρωτικά τραγούδια πλέον τῶν 150. Τέλος 13 μελοδράματα τῶν ὁποίων τὰ γνωστότερα καὶ συχνότερα παιζόμενα εἶναι: Ὁ *Δαίμων*, Ὁ *Ἐμπορος Καλάσνικοφ* (καὶ τῶν δύο ἡ ὑπόθεσις εἰλημμένη ἀπὸ τὸν Λέρμοντοφ) καὶ Ὁ *Νέρων*¹. Ἀλλὰ

δὲν ἤρκεσθη ἕως ἐδῶ. Ὁ Ρουμπινσταίν ἐδημιούργησε, πρῶτος εἰς τὴν Ρωσσίαν, νέον εἶδος μελοδράματος, τὸ *θηρηκεντικὸν μελόδραμα*. Κατείχετο διαρκῶς ἀπὸ τὴν ἰδέαν νὰ προσεγγίσῃ τὸ ὁρατόριον μὲ τὴν κοσμικὴν μουσικὴν. Καὶ εἰργάσθη πολὺ εἰς τὸ θέμα αὐτό, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας καθὼς τὴν σκηνοθεσίαν, τὴν λογοκρισίαν κλπ.

Εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ κατέλιπε τὸν *Ἀπολεσθέντα Παράδεισον*, τὸν *Πύργον Βαβέλ*, τὸν *Μωϋσῆν* καὶ τὸν *Χριστόν*. Μέχρι σήμερον δύο μόνον ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπαίχθησαν εἰς τὴν Ρωσσίαν, ὅχι ἐπὶ σκηνῆς, ἀλλ' εἰς συναυλίας: Ὁ *Πύργος Βαβέλ* καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ *Ἀπολεσθέντος Παράδεισου*. Ὁ *Μωϋσῆς* ἐπαίχθη τὸ 1892 εἰς τὴν Πράγαν, τὸ δὲ 1895 ἐδόθη ἀπὸ σκηνῆς ὁ *Χριστὸς* εἰς τὴν Μπρέμεν.

Ἡ τρίτη ὄψις τοῦ ἔργου τοῦ Ρουμπινσταίν — τὸ παιδαγωγικόν του ἔργον — εἶναι, ὅπως εἶπαμεν, ἡ διάδοσις τῆς μουσικῆς μορφώσεως. Ἄν ὁ Γκλίγκα ὀνομάζεται πατὴρ τῆς ρωσικῆς μουσικῆς, ὁ Ρουμπινσταίν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ρωσικοῦ μουσικοῦ σχολείου. Αὐτὸς ἵδρυσε τὴν «Ρωσικὴν Αὐτοκρατορικὴν Μουσικὴν Ἑταιρίαν» καὶ τὴν πρῶτην ἀνωτέραν μουσικὴν σχολήν, τὸ Ὑδρεῖον τῆς Πετροπόλεως. Ὁ ἀδελφός του Νικόλαος Ρουμπινσταίν κατ' εἰσήγησίν του συνέστησε σχεδὸν συγχρόνως παράρτημα τῆς «Ρωσικῆς Αὐτοκρατορικῆς Μουσικῆς Ἑταιρίας» εἰς τὴν Μόσχαν καὶ ἵδρυσε ἐπίσης Ὑδρεῖον, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται σήμερον ὡς μία τῶν καλλιτέρων ἀνωτέρων σχολῶν μουσικῆς τῆς Εὐρώπης. Ἡ «Ρωσικὴ Αὐτοκρατορικὴ Μουσικὴ Ἑταιρία», ἵδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ρουμπινσταίν, ἐξηπλώθη σήμερον εἰς ὅλην τὴν Ρωσσίαν μὲ διάφορα παραρτήματα καὶ σχολὰς προκαταρκτικῆς καὶ μέσης παιδείσεως, αἱ ὁποῖαι σπεύρουν παντοῦ τοὺς χρυσοὺς σπόρους τῆς τέχνης.

Ὁ Ἀντώνιος Ρουμπινσταίν ἐγεννήθη τὴν 16 Νοεμβρίου 1829 εἰς μικρὸν χωρίον τῆς Νοτίου Ρωσσίας ἐννέα ἐτῶν ἐνεφανίσθη εἰς συναυλίαν. Ἀπέθανε τὴν 8 Νοεμβρίου 1894.

Ἐφέτος συμπληρόνουν 75 ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του καὶ 10 ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Τὴν μνήμην του ἐώρτασε ὅλη ἡ Ρωσσία, ἰδίως ἡ Πετρούπολις καὶ ἡ Μόσχα. Τὸ τμῆμα τῆς «Ρωσικῆς Αὐτοκρατορικῆς Μουσικῆς Ἑταιρίας» ἐν Μόσχᾳ ἀφιέρωσε εἰς τὴν μνήμην του σειρὰν συναυλιῶν. Ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἦτο ἡ συμφωνικὴ ἔσπερις ἡ δοθεῖσα εἰς τὸ Ὑδρεῖον τῆς Μόσχας κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπαί-

¹ Ἴδε «Παναθήναια» τεύχος 78ον.

χθη ὁ *Πύργος Βαβέλ* ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὁδείου (120 ὄργανα καὶ πλέον) ὑπὸ χοροῦ ἐκ 250 προσώπων καὶ ὑπὸ ἀοιδῶν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μελοδράματος.

Συνειθισμένος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ διαβάζω εἰς τὰς ρωσικὰς ἐφημερίδας ἄρθρα ἐχθρικά κατὰ τῆς Ἑλλάδος, σημειῶνω μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν κάθε δημοσίευμα, τὸ ὁποῖον εἶναι γραμμένον ἀπαθῶς καὶ ἀντικειμενικῶς. Ἐνα κατάστημα ἐκδοτικὸν ἤρχισε τελευταίως νὰ ἐκδίδῃ μίαν σειρὰν: «Ἡ διοικητικὴ ὁργάνωσις καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς». Εἰς τὸν δεῦτερον τόμον τῆς σειρᾶς ὑπάρχει καὶ ἓν ἄρθρον 20 σελίδων περίπου, ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἑλλάδα, γραμμένον ἀπὸ κάποιον Δ. Γρηγόριεφ. Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον δίδει μίαν κατὰ προσέγγισιν εἰκόνα τῆς πολιτικο-οικονομικῆς καταστάσεως τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, εἰς δὲ τὰ ἄλλα περιγράφει τὴν πολιτικὴν μας ζωὴν. Ἐκτὸς τοῦ μὴ ἐμπαθοῦς καὶ ἀντικειμενικοῦ ὕφους των, αἱ 20 αὐταὶ σελίδες δὲν ἔχουν ἄλλην ἀξίαν. Γραμμέναι ἐπιπολαίως, δίδουν εἰς τὸν ρῶσον ἀναγνώστην πολὺ ἀμυδρὰν ἰδέαν περὶ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰς τοῦτο δὲν πταίει τόσοσιν ὁ συγγραφεὺς ὅσον ἡ Κυβέρνησίς μας, διότι ἡ στατιστικὴ ὑπηρεσία μας φαίνεται νὰ εἶναι μία ἀπὸ τὰς χειρότερας τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Χάρις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μας αὐτήν, ὁ συγγραφεὺς ἠμπόρεσε νὰ συλλέξῃ πορίσματα στατιστικῆς τῶν ἐτῶν μόνον 1879-1898 !!! δηλ. ἐκείνων κατὰ τὰ ὅποια ἡ κατάστασης μας ἦτο ἀξιοθρήνητος

Καὶ τὸ ὁποῖον μᾶς ἐξέπληξε πολὺ, εἶναι μία σελὶς ἀφιερωμένη εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον, ἂν πιστεύσωμεν τὸν κ. Γρηγόριεφ, ἐλύθη πρὸ πολλοῦ, καὶ σήμερον ἡ κυριαρχοῦσα καὶ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Ἑλλάδος εἶναι «ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ» καὶ ὄχι τῶν «ἀριστοκρατῶν Φαναριωτῶν». Κατόπιν ὁ κ. Γρηγόριεφ, δημοσιεύων μόνον τοῦ κ. Δηλιγιάννη τὴν εἰκόνα, τὸν ἀποκαλεῖ ἀρχηγὸν τοῦ φιλελευθέρου καὶ δημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος, τὸν δὲ Τρικούνην χαρακτηρίζει ὡς πολιτικὸν διημαγόν, δημιουργὸν τῆς κακῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς σήμερον καὶ ἀρχηγὸν τῆς γραφειοκρατίας. Τοιοῦτοι μαργαρίται ὑπάρχουν ἀρκετοὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γρηγόριεφ καὶ φαντάζεσθε τί πράγματα γράφονται ἐδῶ περὶ Ἑλ-

λάδος, διὰ νὰ ὀνομάζω τὸ ἄρθρον αὐτὸ ἐν ἀπὸ τὰ ἱκανοποιητικώτερα διὰ τὸ ἔθνος μας.

MIX. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΞΕΔΟΘΗ ἀγγλιστὶ ἓνα βιβλίον μὲ τὸν τίτλον μόνον «Sebastien Melmoth». Τὸ ἔργον εἶνε τοῦ ἀποθανόντος πρὸ δύο ἐτῶν τόσοσιν οἰκτρῶς Ἀγγλοῦ συγγραφέως Ὁσκάρ Οὐάιλντ. Το βιβλίον διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Τὸ πρῶτον μέρος περιέχει σκέψεις καὶ διάφορα τεμάχια ἀπὸ ἔργα τοῦ Οὐάιλντ. Τὸ δεῦτερον εἶναι μελέτη ἐπιγραφομένη: «Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου». Ἡ ἀνάγνωσις τῶν σελίδων αὐτῶν, γράφει Ἀγγλος κριτικὸς, φέρει μελαγχολίαν: τόση ἰδιοφυΐα, τόσοσιν πνεῦμα, τοιαύτη διάνοια ἐπῆγαν χαμένα... Καὶ ὅμως ὁ Οὐάιλντ ἀφῆκε ἴχνη παντοτεινὰ καὶ τὸ θῆατρόν του ἀπομένει τὸ μόνον δραματικὸν γεγονός τῶν τελευταίων πενήντα ἐτῶν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ο Κίπλιγκ ἐξέδωκε τελευταίως εἰς τόμον τὰ μικρὰ του διηγήματα. Τὸ ὅτι ὁ Κίπλιγκ, λέγει Ἀγγλος κριτικὸς, εἶναι μορφὴ ἐξέχουσα, εἶνε ἀναμφισβήτητον, ἀλλ' ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ εὐρύνη τὸν στενὸν καὶ περιωρισμένον κύκλον τῶν ἀναγνωστῶν του, φαίνεται ἀμφίβολον, ἐάν κρίνωμεν ἐκ τοῦ τελευταίου του ἔργου. Οἱ τερπόμενοι ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Κίπλιγκ θὰ εὐρουν μεγάλην καὶ ἀδιάλειπτον εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἀναγνώσιν τῶν μικρῶν διηγημάτων εἰς τὸν τελευταῖον τόμον τῶν «Μικρῶν ταξειδίων καὶ ἀνακαλύψεων». Εἰς ἐκείνους ὅμως, οἱ ὅποιοι δὲν ἐκνυαν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς γοητείας του, τὸ βιβλίον θὰ φανῇ ἀναρότατον. Μοιραίως τὰ πλεῖστα τῶν διηγημάτων τούτων ἀργὰ ἢ γρήγορα θ' ἀναδημοσιευθοῦν εἰς τὰ διάφορα περιοδικά, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν θὰ εὐρουν ἴσως πλέον τοῦ ἐνὸς ἢ δύο ἀναγνώστας, κανὲν ὅμως, οὐδὲ τὸ τεχνικώτερον ἀκόμη, θὰ ὑστερήσῃ εἰς ὕψος χαριέστατον καὶ εἰς τέχνην διατυπώσεως. Τὸ «Μεταξένιον Μουρμούρισμα» τοῦ αὐτοκινήτου, καθὼς κατατρώγει μακρὰν γραμμὴν λευκοῦ δρόμου «ὡς ἰταλικὸν μακαρόν» θὰ προξενήσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην φρικτίαν ἡδονῆς μὲ ὅλον τὸ ἀνιάρθρον τῆς θαρμυλίας τῶν τεχνικῶν ὁρῶν τῶν παραγεμισμένων πρὸς κατάπληξιν ἢ ὀργὴν τοῦ ἀναγνώστου. Δὲν ὑπάρχει ἑλλειψις ποιικιλίας εἰς τὸν τόμον αὐτόν. Ὅ,τι ἀποτελεῖ καινοτομίαν εἰς τὸ νεοφάνες αὐτὸ βιβλίον εἶνε τὰ μικρὰ ποιήματα τὰ ὅποια ὁ Κίπλιγκ προέταξεν εἰς ἕκαστον διήγημα, καὶ τὰ ὅποια ὡς εἶναι καταταγμένα, εἶναι θαυμάσια.

Ἡ *Τροφὴ τῶν Θεῶν* εἶναι τὸ νέον βιβλίον τοῦ Οὐέλλς. Ὁ ἄγγλος συγγραφεὺς μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ὑπάρχει ἓνα εἶδος τροφῆς ἢ ὁποία καθιστᾷ γίγαντας καὶ ἀνθρώπους καὶ ἔωα. Τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βιβλίου εἶναι, ὅπως κρίνεται ἀπὸ ἀγγλικά περιοδικά, μία ἀσχημία καὶ μία μορβία. Τὸ ἐκπληκτικὸν γένος τῶν γιγάντων τοὺς ὁποίους ὁ Οὐέλλς μᾶς παρουσιάζει, δὲν εἶναι, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον, φυσιολογικὸ ἐνδιαφέροντος. Οἱ ἐλεφαντώδεις ποντικοὶ καὶ ἄλλα τερατώδη ζῷα του στεροῦνται ἐνδιαφέροντος, καὶ τοῦ ἀπλοῦ παιδικοῦ ἐνδιαφέροντος. Περιγράφεται ἀκόμη μία ἑρωτικὴ ἱστορία μεταξὺ γιγαντώδους πριγκηπίσσης καὶ ἐνὸς πυγμαίου. Καθένας ἐννοεῖ τώρα καλλίστα τὴν ἰταμότητα ἐνὸς κριτικοῦ ἐπὶτότος ἐσχάτως ὅτι ὁ Οὐέλλς στερεῖται ὀλοτελῶς φαντασίας. Ἐχει ὅμως τὸ

ίσχυρόν ἐκεῖνο θαυμάσιον στοιχείον τῆς ἐφευρέσεως μέ τὸ ὅποιον ἀναπληροῖ τὴν ἑλλειψίν του αὐτῇ.

Εἰς τὸ τελευταίως ἐκδοθὲν βιβλίον «Shelley, an Essay» ὁ συγγραφεὺς Α. Α. Jack προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἔργον, νὰ χύσῃ φῶς εἰς τὴν ποίησιν τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ ποιητοῦ. «Τὸ μυστήριον τῶν πραγμάτων, αὐτὸ μαγεύει τὸν Σέλλεϋ, καὶ ὅχι τὰ πράγματα» λέγει εἰς τὸ βιβλίον του. Τὸν Σέλλεϋ ἐλκύει διαρκῶς ἕνας κόσμος ιδεώδης, μία φιλοσοφικὴ ἰδέα. Παντοῦ εἰς τὸν γύρω του κόσμον, εἰς τὰ ἄνθη, εἰς τὸ φῶς, εἰς τὴν νύκτα, εἰς τὸ ἄπειρον ζητεῖ μίαν μεταφυσικὴν ἰδέαν. Διὰ τοῦτο χρειάζεται ὅχι κατανόησις ἀλλὰ μᾶλλον διαίσθησις διὰ νὰ παρακολουθήσῃ κανεὶς τὸν ποιητὴν εἰς τοὺς κόσμους τοῦ βλέπει ἢ προσπαθεῖ νὰ ἰδῇ ἢ ἰδική του ψυχῇ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἡ ἐπιστήμη ἔρχεται ἤδη μὲ ἕνα βιβλίον ἐκδοθὲν τελευταίως τοῦ κ. L. Donnadien νὰ διαλύσῃ τὸν μῦθον ὁ ὅποιος πρὸ δύο ἐτῶν συνετάραξε ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὸ σάβανον τοῦ Χριστοῦ τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὸ Τουρίνον. Τὸ ἐν λόγῳ ὕψοςμα εἶναι ἀπλούστατα ζωγραφισμένον ἀπὸ δεξιὸν χεῖρ ζωγράφου. Ἡ εἰκὼν δὲν προέρχεται ἀπὸ χημικὸν ἀποτέλεσμα, ὅπως εἶχε λεχθῇ. Κανὲν φυσικὸν φαινόμενον δὲν παρατηρεῖται. Καὶ δὲν μένει πλέον καμμία ἀμφιβολία, ἐκ μέρους τῆς ἐπιστήμης τοῦλάχιστον.

BYZANTINA

Ἡ «Βυζαντινὴ ἐποποιία», τὸ θαυμάσιον ἔργον τοῦ πατριάρχου τῶν ἐν Παρίσις βυζαντινολόγων κ. Γουσταύου Σλουμβερζέ, συνεπληρώθη διὰ τῆς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐκδόσεως τοῦ Δ'. καὶ τελευταίου τόμου. Εἰς τὸ γιγάντιον τοῦτο ἔργον, ἀληθὲς θαῦμα ἱστορικῆς περιγραφῆς τῶν γεγονότων καὶ τυπογραφικῆς τελειότητος, ὁ ἀκούραστος συγγραφεὺς καταγίνεται ἡδὴ ἀπὸ εἰκοσιν ὅλων ἐτῶν, καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας αὐτοὺς τόμους ζωγραφίζεται μὲ μάγον γραφίδα καὶ μ' ἐνθουσιασμόν μεταδοτικὸν ἢ λαμπροτάτη καὶ ἐνδοξοτάτη ἱστορία τῶν βυζαντινῶν βασιλέων κατὰ τὸν δέκατον καὶ ἐνδέκατον αἰῶνα. Οὐδέποτε ἄλλοτε τὸ μεσαιωνικὸν μας κράτος ἐφθασεν εἰς τόσον ὑψηλὸν σημεῖον μεγαλείου καὶ δυνάμεως, οὐδέποτε ἄλλοτε οἱ ἀκαταγνώστου βασιλεῖς του εἶχον ἐπιβάλλει τόσον σεβασμὸν καὶ φόβον εἰς τοὺς λαοὺς οἱ ὅποιοι ἐτρογύριζαν τὸ Βυζάντιον. Ὁ Νικηφόρος Φωκάς, ὁ Ἰωάννης Τσιμισχῆς, Βασίλειος Β', ὁ Βουλγαροκτόνος σνέτριψαν μὲ τὴν σιδηρὰν τὸν πυγμὴν Σαρακηνοὺς καὶ Ρώσους καὶ Βουλγάρους· παραλλήλως δὲ πρὸς τὰς σελίδας τῆς ἑποποιίας, τὰς ἐξόχως πολεμικάς, παρελάνουσι πρὸ ἡμῶν αἱ περίεργοι μορφαὶ τῶν λογίων τοῦ Βυζαντίου καὶ ὁ βίος ἐνδόξων βασιλισσῶν ἐν μοναστηρίοις. Ὁ τελευταῖος οὗτος τόμος, ὁ ὅποιος περιγράφει τὴν βασιλείαν τῶν πορφυρογεννητῶν Ζωῆς καὶ Θεοδώρας, εἶναι ὁ δραματικώτερος ὅλων, γεμῆτος ἀπὸ παραδόξους περιπετείας ἐρωτικῆς, δολοπλοκίας τῶν βυζαντινῶν παλατίων, καλοηγητικὸς διαπληκτισμὸς καὶ εἰρηνικὰ συνέδρια λογίων καὶ φιλοσόφων. Ἀλλὰ περὶ τοῦ πολυτιμῆτου συγγραφῆς, εἰς ὃν ἡ Ἑλλάς ὀφείλει εὐγνωμοσύνην παντοτεινὴν διότι ἐξέσθαιψε καὶ ἐγνώρισεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὸ μεγαλεῖον τῶν πατρῶν ἡμῶν, καὶ περὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, θὰ γείνη μακρὸς καὶ ἀρμόζων λόγος εἰς προσεχῇ φύλλα τῶν «Παθηναίων»

Α. Α.

ΘΕΑΤΡΟΝ

Τὸ νέον δράμα τοῦ Henry Bataille «Maman Colibri» ἀναγράφεται ὡς ἐν ἀπὸ τὰ ἐνδιαφερόμενα καὶ μᾶλλον συγκινητικὰ σύγχρονα δράματα. Δεκαεπτὰ ἐτῶν ὑπανδρεύθη ἡ Εἰρήνη Ριμπέργκ μὲ ἄνδρα πολὺ καλὸν καὶ εὐγενῆ, πολὺ ὅμως πλέον ἡλικιωμένον ἀπ' αὐτήν. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ ζήσῃ νὰ χαρῇ τὴν νεότητά της. Ποτὲ δὲν ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν ὁ στενὸς δεσμὸς τοῦ ἔρωτος. Ἡ Εἰρήνη Ριμπέργκ, τριανταπενέα ἐτῶν τώρα, ἔχει δύο υἱούς. Μεταξὺ τοῦ Ριχάρδου πρωτοτόκου υἱοῦ της καὶ τῆς Εἰρήνης ὑπάρχει ὅχι μόνον τὸ φίλτρον τοῦ αἱματος ἀλλὰ μία φιλία. Καὶ ὅμως ἡ Εἰρήνη ἀποκρύπτει κατὰ ἀπὸ τὸν υἱὸν της ἑναῖσθημα τὸ ὅποιον ἤρχισε νὰ γεννᾶται μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ φίλου τοῦ Ριχάρδου, Γεωργίου Σαμπρῦ. Ὁ Ριχάρδος ἀνακαλύπτει τὸ μυστικόν· ὁ σύζυγος ἐπίσης εἶναι τώρα βέβαιος περὶ τῆς ἐνοχλῆς της καὶ διώχνει τὴν γυναῖκα του.

Ἡ Εἰρήνη ἀκολουθεῖ τὸν Σαμπρὺ εἰς τὸ Ἀλγέριον ὅπου τελεῖ τὴν θητείαν του. Ἐκεῖ μιά Ἀμερικανὴς Δῆκον ἐρωτοτροπεῖ μὲ τὸν Σαμπρὺ. Ὁ Σαμπρὺ δὲν φαίνεται ἀδιάφορος. Ἡ Εἰρήνη βλέπει ὅτι ἡ τύχη δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ ζήσῃ ἐπὶ πολὺ εὐτυχισμένη. Καὶ φεύγει. Ἐπανερχεται εἰς τὸ Παρίσι. Ὁ υἱὸς της, ὁ Ριχάρδος, εἶναι νυμφευμένος καὶ ἔχει καὶ ἕνα παιδάκι. Ἡ Εἰρήνη πηγαίνει εἰς τοῦ υἱοῦ της ὅπου τὴν δέχονται, αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγός του θερμῶς. Ὁ ἀπατηθεὶς σύζυγος ἀναγκάζεται ἐπίσης νὰ τὴν δεχθῇ.

Ὁ χαρακτὴρ τῆς ἡρωίδος τοῦ συγγραφῆς εἶναι πολὺ μελετημένος καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικόν τοῦ δράματος. Ἐνέχει μίαν θλιβεράν γραμμὴν, ἢ ὅποια συγκινεῖ, καὶ ἡ ὅποια ὅσον καὶ ἂν κυριαρχῇ εἰς τὸν χαρακτῆρα της, δὲν σβύνει ὅμως τόσας λεπτότητας αἱ ὅποια συμπληρῶνουν τὸν χαρακτῆρα της ὡς μητέρας, ὡς φίλης, ὡς ἐρωμένης.

ΔΙΔΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΠΟ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτη *Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ*.

Τὰ στάχνα

(Χίος)

Τὴν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὰ στάχνα σκύβουν καὶ φιλοῦν τὴ γῆ, τὴν ἀποχαιρετοῦν καὶ λέν:

— *Ἐχε γειάν, μανοῦλα μου, καὶ πᾶ μᾶς φᾶν οἱ λύκοι.*

Καὶ ἡ γῆ τὰ χαιρετᾷ καὶ ἐκεῖνη καὶ λέγει:

— *Ἐσᾶς οἱ λύκοι τρώγον σας, μὰ γὼ τρώγω τοὺς λύκους.*

Τὰ Δελφίνια

(Μεσσηνία)

Τὸν παλαιὸν καιρὸ ὅταν πνιγὸταν κανένα καράβι ἢ ἔπαρτε κανεὶς ἄνθρωπος 'ς τὴ θάλασσα, τὰ Δελφίνια τὸν ἔπαιρναν 'ς τὴ ράχη τους καὶ τὸν ἔβγαναν 'ς τὴν ἀκρογιαλιά. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔδινε μιά σπρωχιά 'ς τὸ δελφίνι καὶ τὸ ρηχνε πάλι 'ς τὴ θάλασσα. Συνέβη ὅμως μιά φορὰ νὰ πεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος ποῦ τὸν εἶχε τὸ Δελφίνι 'ς τὴ ράχη του, καὶ ἔτσι νὰ μὴν ἔμπορῃ νὰ τὸ σπρώξῃ καὶ τὸ Δελφίνι πέθανε. Ἀπὸ τότε καὶ τὰλλα δελφίνια δὲν γλυτώνουν πλέον τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ Καλογιάννος

(Ἀργίσιον τῆς Τριχωνίας)

Βασιλεὺς τῶν πουλιῶν εἶν' ὁ καλογιάννος γιὰτὶ μιὰ φορά ἐζητοῦσαν τὰ πουλιά βασιλιά καὶ ὁ Θεὸς τοὺς εἶπε νὰ γίνῃ ἐκεῖνος, ποὺ θὰ πετάξῃ ψηλότερα. Τὰ πουλιά δὲν ἤθελαν, γιὰτὶ ἤξευραν πῶς θὰ γίνῃ ὁ ἀετός· μόνον ὁ καλογιάννος ἐπέμενε. Παραδέχτηκαν λοιπὸν τὰ πουλιά, πετάει ὁ ἀετός καὶ ἅμα ἐπέρασε ὅλα τὰ πουλιά 'ς τὸ ὕψος καὶ ἔφτασε ὡς ἐκεῖ, ποῦ δὲν ἤμπορούσε νὰ πετάξῃ πλέον ψηλότερα, ἐφώνασε: «Ποῖος ἴσχυται νὰ πετάξῃ ψηλότερα ἀπὸ μένα;» Ὁ καλογιάννος, ποῦ εἶχε κρυφτῇ 'ς τὴν ῥάχη τοῦ αἰτοῦ, ἀνατινάχτη ὀλίγο καὶ ἐφώνασε: «Ἐγώ. Καὶ ἔτσι ἔγινε βασιλεὺς.

Ὁ Θησαυρὸς

(Θεσσαλία)

Ἦταν μιὰ γυναῖκα ἐδῶ κ' ἑκατὸ χρόνια, κ' αὐτὴ ὠνειρεύτηκε: πῆγε τάχα 'ς τὸν ὕπνο τῆς μιὰ μαυροφόρα, ἡ Μοῖρα τῆς, καὶ τῆς εἶπε: «Κονιό! (ἔτσι τὴν ἔλεγαν), σήκω νὰ πᾶς εἰς τὸ κατώφλιον τῆς Παναγίας καὶ ἐκεῖ θὰ ἰδῇς μιὰ πέτρα μετὰ τὰ γράμματα· νὰ σφάξῃς μιὰ κόττα μαύρη καὶ ὅτι θὰ ἰδῇς, νὰ μὴ φροβήθῃς νὰ τὰ πάρῃς νύχτα καὶ νὰ τὰ φέρῃς σπίτι σου εἶναι δικὰ σου». Αὐτὴ, τὴν ἄλλη βραδεῖα κατὰ τὰ μεσάνυχτα σηκώνεται, παίρνει μιὰ μαύρη κόττα, ὅπως τῆς εἶπε, καὶ πηγαίνει καὶ τὴν σφάζει ἐκεῖ. Τότες σκάπτει, σηκώνει τὴν πέτρα καὶ τί νὰ ἰδῇ; μιὰ κασέλα γιομάτη φλωριά. Τὴ χτυπάει 'ς τὸ νῶμο καὶ φεύγει 'ς τὸ δρόμο κυττάζει, τῆς ἔλειπε τὸ μαφάσι τῆς. «Ἀπαλα! τὸ μαφάσι μου!» Γυρίζει πίσω, ἀνοίγει τὴν πόρτα· ἕνα θηρίο ὡς ἐκ' αὐτοῦ, μετὰ κίτρινα μάτια σὰν γαβαθαῖα, στέκονταν καὶ τὴν κύτταξε: «Δὲ σὺ φτασαν αὐτά; ἐλυπήθηκες ἕνα παληομάφεσο!» εἶπε τὸ θηρίο καὶ τὴν ἔφαγε.

Ὁ τραγόπαπας

(Καλάμια)

Ἕνας χωριάτης ἀπέθανε τὸ παιδί του ἢ ἡ γυναῖκα του, δὲν ἤξερω, εἰς ἕνα χωριὸ κοντὰ 'ς τὴν Τρίπολη, δύο δύομισι ὥραις μακριὰ, τὸν περασμένο Αὐγουστο, ὕστερα ἀπὸ τοὺς σεισμούς. Λοιπὸν αὐτὸς ἦταν φτωχός, εἶπε 'ς τὸν ὕγιό του νὰ προσκαλέσῃ τὸν παπὰ νὰ θάψῃ τὸ παιδί· ἐπῆγε τὸ παιδί, μὰ ὁ παπὰς δὲν ἠθέλησε νὰ πάῃ, ἤξερε πῶς 'ἐν εἶχε χρήματα. Ὁ πατέρας ἀναγκάστηκε τότες κ' ἔστειλε τὸ παιδί του νὰ συνάξῃ ἐλεημοσύνη. Ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ συνάξῃ παρὰ μόνον μιὰ δραχμὴ, χωρικοὶ ἄνθρωποι βλέπεις, ἄλλοι μιὰ πεντάρα, ἄλλοι μιὰ δεκάρα, περισσότερο δὲν εἶχαν νὰ τοῦ δώσουν. Τὰ ἔδωκαν εἰς τὸν παπὰ, αὐτὸς καὶ πάλι δὲν τὰ δέχτηκε, ἐγύρνε τοῦλάχιστο τρεῖς δραχμαῖς. Τότε λέει ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ: «Παιδί μου, πῆγαινε ν' ἀνοίξῃς τὸ λάκκο, νὰ τὸ θάψωμε μόνονι μας, γιὰτὶ τώρα εἶναι καλοκαίρι, καὶ θὰ βρομήσῃ ὁ νεκρός». Πῆρε τὴν ἀξίνα τὸ παιδί κ' ἕνα φτυάρι, ἐπῆγε 'ς τὸ νεκροταφεῖο κ' ἀνοίξε ἕνα λάκκο. Ἀλλὰ ἐκεῖ ἦνεν ἕνα δέμα, ποῦ εἶχε μέσα λίραις. Τότε πῆγε 'ς τὸ σπίτι καὶ λέει: «ὀρίστε, πατέρα, μιὰ λίρα, πῆγαινε, δῶσ' τη 'ς τὸν παπὰ νὰ θάψωμε τὸν ἀδερφό μου». Ἐπῆρε ὁ πατέρας τὴν λίρα, τὴν πῆγε 'ς τὸν παπὰ. καὶ ἔδωκαν τὸ νεκρό.

Ὁ παπὰς ἐσυλλογίσθη, λέει μετὰ τὸ νοῦ του: «Ἀ! λέει, ἐτοῦτοι τοὺς ζήτησα τρεῖς δραχμαῖς καὶ δὲν εἶχαν, τώρα ποῦ ἤθρανε τοὺς λίραις; κἀκεῖ θὰ τρέχει, θὰ ἤθρυναν θησαυρό!» Καὶ ἐσκέφτηκε πῶς μπορούσε νὰ τοὺς τὰ πάρῃ. Τί σοφίζεται; Πάει σ' ἕναν τσο-

πάνο καὶ τοῦ πε ἀν' ἔχει ἕνα τράγο μεγάλο πέντε ὥς ἕξ φραλιδιών. Ὁ τσοπάνος εἶχε πολλοὺς. «Λοιπὸν τοῦ λέει, νὰ μοῦ διαλέξετε τὸ μεγαλύτερο, θὰ σὰς δώσω μιὰ λίρα· θέλω ὅμως νὰ τὸν γδάρετε καλὰ καὶ μὲ προσοχή, νὰ μοῦ δώσετε τὸ τομάρι καὶ τὸ κρέας κρατήσατέ το σεῖς καὶ φάτε το. Νὰ μοῦ ἀφήσετε τὰ ξόλα, τὰ μάτια νὰ τὰ βγάλετε καλὰ, νὰ τ' ἀφήσετε ὅλο τὸ τομάρι χωρὶς νὰ τὸ πειράξετε καθόλου, μετὰ γένεια, τὸ στόμα, ὅλα. Τὸ βράδυ τοῦ πῆγαν 'ς τὸ σπίτι τὸ τομάρι, ὅπως τὸ παραγγεῖλε. Ἡ γυναῖκα του ἀπορήσας ἅμα τὸ εἶδε καὶ τὸν ἐρώτησε: «Παπὰ μου, τί ἐπαθες; — Ἐννοια σου, μορὴ γυναῖκα, καὶ θὰ δῇς αὐτὸ τὸ τομάρι θὰ φέρῃ θησαυρό τὸ βράδυ».

Τὰ μεσάνυχτα λοιπὸν ὁ καλὸς σου ὁ παπὰς ἐγδύθηκε, ὅπως τὸν ἐγέννησε ἡ μάνα του, τὸν ἐβοήθησε καὶ ἡ παπαδιά, καὶ ἐφόρεσε τὸ τομάρι. Μία δύο καὶ πᾶσι ἴσα εἰς τὸ σπίτι τοῦ χωριάτη, ποῦ εἶχε τὸν πεθαμένο καὶ ἐβρόντηξε τὴν πόρτα· ὁ νοικοκύρης τοῦ λέει: «Ποῖος εἶναι; — Εἰμαι ὁ Βροξεβούλης», λέει. Ἀνοίγει τὴν πόρτα ὁ νοικοκύρης καὶ βλέπει ἕνα τράγο καὶ τοῦ μιλοῦσε «Τί σοὶ σύ; τοῦ λέει τρομασμένος ὁ νοικοκύρης. — Εἰμαι ὁ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος καὶ ἐρχομαι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν νὰ μοῦ δώσετε τὰ χρήματα ποῦ πῆρατε». Ὁ νοικοκύρης δὲν ἤξερε τίποτε. Πάει 'ς τὸ παιδί του, τοῦ λέει: «Ἐλα δῶ, παιδί μου, μὴν ἤρως τίποτα ἐκεῖ ποῦ ἔσκαψες; Ἐδῶ ἦρθε ἕνα πράμα καὶ μοῦ λέει πῶς εἶναι ὁ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, μὰ τί εἶναι κ' ἐγὼ δὲν ξέρω». Τὸ παιδί ἐφοβήθη καὶ ἐπῆγε εἰς ἕνα μέρος ποῦ εἶχε κρυμμένο τὸν κόμπο μετὰ τοὺς λίραις, καὶ ὅπως ἦταν ἐπῆγε καὶ τὰ ἔδωκε εἰς τὸν τράγο.

Ὁ τράγος ὅλο χαρὰ πῆγε 'ς τὸ σπίτι καὶ βροντᾷ. Ἀκούει ἡ παπαδιά. «Ποῖος εἶναι; — Ἐγὼ εἰμαι, λέει. Ἐ, δὲ σοῦ λεγα γώ, τῆς λέει, παπαδιά μου, πῶς τοῦτο τὸ τομάρι θὰ φέρῃ θησαυρό; Νὰ λοιπὸ!» καὶ τῆς παρουσίασε τὸ δέμα μετὰ τοὺς λίραις. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ποῦ ἡ παπαδιά κύτταξε τοὺς λίραις κ' ἔχαιρότανε, ὁ παπὰς προσπαθοῦσε νὰ βγάλῃ τὸ τομάρι τοῦ τράγου ἀποπάγου του. Ἀλλὰ τίποτα! δὲν μπορούσε. Προσκαλεῖ καὶ τὴν παπαδιά. Τραυαεῖ κ' αὐτὴ νὰ βγῇ τὸ τομάρι, τὸ τομάρι δὲν ξεκολλοῦσε ἀπ' τὸν παπὰ. Ἀφ' οὗ δὲν ἐβγαίνει, λέει τῆς παπαδιάς: «Παπ' ἕνα μαχαίρι νὰ σκίσῃς τὸ τομάρι τοῦλάχιστον». Παίρνει τὸ μαχαίρι, πᾶσι νὰ σκίσῃ, ποναεῖ ὁ παπὰς. Ἀφ' οὗ εἶδε πῶς πονοῦσε καὶ ἦταν ἀδύνατο νὰ βγῇ τὸ τομάρι, λέει τῆς παπαδιάς νὰ πάρῃ τοὺς λίραις καὶ νὰ τοὺς δώσῃ εἰς τὸ δεῖνα σπίτι. Γιατὶ ἐσκέφτηκε πῶς ἂν δώσῃ πίσω ὅσα πῆρε μετὰ πονηριά, θὰ βγῇ τὸ τομάρι. Ἐπῆρε ἡ παπαδιά τοὺς λίραις, τοὺς πῆγε καὶ τοὺς ἔδωσε. Ἀλλὰ ὅταν ἐγύρισε τρανοῦνε πάλι τὸ τομάρι, καὶ οὔτε τότε ἐβγαίνει. Ἡ παπαδιά ἔβαλε τοὺς φωναῖς καὶ τοὺς θρήνους, τὸ ἔμαθε τὸ χωριό, εἰδοποιήσαν τὸν δήμαρχο, ἦρθε ὁ εἰσαγγελέας, τὸν πῆραν 'ς τὴν Τρίπολη, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἐστεῖλαν εἰς τὴν Ἀθήνα εἰς τὸ μουσεῖο.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ὁ Πίνδαρος ἐν Φιάλῃ. — Ἐλάβαμεν κ' ἑμεῖς, φιλοφρόνως ἀποσταλείσαν, μίαν φιάλην. Πινδάρου, κατασκευῆς τοῦ κ. Σταματίου Δ. Βάλβη, ὕψους τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι, μεθ' ὅλας τὰς προόδους τῆς συγχρόνου βιοτεχνίας εἰς τὴν παρασκευὴν τουριστῶν, σαρδελῶν, τόγων, συμπυκνωμένου γάλακτος καὶ ἄλλων ἀναριθμητῶν φαγοσίων, δὲν ἐπεριμέναμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Πίνδαρον μπουτιλιαρισμένον.

Τὸ θαῦμα αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὸν κ. Βάλβην, ὅστις «ἐν λιτοτάτῃ φιάλῃ», ὅπως τόσον μετριοφρόνως γράφει εἰς τὴν ἀφιέρωσίν του, «περι-

δεῶς» ἀφιερώνει τὸ παρασκευασμὰ του εἰς τὸν κ. Κόντον. Αἱ φιάλαι τοῦ κ. Βάλβη εἶνε ὁμολογουμένως μετ' ἐξαιρετικῆς φιλοκαλίας παρασκευασμέναι. ὅπως δὲ ὅλα τὰ εἶδη τῶν εὐρωπαϊκῶν specialités, περιτυλιγμένα μετ' πλήθος ὁδηγίων, πιστοποιητικῶν καὶ ἐξηγήσεων περὶ τῆς χρήσεως καὶ συστάσεως τοῦ περιεχομένου τὰς ὁποίας ὁ κατασκευαστὴς τιτλοφορεῖ μετ' πολλὴν πρωτοτυπίαν: ἐμμέτρους προλόγους, παραρτήματα, ἐπίμετρα (α, β, γ) καὶ οὕτω καθέξης. Εἶχαμεν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δοκιμάσωμεν τὸ νέον ποτὸν τοῦ κ. Βάλβη καὶ νὰ προσφέρωμεν καὶ εἰς πολλοὺς φίλους πρὸς δοκιμήν. Ἡ γνώμη ὅλων εἶνε ὅτι τὸ ποτὸν εἶνε πολὺ ἀραιόν, ἀντιθέτως πρὸς ὅλα τοῦ εἴδους αὐτοῦ τὰ συμπετυκνωμένα παρασκευάσματα.

Τοιουτοτρόπως ἐνῶ εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν εὐρίσκομεν:

Ἄριστον ὕδωρ

εἰς τὴν φιάλῃν τοῦ κ. Βάλβη εὐρίσκομεν:

Τὸ ὕδωρ πάντων ἄριστον ὑπάρχει τῶν στοιχείων πρὸς τὸν συνήθη βίον

Ἡ ἀραιώσις κατὰ τὸ πυκνόμετρον εἶνε ὡς 1:10. Ἄλλ' εἰς αὐτὸ ἴσως δὲν πταίει καθ' ὁλοκληρίαν ὁ κ. Βάλβης. φου αὐτὸς ὁ Πίνδαρος ὁμολογεῖ ὅτι «ἄριστον ὕδωρ» ὁ κ. Βάλβης ἐθεώρησε καλὸν νὰ τὸ προσθέσῃ μετ' τὴν ὁκάν. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ *Ἐπιστημονικὴ Ἐταιρία*, ἡ υἱοθετήσασα τὴν νέαν βιοτεχνίαν, εἰς τὸ ἐξῆς θὰ μᾶς δώσῃ μᾶλλον συμπετυκνωμένα παρασκευάσματα.

Τὸ πλοῖον τῆς ἐρήμου. — Ἡ κάμηλος ἦτο γνωστὴ ἕως τώρα ὡς τὸ μόνον ζῶον τὸ ὅποιον δύναται ἀσφαλῶς νὰ διαβῇ τὰς ἀπεράντους χέρσους τῆς ἄμμου. Ἐναπέκειτο ὅμως εἰς τοὺς ἐπιχειρηματικούς καὶ μεγαλετηβόλους ἀμερικανοὺς νὰ κατασκευάσουν πραγματικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔθεσαν εἰς κίνησιν εἰς τινὰς ἐρήμους τῆς Καλλιφορνίας. Εἰς τὴν ἐρημον Μογγολίην πλῆθος περιηγητῶν ταξειδεύουν μετ' τὰ παραδόξα αὐτὰ πλοῖα. Εἶναι κατασκευασμένα ἐν εἰδει ἀμαξῶν μετ' ἁπλῶς πλατεῖς τροχοὺς, τὰ δὲ μεγαλεῖτερα ἐξ αὐτῶν φέρουν πομπρῆσσα πλοίου καὶ μεγάλα ἱστία. Ἀναπτύσσουν μεγάλην ταχύτητα ὅταν πνέῃ οὐριος ἄνεμος καὶ δύνανται τοιουτοτρόπως νὰ συμπεριλάβουν ἀρκετοὺς ἐπιβάτας. Ὅταν ἔχουν ἀναπτυγμένα τὰ ἱστία καὶ ὑψωμένας τὰς σημαίας των, τὰ πλοῖα αὐτὰ τῆς ἐρήμου παρουσιάζουν παράδοξον ὄψιν.

Τὸ νέον ἀμερικανικὸν πλοῖον τῆς ἐρήμου.

Περιοδικά :

Ὁ κ. Σπ. Λάμπρος γράφον εἰς τὸν «**Νέον Ἐλ-λινομνήμονα**» περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Παμμακαρίστου ζητεῖ τὴν ἐποχὴν τῆς κτίσεως τῆς μονῆς αὐτῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ Γενναδίου, ὀλίγον μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐγκατέστη τὸ πατριαρχεῖον. Ὁ Πασπάτης καὶ ὁ κ. Μανουὴλ Γεδεών ἀνάγουν τὴν κτίσιν εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα. Κατὰ τὸν κ. Λάμπρον, ὁ Παχυμέρης ἀναφέρει τὴν μονήν, ἡ ὁποία θὰ ἐκτίσθῃ ὀλίγον πρὸ τοῦ 1294. Ἡ ὑπαρχὴς ὅμως, κατὰ τὸν θρύλλον, τάφου τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ εἰς τὴν μονήν τῆς Παμμακαρίστου θὰ κατέγραπτε τὴν γνώμην τοῦ κ. Λάμπρου. Ἀλλὰ ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει διαφόρους λόγους κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ὁ τάφος τοῦ Κομνηνοῦ. Ἐπίσης καταρρίπτει ὁ κ. Λάμπρος καὶ ἄλλον θρύλλον, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἐπανάφερε εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα.

Εἰς τὴν «**Revue des Deux Mondes**» ὁ κόμης Κάρολος δὲ Μουῦ, γράφον περὶ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου, λέγει, ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ ἐπιφανέστερα μέλη τοῦ συνεδρίου ἦτο ὁ Δισραέλι. Τὸ πρόσωπόν του, πολὺ ὡραῖον ἄλλοτε, τότε κίτρινον καὶ ρυτιδωμένον, εἶχε ἀκόμη τὰς κανονικὰς του γραμμὰς καὶ κατ' ἐμφανὶν πολλὴν λεπτότητα καὶ θέλησιν χαρακτικῆς. Ἐνας ὑψηλὸς καὶ ἰσχνὸς γέρον, ἐλαφρῶς κυρτωμένος, ἡ ζωηρότης, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, τοῦ βλέμματος καὶ ἡ εἰρωνικὴ γωνία τοῦ στόματος ἐπρόδιδον τὴν δύναμιν τῆς σκέψεώς του, πάντοτε ἀκμαίαν καὶ ἐν ἐργογόρῳ. Εἰργάζετο χωρὶς διακοπὴν, διαρκῶς μελετῶν, καὶ ἐπήγαινε εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις καὶ ἔπειτα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἔλεγε ἔχω νὰ διοικήσω καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Ὑπὸ τὸν πολιτικὸν ἀνεφαίνετο πάντοτε ὁ καλλιτέχνης. Οἱ λόγοι του ἦσαν συγχρόνως λόγοι καλλιτέχνην καὶ ἀρχηγῶν κυβερνήσεως. Εἰς τὸ συνέδριον εἶχε βοηθὸν τὸν ἱκανὸν καὶ σοφὸν συνάδελφόν του λόρδον Σώλσβαρν. Ὁ Σώλσβαρν ἦτον ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνδρας τῆς κυβερνήσεως, τοῦ ὁποίου ἡ ἀτομικὴ ἱκανότης καὶ ἡ κοινωνικὴ θέσις ἐνισχύουν τὸσον τὴν δύναμιν τῆς Ἀγγλίας. Τὸ ἐξωτερικὸν του ἦτο μᾶλλον φιλοσόφου ὀνειροπόλου παρὰ πολιτικοῦ καὶ ὅμως ἦτο θερμὸς ἡ ἀπαθὴς ἀναλόγως τῶν βλέψεων τῆς κυβερνήσεώς του ἡ δὲ ἐκπολιτιστικὴ ὁρμὴ του ἡ ἡ πρὸς τοὺς δυναστευομένους συμπάθειά του ὑπετάσσοντο πάντοτε εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος του. Ὁ πρίγκιψ Γορτσάκοφ ὁμοιάζε μετ' πολιτικὸν τοῦ 18ου αἰῶνος. Εἶχε μεγάλῃν ὀξύνοϊαν. Πείσιμονα θέλησιν καὶ ὁρμὴν κάπως ὀξεῖαν, ἐνίοτε ἐφαίνετο ἀνυπόμονος καὶ νευρικός. Ἡ μεγαλειτέρα δυσκολία ἦτο τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα: ἓνα ἄλλο ζήτημα δύσκολον ἦτο τὸ τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης. Ἐν γένει τὸ Συνέδριον ἔκαμε ὅ,τι ἠμπόρεσε καὶ οὔτε ἡδύνατο νὰ διαλύσῃ τότε τὴν θύελλαν ἡ ὁποία σιγὰ σιγὰ θὰ ἐπήρξατο.

Γερμᾶται ἀπὸ τρυφερότητα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ διαφόρους λεπτομερείας περὶ τῶν ἔργων του, ἀπὸ τὰ διάφορα συναισθήματα τὰ ὁποῖα γεννοῦσαν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του, εἶναι αἱ *Ἐπιστολαὶ τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ πρὸς τὴν Ματθίλδην* δὲ *Βέσσεντογκ* τὰς ὁποίας δημοσιεύει ἡ «**Revue de Paris**» τῆς 1 Νοεμβρίου. Ὁ Βάγνερ, μετὰ τὴν ἐπαναστατικὴν ἐξέγερσιν τῆς Δρέσδης τὸ 1849, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε συμμετάσχει, ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Γερμανίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ζυρίχην μετ' τὴν σύζυγόν του Μίνναν. Ἐνὸς πλούσιος γερμανοῦ ἔμπορος τοῦ προσέφερε μίαν ἐξοχικὴν οἰκίαν τὴν ὁποῖαν ὠνόμασε *Ἀσυλον*, πλησίον τῆς ιδιᾶς του ἐπαύ-

λεως. Ἡ σύζυγος τοῦ ἐν λόγῳ ἐμπόρου, Ματθίλδη δὲ Βέσσεντογκ, συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τὸν μέγαν συνθέτην ἐκεῖνος ἦτο 40 περίπου ἐτῶν, ἐκείνη 24. ὦραία, καλλιτέχνης καὶ στιχομοχός. Ὁ Βάγνερ τῆς ἑπαίξε τὰ ἔργα του, τῆς ἐδιάβαζε τὰ δράματα τοῦ Καλδερόν. Ἦτον ἡ γονιμώτερα ἐποχὴ τῆς ζωῆς του. Ὁ δεσμός αὐτὸς φυσικὰ ἐγινε στενότερος καὶ οἰκειότερος. Ὁ Βάγνερ ἀνεχώρησε τὸ 1858 εἰς τὴν Βενετίαν. Αἱ πρὸς τὴν Ματθίλδην ἐπιστολαὶ του ἐστάλησαν ἀπ' ἐκεῖ.

Εἰς τὸ «*Nineteenth Century*» τοῦ Λονδίνου ὁ Ἄγγλος μυθιστοριογράφος Γεώργιος Μέρεδιθ ἔφερε κυριολεκτικῶς ἐπανάστασιν εἰς τὴν ἀγγλικὴν κοινωνίαν ὑποστηρίζων ὅτι «ὁ ἰσόβιος γάμος δὲν εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν σημερινὴν κοινωνίαν καὶ ὅτι πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ γάμου ἐπὶ προθεσμίας, π. χ. δέκα ἐτῶν».

Εἰς τὸ ρωσσικὸν περιοδικὸν «*Mir Bojy*» τοῦ Νοεμβρίου γίνεται λόγος περὶ τῆς τελευταίας ἐργασίας τοῦ Σ. Κούσιν, διὰ τῆς ὁποίας δίδει περιλήψιν τῶν ἰδεῶν τῶν μεγάλων φιλοσόφων, συγγραφέων, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν περὶ τοῦ πολέμου. Ὁ Ἅγιος Λύγουστινός λοιπὸν ἦτο ὑπὲρ τοῦ πολέμου διὰ τοῦ ὁποίου «ἡ θεία Πρόνοια διορθώνει τὰ ἐκλελυμένα ἥθη». Ὁ Λοστογέβσκι, ὁ χριστιανικώτερος ἴσως τῶν Ρώσων συγγραφέων, ὁμιλεῖ περὶ τῆς μαστιγῆς αὐτῆς ἐπιεικῶς, συμπαθῶς σχεδόν: «μακρὰ εἰρήνη, λέγει, γεννᾷ τὴν σκληρότητα, τὴν δειλίαν, τὸν ἐγωϊσμόν, ὁ ὁποῖος ἐπιδεικνύεται χονδροειδῶς καί, τὸ χειρότερον, τὴν πνευματικὴν σῆψιν». Ὁ Πλάτων, ὁ Κάντ καὶ ὁ Ἑγελ ἐθεώρουν τὸν πόλεμον ὡς ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. ὁ Ἑγελ μάλιστα ἔπλεξε τὸν πανηγυρικόν του Ὁ Νίτσε, ὁ Λασάλ, ὁ Προυτὸν κηρύσσονται ὑπὲρ τοῦ πολέμου. Ὁ Οὐγκώ, ὁ Βολταίρος, ὁ Ρενάν, ὁ Τολστόϊ εἶναι ἀπ' ἐναντίας ἐχθροὶ του. Ὁ Μόλτκε εἶπε: «Ὁ πόλεμος εἶναι ἱερός... εἶναι θεσμός θεῶς». Ὁ Μωπασάν ἔγραψε ὠραίας καὶ πλήρεις πάθους σελίδας στιγματίζων τὸν πόλεμον.

Ἐφημερίδες:

Εἰς τὴν «*Ἀκρόπολιν*» γράφει ὁ κ. Δ. Ἀναστασόπουλος ὁ Ἀθηναῖος περὶ τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον διατρέχει τὸ λαχεῖον τῶν Ἀρχαιοτήτων ἐνεκα τῆς ἰδρύσεως τοῦ λαχείου τοῦ Στόλου. «Τὰ μάρμαρα αὐτά, λέγει, εἶναι Θεοί, εἶναι Ἰδέαι, εἶναι Τέχνη, εἶναι Γράμματα, εἶναι Ἰδανικά, μαρμαρωμένα ὅλα. Ἐχρὸν τὸ μυστήριον μέσα των τῆς αἰωνιότητος τοῦ Καλοῦ καὶ τῆς Ἰδέας εἰς τὸν Κόσμον ὅλον. — Ὅσοι πιστεύουν εἰς τὴν δύναμιν τῆς Ἰδέας, εἰς τὴν αἰωνιότητα τῆς Τέχνης, ὅσοι πιστεύουν ὅτι ἕνας Πραξιτέλειος Ἑρμῆς ἢ ἕνας τοῦ Ἰκτινίου Παρθενὼν τοὺς μιλεῖ μέσα των, πρὸς τὰ μεγάλα καὶ τὰ ὑψηλά καὶ τὰ ὠραία περισσότερον ἀπὸ τὰς χιλιάδας τῶν κοινοβουλευτικῶν μύθρων τῆς τραγικῆς Βουλῆς μας ὅλοι σείε ἐναγκαλισθῆτε τὴν προστασίαν τῶν Ἀρχαιοτήτων, τὴν λατρείαν των, τὸν θαυμασμόν των, τὴν υπερηφάνειαν ὅτι ζῆτε δι' αὐτάς καὶ ἐνεκα αὐτῶν καὶ ὑποστηρίξατέ τας μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγαπήσατέ τας μετὰ πάθους καὶ δώσετε ὑπὲρ τῆς ἀναβιώσεως αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ φωτός αὐτῶν τὸν ὁβολόν σας».

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Διὰ τὴν ἔδραν καθηγητοῦ τῆς Δημοσιολογίας εἰς τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον, ὁ ὑφηγητὴς κ. Ἀνδρεάδης ἔλαβε ψήφους 5, ὁ δὲ κ. Ι. Ζωγράφος 3.

Ὁ φίλος μας ζωγράφος κ. Ὁθωναῖος ἀνεχώρησε εἰς τὸ Λονδίνον ὅπου θὰ ἀκολουθήσῃ μαθήματα αἰσθητικῆς καὶ θὰ ἐργασθῇ τελειοποιούμενος εἰς τὴν τέχνην του.

Εἰς τὸ καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον τοῦ κ. Β. Μποκετσιάμπη ἤνοιξε ἀπὸ τῆς Τετάρτης 8 Δεκεμβρίου ἔκθεσις τῶν ἔργων τοῦ γνωστοῦ ὑδατογράφου. Ἦναι τὰ πρῶτα ἐφετεῖνὰ δείγματα τῆς ζωγραφικῆς ζωῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ κ. Στέφανος Α. Ξανθοῦδίδης ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Κρήτῃ καὶ συγγραφεὺς τοῦ «Κρητικοῦ Πολιτισμοῦ» καταλέγεται ἀπὸ σήμερον μετὰ τῶν συνεργατῶν μας, ἀρχίζων μὲ τὴν Ἑνετικὴν Λέσχην τοῦ Ἡρακλείου. Ὁ κ. Ξανθοῦδίδης διὰ μελετῶν του καὶ ἀνταποκρίσεων θὰ κρατῇ τὰ «Παναθηναῖα» ἐνῆμερα τῆς τόσο σπουδαίας καὶ ἀποκαλυπτικῆς ἀρχαιολογικῆς ζωῆς τῆς νήσου.

Εἰς τὸ Τόκιο ὑπάρχει «Ἑταιρία Μπετόβεν». Τόση εἶναι ἡ ἐπιτυχία τῆς ὥστε ἐφέτος ἠναγκάσθη νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν συναυλιῶν τῆς. Εἰς τὰ προγράμματά της βλέπεις τὰ ὀνόματα τοῦ Μπετόβεν, Μότσαρτ, Λίστ, Χέντελ, Γλουκ καὶ Ριχάρδου Στράους.

Τὸ τελευταῖον δρᾶμα τοῦ Μπέργνσον δὲν εἶχε εἰς τὴν Νορβηγίαν τὴν θεομὴν ὑποδοχὴν τῶν προηγούμενων ἔργων τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος εἶναι ἡ σύγκρουσις μετὰ τῶν γονέων καὶ τέκνων.

Ἡ Ἑθνικὴ Πινακοθήκη τοῦ Λονδίνου ἀπέκτησε δύο ἔργα ἀξίας, τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀριόστου ὑπὸ τοῦ Τισιανοῦ καὶ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ σιρ Ἐνρυ Θόμσον ὑπὸ τοῦ Millais.

Τὸ ρωσσικὸν «Περιοδικὸν δι' ὅλους» δημοσιεύει τρεῖς ἀπὸ τὰς τελευταίας ἐπιστολάς τοῦ Λέοντος Τολστόϊ. Ἰδοὺ ἓνα μικρὸν ἀπόσπασμα.

Ὁ δεσμός μετὰ τὸ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου — ἡ ἀγάπη — εἶναι σὰν τὸ νῆμα ποῦ δίδει εἰς τὸν νέον ἡ μάγισσα τοῦ παραμυθιοῦ, διὰ νὰ τὸν ὀδηγῇ. Ἔτσι πρέπει καὶ εἰς τὴν ζωὴν, νὰ πηγαίνωμεν ὅπου μᾶς ὀδηγῇ τὸ νῆμα ποῦ πηγαίνει ἀπὸ τὴν ἀγάπην· ἀλλὰ ποῦ θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ γνωρίζωμεν καὶ ἂν νομίσωμεν ὅτι γνωρίζομεν, τότε θ' ἀποπλανηθῶμεν.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Princeton κ. Bishop γράφει ἐκτενὴ βιβλιοκρισίαν εἰς τὸ Περιοδικὸν «*The Library Journal*» περὶ τοῦ καταλόγου τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεοράναις μονῆς τῶν Ἀγ. Τεσσαράκοντα τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ συνεργάτου μας κ. Νίκου Α. Βέη. Ἐξάγει τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἀποκαλῶν αὐτὸ θαυμάσιον καὶ λέγει ὅτι ἡ κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον σύνταξις καταλόγων χειρογράφων διασωθέντων εἰς τὰς λοιπὰς μοναστηριακάς βιβλιοθήκας τῆς Πελοποννήσου θὰ εἶναι σπουδαιότατη καὶ μεγάλῃ ὑπηρεσίᾳ εἰς τὰ Ἑλληνικά ἱερὰ, τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ προσφέρῃ ὁ κ. Βέης.

Τὴν 18 Δεκεμβρίου ἐφορτάσθη εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ἑκατονταετηρίς τῆς γεννήσεως τοῦ γάλλου συγγραφέως καὶ κριτικοῦ Σαιντ-Μπέρ.

Τὸ βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Γκογκουδῶ ἐδόθη ἐφέτος εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ μυθιστορήματος «*La Maternelle*» Λέοντα Φραπιέ.

Τὴν 26 Δεκεμβρίου ἀνοίγει εἰς Μόσχαν ἡ ἐτήσια

ἐκθέσεις τῆς «Ἐνώσεως τῶν ῥώσων καλλιτεχνῶν». Οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» γνωρίζουν ἤδη μερικὸν τῶν καλλιτεχνῶν τῆς περυσινῆς ἐκθέσεως ἐκ τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὰ τεύχη τοῦ Ἰουνίου, Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου.

Εἰς τὸ Μιλάνον ἐδόθη τελευταίως ἡ πρώτη παράστασις τῆς *Ἑλένης* τοῦ Σαὶν Σάν. Ἡ ἐπιτυχία ἦτο πλήρης.

Ἡ Ματθίλδη Σεράο ἐξέδωκε νέον μυθιστόρημα *Ἱστορία δύο ψυχῶν*. Ἡ μία εἶναι ἡ ψυχὴ ἐνὸς γλύπτου, ἰδανικῇ ἢ ἄλλῃ εἶναι ἡ τῆς γυναικὸς του ἡ ὁποία ὀνειρεύεται πλούτη μόνον καὶ φήμην. Αἱ περιγραφαὶ τῆς εἶναι γεμᾶται ζοῆν καὶ ἀλήθειαν.

Τὸ νέον δράμα τοῦ Μαξιμ Γόρκυ *Οἱ Ἀγροδίαιτοι*, οἱ μεταβαίνοντες δηλ. τὸ θέρος εἰς τὰς ἐξοχάς, ἐδόθη τελευταίως εἰς τὴν Πετρούπολιν. Τὸ δράμα φαίνεται κυμαίνονμενον μεταξὺ ἐπιτυχίας καὶ ἀποτυχίας. Τὴν πρώτην ἐσπέραν ἄλλοι τὸ ἐσφύριζαν, ἄλλοι τὸ ἐχειροκρότησαν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ Καλλιτεχνικὸν Θέατρον τῆς Μόσχας δὲν ἐδέχθη νὰ παῖξῃ τὸ ἔργον αὐτό.

Ἀπὸ τοῦ προσερχοῦς Ἰανουαρίου τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν «*Mercur de France*» θὰ ἐκδίδεται δις τοῦ μηνός.

Εἰς τὴν Ὀπερα τῶν Παρισίων τὰς μεγαλειτέρας εἰσπράξεις ἀποδίδει ἡ Βαλκυρία τοῦ Βάγνερ Κατόπιν ἔρχονται ὁ Μόζαρτ, Ράιερ, Βέρδι.

NEA BIBLIA

ΚΗΡΗΘΕΡΕΣ ποιήματα ὑπὸ Κωνσταντίνου Ι. Βάρναλη. — Ἀθήναι 1905.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ Σοφοκλέους ἀποδοθεῖσα εἰς τὴν σύγχρονον γλῶσσαν ὑπὸ Κωνσταντίνου Μάνου. Ἀθήναι 1905 σελ. 16ον σελ. 77 δρ. 2.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΕΠΟΠΟΙΪΑ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ι'. αἰῶνος G. Schlumberger μετάφρασις Ε. Ι. Βουτυρά. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904 (Βιβλιοθήκη Μαρασλή Μέρος Πρῶτον. Ἰωάννης Τσιμισκῆς. Τεύχος Α'.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΕΠΟΠΟΙΪΑ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ι'. αἰῶνος G. Schlumberger μετάφρασις Ε. Ι. Βουτυρά (Βιβλιοθήκη Μαρασλή Μέρος Πρῶτον. Ἰωάννης Τσιμισκῆς. Τεύχος Β'. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

Ο ΜΕΓ' ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ Χαράλαμπος Ἀντρεάδης. Ἀθήναι 1904 σελ. 16 σελ. 192 δρ. 2.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΕΡΗΜΙΤΟΥ Ξαβεριού Τιριά, μετάφρασις καὶ εἰσαγωγή Ἀριστοτέλους Κουρτίδου. — Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. — Ἀθήναι 1904 σελ. 16ον σελ. 78 δρ. 0.40.

ΤΡΩΙΑΔΕΣ Εὐριπίδου, ἔμμετρος μετάφρασις Ἀλεξάνδρου Σ. Κάσδαγλη. Ἀλεξάνδρεια 1904, τύποις Ἰω. Κ. Λαγουδάκη.

LA VIERGE ASSASSINÉE par Maurice Barrès Paris 1904 Bibliothèque Internationale d'édition E. Sansot & Cie 53, Rue Saint-André-des-Arts, fr. 1.

DE HEGEL AUX CANTINES DU NORD par Maurice Barrès avec préface et notes d'E. Nolent. — Paris 1904 Bibliothèque Int'l d'édition E. Sansot & Cie fr. 1

MARCEL PRÉVOST par Jules Bertant, biographie illustrée de divers dessins etc — Paris 1904 Bibliothèque Int'l d'édition E. Sansot et Cie fr. 1

CONTES DE LA VIEILLE FRANCE par Jean Moréas. — Paris 1904, édition du Mercure de France fr. 3.50.

THÉODORA IMPÉRATRICE DE BYZANCE par Charles Diehl. fr. 3.50

TURCS ET GRECS CONTRE BULGARES EN MACÉDOINE, par ... - préface de Louis Léger, fr. 3.50

RECHERCHES ANTHROPOLOGIQUES EN EGYPTÉ par E. Chantre, fr. 50.

Μουσική :

Η ΣΗΜΑΙΑ ᾠσμα διὰ χορωδίαν ἀνδρῶν ποιήσις Ι. Πολέμη, μουσικὴ Α. Καμηλιέρη. — Μουσικὸν Κατάστημα Ζ. Βελουδίου καὶ Βιβλιοπωλεῖον «Ἑστίας» δρ. 0.50.

ΤΡΙΑ ΝΕΑ ΑΣΜΑΤΑ διὰ χορωδίαν ἀνδρῶν ὑπὸ Α. Καμηλιέρη. Δρ. 0.50.

ΔΥΟ ΑΣΜΑΤΑ ΤΕΤΡΑΦΩΝΑ διὰ χορωδίαν ἀνδρῶν ὑπὸ Α. Καμηλιέρη Δρ. 0.50.

Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Ἡ Σάρα Μπερνάρ

Θ. ΔΗΑΓΙΑΝΝΗΣ — ΕΡΓΟΝ ΚΛΕΟΝΙΚΗΣ ΑΣΠΡΙΩΤΟΥ

RICHARD JOHNSON CLAPHAM & MORRIS L^D

24 — 26 LEVER STREET

MANCHESTER

Ἑμποροὶ καὶ Προμηθευταὶ εἰς τὰ ἑξῆς εἶδη:

Γαλβανισμένοι λαμαρίναι ἴσαι καὶ ἀντακωταί.

Λαμαρίναι μαῦραι.

Τενεκίδες διάφοροι.

» γαλλικοί.

Μόλυβδος εἰς φύλλα καὶ χελῶνας.

Κασσίτερος.

Χαλκὸς εἰς φύλλα καὶ κύκλους.

Σωλῆνες διὰ κλίνας.

Σιδηροσωλῆνες διὰ φωταέριον καὶ ὕδωρ.

Σωλῆνες ἐκ χαλκοῦ, ὀρειχάλκου καὶ μολύβδου.

Σύρματα σιδηρᾶ, γαλβανισμένα καὶ μὴ.

» χάλκινα, ὀρειχάλκινα καὶ κασσιτερωμένα

Συρματοφράκται γαλβανισμένοι.

Σουηδικὸς Σίδηρος.

Ἄγκυραι καὶ Ἄλυστοι.

Κλῖναι διάφοροι.

Χημικὰ προϊόντα.

Χρώματα διάφορα.

Ἐλαία.

»

Γλυκερίνη.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

HOBBS, HART & Co. L^{td}.

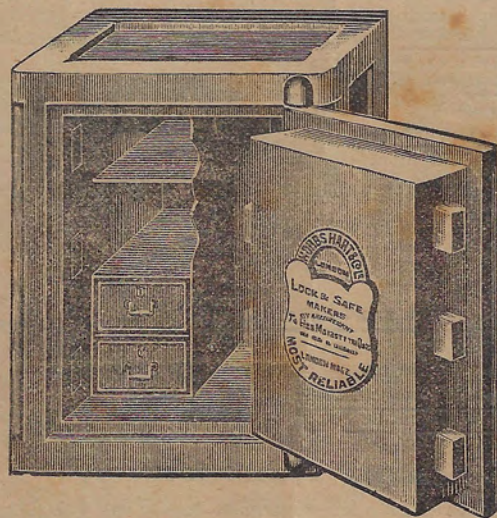
ΜΟΝΟΚΟΜΑΤΑ

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ, ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ ΤΩΝ ΘΥΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ
ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Arlnigton Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Καλλιτεχν. Διακοσμηθεὶς Οικοδομῶν

Ἀδελφοὶ Ρόδιοι, ὁδὸς Βουλῆς, 8.

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Κομμώδεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, Λεωφόρος Πανεπιστημίου, 4.

Modes

Ἑρμεῖον, Ἐργοστάσια φορεμάτων, ἐπανωφοριῶν, ἀσπρορροούχων, στηθοδέσμων (corsets) πύλων, ὅλοι οἱ τελευταῖοι νεωτερισμοί, Γαλλίδες ράπτριαι, καὶ ράπται, αἱ Mlles Jeanne, Henriette, Clémence κλπ.

Μαρμαρογλυφεῖα

Ιωάννης Γ. Χαλκιάς, ὁδὸς Πανεπιστημίου 69

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκη, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Α. Τριανταφυλλίδου, ὁδὸς Ἡπείρου 67.

Ἀποικιακὰ

Δημ. Ἀγγλος, ὁδὸς Ἀγίου Μάρκου.

Βιβλιοδετεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1886

ΑΘΗΝΑΙ—ΣΟΦΟΚΛΕΙΟΝ

ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Ἐκδόσεις ἐπιταγῶν ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.
— Ἀγοραπωλησίαι συναλλαγματικῶν, ἐπιταγῶν, χρυσοῦ, ξένων τραπεζικῶν γραμματίων καὶ τίτλων.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ συναλλαγματικῶν, τίτλων καὶ τοκομεριδίων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΔΑΝΕΙΑ. Προκαταβολαὶ ἐπὶ χρεωγράφων Λογαριασμοὶ τρεχούμενοι

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ:

3 1/2 οὐ ἐτησίως, ἀπόδοσις εἰς πρώτην ζήτησιν.

4 » » » μετὰ ἓνα μῆνα.

4 1/4 » » » » τρεῖς μῆνας.

4 1/2 » » » » ἑξ μῆνας.

5 » » » » ἐν ἔτος.

5 1/2 » » » » 2 ἔτη καὶ πλέον.

ΦΥΛΑΞΙΣ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΤΙΜΑΛΦΩΝ ἐπὶ ἐλαχίστοις ἀσφαλίστροις.

ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΝ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ἐπὶ ἀνατοκισμῷ.

ΜΗΝΙΑΙΑ ΔΟΣΕΙΣ πρὸς ἀγορὰν λαχ. ὁμολογιῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Ἀγοραπωλησίαι τίτλων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπὶ ἀπλῇ μεσιτείᾳ.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ παντὸς εἶδους ἐμπορευμάτων, μηχανῶν, μετὰλλων, χρηματοκιβωτίων κλπ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΟΙΚΩΝ.

ΔΕΡΜΑΤΑ ΚΑΤΕΓΓΑΣΜΕΝΑ Βυρσοδεψεῖον Μοσχάτου.

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΖΩΗΣ New-York. Γενικὸν Πρακτορεῖον ἐν Ἑλλάδι.

Αἱ κομψότεραι ῥεδιγκόται ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα Ἀγγλικά καὶ Γαλλικά ὑφάσματα εἰς τὸ μέγα ἐμποροπραπτικὸν κατάστημα:

ΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ὁδὸς Σταδίου 12, (Ἐναντὶ Βουλῆς).

ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΓΑΓΓΑΝΟΥ

ΑΠΟΘΗΚΗ ΧΑΡΤΟΥ

Πλατεῖα Ἀγίων Θεοδώρων

Ἀθῆναι.

*

Ὅλα τὰ εἶδη χαρτοῦ τυπογραφικοῦ πρωτοκόλλων, γραφῆς κλπ.

Τιμαὶ ἐκτὸς συναγωνισμοῦ.

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΚΑΠΕΛΛΩΝ ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ

ΑΔΕΞ. Φ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ & Σ^Α

157. — Ὁδὸς Αἰόλου. — 157.

(Ἐναντὶ Πρακτορείου τῶν Ἐφημεριδῶν)

ΤΙΜΑΙ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ.

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ Γ. ΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3.	σελ.	4400	δρ.	48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Α. Τσακαλώτου	»	780	»	12
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Α. Τσακαλώτου	»	872	»	10
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ι. Ὀλυμπίου	»	360	»	6
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	»	1087	»	11
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	»	1100	»	11
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Πεοβάνογλου	»	1087	»	11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Πεοβάνογλου	»	1000	»	11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	»	1146	»	10
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ρ. Ρουσοπούλου	»	1080	»	10

Εὑρίσκονται ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῇ βιβλιοπωλείᾳ

Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΛΩΝ & Σ^ΑΟΙΝΟΙ, ΗΛΥΠΟΤΑ, ΚΟΝΙΑΚ, ΒΕΡΜΟΥΘ
κτλ.

Ἀνώτατα βραβεῖα καὶ διπλώματα τιμῆς εἰς τὰς διαφόρους Ἐκθέσεις οἱ μόνοι δὲ εἰς τὴν τελευταίαν Ἐκθεσιν τοῦ 1900 τῶν Παρισίων λαβόντες δύο Μεγάλα Βραβεῖα (Grand prix).

ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ

Ὑπουργοὶ καὶ τμηματάρχαι καὶ πάντες οἱ τοῦ δημοσίου καὶ ἐταιριῶν καὶ ἰδιωτῶν ὑπάλληλοι, μὴ φοβήσθε, δὲν πρόκειται νὰ πάρετε τὰ παπούτσια στὸ χέρι ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους σας. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῶν ὑποδημάτων τοῦ κ. **Σκαρδιάκου** τῶν ὁποίων ἡ τελειότης ὑπὸ ἐποψιν κομψότητος καὶ ἐργασίας καὶ στερεότητος εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ φιλόκαλοι πελάται του, λυπούμενοι νὰ ποδοπατήσουν ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, τὰ κρατοῦν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς χεῖράς των θανυμάζοντες αὐτά. Νομίζετε, ὅτι εἶναι ὑπερβολή; Περάστε ἀπὸ τὸ ὑποδηματοποιεῖον του καὶ θὰ βεβαιωθῇτε.

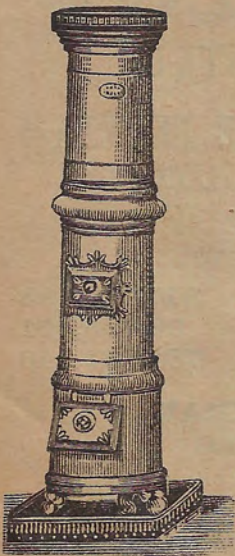
Εὑρίσκεται εἰς τὴν ὁδὸν *Προαστείου* ἀρ. 10

ΘΕΡΙΑΜΒΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΘΕΡΜΑΣΤΡΑΣ

Ἐγχωρίους, τὰς καὶ μόνας ἐφαμίλλους τῶν εὐρωπαϊκῶν, εὐθηνότερας δὲ κατὰ 50 ο)ο, (διὰ καυσόξυλα καὶ κὼκ) κατασκευάζει τὸ ἐργοστάσιον **Ἀδελφῶν Πετροπούλων** ὁδὸς Προαστείου 34. Ἐγκατάστασιν καὶ πᾶσαν σχετικὴν ἐργασίαν ἐκτελεῖ εἰδικὸς τεχνίτης. Ἐκτελοῦνται καὶ ἅπασαι αἱ ὑδραυλικαὶ ἐργασίαι.

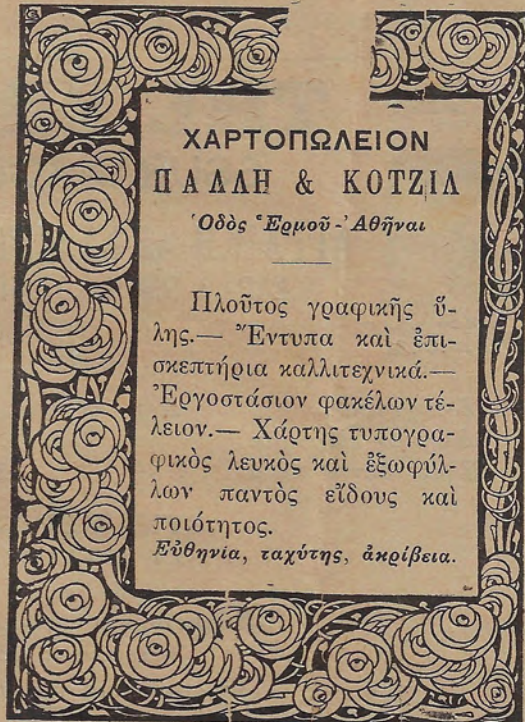
ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

Ὀδὸς Ἑρμοῦ - Ἀθῆναι

Πλούτος γραφικῆς ὕλης.— Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά.— Ἐργοστάσιον φακέλων τέλειον.— Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλων παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.

Ἐὐθηνία, ταχύτης, ἀκριβεία.

“Ολοι οί ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ τῶν « Παναθηναίων » λαμβάνουν δῶρον τὰ « Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα » — ἑξ-
 δοσις « Παναθηναίων » — τόμον περιέχοντα τὴν « Βάρεγκαν
 Ὀλέσσοβα » μυθιστόρημα Μαξιμ Γόρκυ μετάφρ. Γρ. Ξενοπού-
 λου καὶ 10-15 ξένα διηγήματα, κατὰ μετάφρασιν διαφόρων
 συνεργατῶν μας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κεφάλαιον ἑταιρικὸν 10.000.000. — Ἀποθεματικὸν 4.700.000.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Βόλῳ, Σύρῳ, Καλάμυς, Ἀλεξανδρεία
 Χανίοις καὶ Ἡρακλείῳ Κρήτης.

Προεξοφλήσεις, εἰσπράξεις γραμματίων, προκαταβολαὶ ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἔμπορευμάτων
 Τρεχ νοὶ λ σμοὶ ἡγγυημένοι, Φύλαξις χρεωγράφων, Ἑνοικίας χρηματοκιβωτίων εἰς ἰδιώτας.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εἰς χρυσὸν ἢ τραπεζογραμμάτια:

3⁰/₀ εἰς πρώτην ζήτησιν. — 3¹/₂⁰/₀ ἀπόδοσις μετὰ 6 μῆνας. — 4⁰/₀ μετὰ ἓν ἔτος. — 5⁰/₀
 μετὰ δύο ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

TAMIEYTHPION λειτουργοῦν καθ' ἐκάστην, πρὸς 4⁰/₀.

N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΪΤΗΣ

30 — Ὁδὸς Σταδίου — 30

ΑΓΓΛΙΚΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ A. ΓΚΑΝΙΕΡ & ΣΑΨ

Εἰδικὸς κόπτης δι' ἐνδυμασίας Κυριῶν.

N. CONSTANTINIDES

MARCHAND-TAILLEUR

30 — Rue de Stade — 30

ETOFFES ANGLAISES A. GAGNIÈRE & Co

Costumes-tailleur pour Dames.

ESTD. 1848.

THE GRESHAM LIFE SSURANACE SOCIETY LIMITED

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ ΓΚΡΕΣΑΜ

ΕΔΡΑ: ST MILDRED'S HOUSE POULTRY, LONDON

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ Τῷ 1848

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΔΙΑ Β. ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ἑνεργητικὸν	Λίρ. Ἀγγλ.	8,688,242.1.4	Δραχ.	347,529,683
Ἑτήσιον εἰσόδημα	»	1,332,130.0.5	»	53,285,201
Πληρωθέντα ποσὰ	»	19,549,056.0.0	»	781,962,240

ΣΥΝΑΨΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

ΤΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΑ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

“Ὡστε ὁ ἀσφαλιζόμενος νὰ εἶνε ἐν γνώσει τῶν ὄρων ὑφ' οὓς ἀσφαλίζεται.

Συμμετοχὴ τῶν ἀσφαλιζομένων κατὰ 90⁰/₀ εἰς τὰ κέρδη.

Ἀσφάλεια ἰσόβιοι, μικταί, προικοδοτήσεις κτλ.

Ὑποκατάστημα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Κοραῆ 5.

Διευθυντὴς

B. A. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Νομικὸς Σύμβουλος

Δ. ΡΑΛΛΗΣ βουλευτὴς κλπ.

Τραπεζίτης τῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι: **Η ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ**